LIVIU RADU

MODIFICATORII

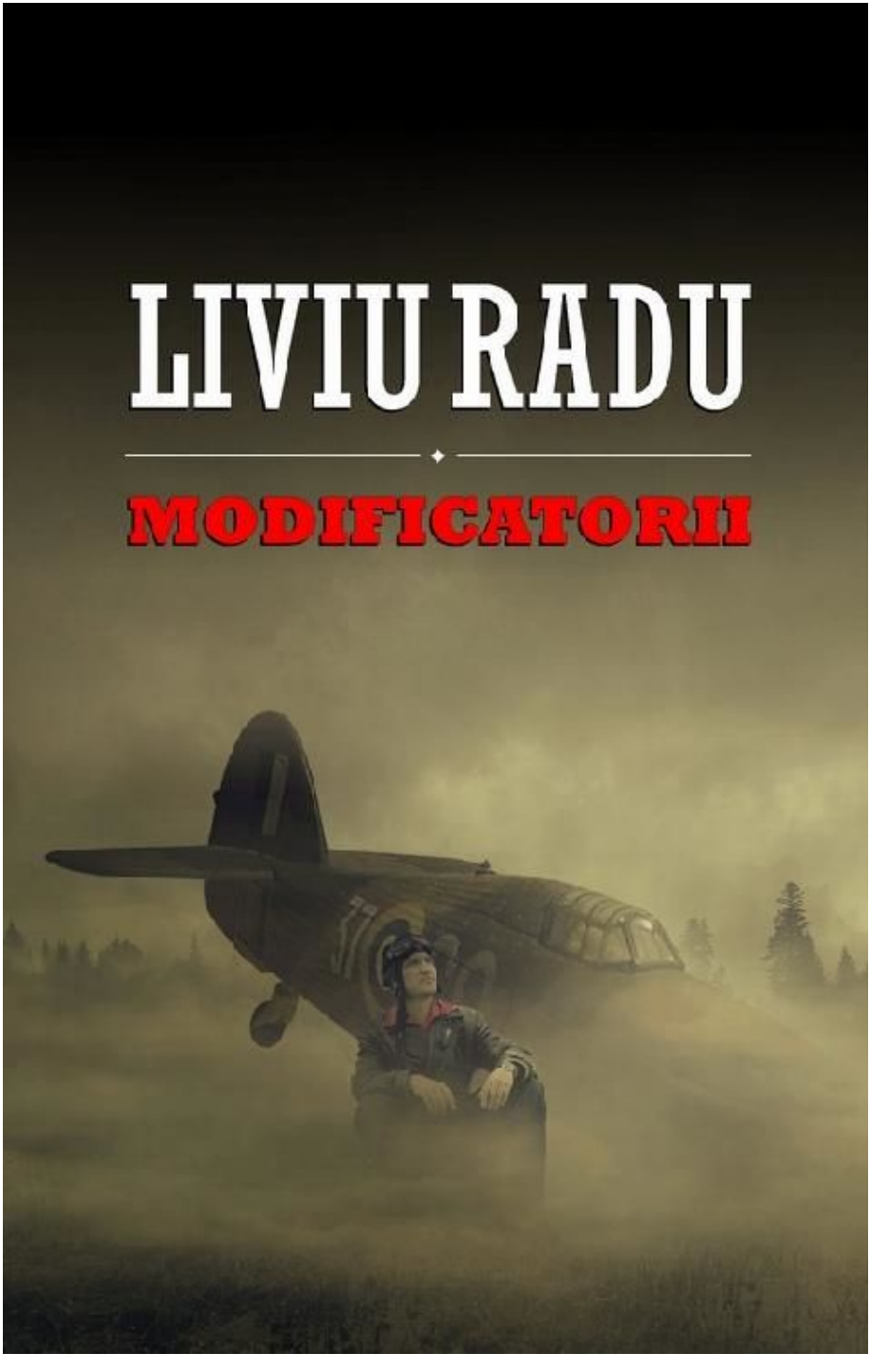

Liviu Radu

MODIFICATORII

TEXAROM & MILLENNIUM BOOKS

2011

MODIFICATORII

Copyright © Liviu Radu, 2010

Pentru această ediție, toate drepturile sunt rezervate editurii TEXAROM

TEXAROM

www.texarom.com

e-mail: office@texarom.com

telefon: 01-520-838-0824

MILLENNIUM BOOKS

e-mail: office@millenniumpress.ro

telefon: 0371-388260

www.millenniumpress.ro

ISBN 978-606-8113-40-1

Redactor: Michael Haulică

Ilustrația copertei: George Grădinaru

Reproducerea integrală sau parțială a conținutului acestui volum fără acordul scris al editorului constituie o încălcare a Legii Dreptului de autor şi se sancționează potrivit prevederilor acesteia.

LUMINA TREBUIE SĂ VINĂ DINSPRE RĂSĂRIT

1

— Mai lăsați-mă în pace cu Jean Marais al vostru! Da, e frumos, da, are şi ceva talent, dar dacă nu s-ar fi îndrăgostit Cocteau de el, ar avea parte şi acum de roluri minore!

Fata se ambalase zdravăn, vorbea pe un ton ridicat, fără să-şi dea seama – sau fără să-i pese – că toți cei din jur întorseseră capetele spre ea. Apoi se linişti brusc, deveni oarecum visătoare, şi spuse, cu un alt ton:

— Am văzut săptămâna trecută la Nisa un băiat... un debutant... să-i ții minte numele, pentru că e nemaipomenit! Frumos cum n-am mai văzut, talent cu carul... Gérard Philipe îl cheamă.

— Ei, bravo, Adèle s-a îndrăgostit! chicoti cineva, iar ceilalți începură să râdă.

Adèle se lansă în negarea frenetică a afirmației prietenei sale, dar François nu mai ascultă conversația grupului de studenți. Observase un individ brunet, de vreo patruzeci de ani, care îl privise cercetător, de parcă l-ar fi cunoscut – sau l-ar fi recunoscut – dar nu crezuse că-i cazul să-i atragă atenția. Însă străinul cel bunet merse mai departe pe coridor

şi ieşi în stradă, iar François îşi zise că i se păruse, că exagerase cu bănuielile, şi se linişti. Aruncă o privire în spate, îl văzu pe Jean, care părea calm şi nepăsător, aşa că fu convins că nu se întâmplase nimic.

I se părea normal să fie nervos şi să vadă în jur numai duşmani. Colonelul Berger nu apăruse în timpul cursului profesorului Febvre. Nu ştia dacă se întâmplase ceva grav sau fusese doar o simplă întârziere. Ca atare, îşi imaginase tot ce putea fi mai rău şi nu fusese în stare să se bucure de plăcerea de a asculta prelegerea maestrului său.

Când colonelul îi fixase ca punct de întâlnire Collège de France, insistase să se vadă în amfitreatrul de istorie, în timpul orelor lui Lucien Febvre, al cărui student fusese cu câțiva ani în urmă şi pe care îl admira în mod deosebit. Aprecia viziunea acestuia despre istorie, pe care o considera îmbinarea tuturor surselor de informații despre trecut. Istoria nu era doar o colecție de date despre personalități, ci un ansamblu la care participau atât elementele sociale, cât şi cele legate de cultură, obiceiuri, tehnologie, comerț, arte – inclusiv arta culinară – toate având-şi rolul lor, iar un personaj istoric nu putea fi înțeles dacă nu pricepeai mai întâi mediul în care trăise şi acționase...

Abia aşteptase să-l revadă pe maestru – nici nu se punea problema să discute cu el, regulile vieții conspirative erau deosebit de severe – dar i-ar fi fost suficient să-l vadă, să-l audă, ca să capete o doză suficientă de încredere.

Iar colonelul nu apăruse şi prin asta îi stricase toată bucuria...

Ieşi în stradă şi se opri în fața colegiului, la intersecția dintre Rue Saint-Jacques şi Rue des Écoles, vizavi de Sorbona. Rămase acolo un timp, lipit de perete, lăsând

studenții care ieşeau de la cursuri să treacă pe lângă el. Părea nepăsător şi gânditor, dar îi privea cu grijă pe toți încercând să-şi dea seama dacă îl urmărise cineva. Nu văzu nimic suspect. Jean se strecură pe lângă două fete mai dolofane şi se opri la doi metri de el, prefăcându-se că nu-l cunoaşte.

Se întreba ce să facă. Nu ştia dacă avea rost să-l mai aştepte pe colonel, când în fața lui se opri un bărbat de vreo patruzeci de ani, îmbrăcat într-un impermeabil bej, cu o pălărie pe cap. Bărbatul îi făcu semn să-l urmeze, iar François se supuse. Jean îi lăsă să se îndepărteze vreo trei, patru metri, apoi se luă după ei, asigurându-le protecția.

Colonelul mergea iute, fără să scoată nicio vorbă. François se întrebă de ce continua să-i spună în minte „colonelul Berger", când ştia foarte bine că individul de lângă el era André Malraux, scriitor şi revoluționar, fost luptător în China şi Indochina, fost conducător al aviației republicane în timpul războiului civil din Spania, iar acum, continuându-şi alunecarea treptată spre dreapta, devenise cel mai de seamă adept al generalului De Gaulle şi unul dintre principalii conducători ai rezistenței republicane.

Vremea era frumoasă, strada era plină de lume, iar din difuzoarele prinse de stâlpii de telegraf se auzea muzică: Lily Marlène, şansonete interpretate de Edith Piaf... Atmosfera părea atât de paşnică, atât de relaxată...

Brusc, începu agitația. Bărbați care fugeau în toate părțile, femei care țipau, strigăte şi ordine răcnite în germană...

Soldați nemți, cu armele în mâini, alcătuiseră un cordon care bloca strada.

O razie.

François înlemni. Era neînarmat, avea nişte acte bine întocmite, deci măcar teoretic n-avea de ce să fie îngrijorat. Însă nu ştia cu ce avea de-a face. Era o simplă razie, menită să descopere ceva dezertori sau să găsească nişte posibili „voluntari” pentru trimis la muncă în Germania... sau li se pregătise o capcană?

Malraux rămase calm şi-i şopti lui François:

— Stai lângă mine. Să nu faci nicio prostie. Cheamă-ţi şi colegul.

François se supuse şi-i făcu un semn lui Jean, care veni în grabă.

Apoi şeful lor se îndreptă liniştit către locotenentul tinerel care comanda grupul de nemţi. Scosese din buzunar o legitimaţie şi i-o întinse ofiţerului, în timp ce spunea:

— Ich bin colonel Berger, von Abwehr. Sie sind... mes collaborateurs.

François remarcă – într-o viteză care-l ului şi pe el – o sumedenie de lucruri: germana perfectă a lui Malraux; faptul că acesta îşi rostise numele nemţeşte Berg-er, nu franţuzeşte (Berjer), aşa cum o făcuse când i se prezentase lui, la prima lor întâlnire; îşi zise că probabil de aceea îşi alesese Malraux un pseudonim care să fie valabil şi în franceză, şi în germană, pentru ca subconştientul lui să acţioneze în orice împrejurare la fel de degajat; faptul că şeful lor îi prezentase drept colaboratori ai săi folosind un termen francez, nu german, mizând pe faptul că termenul respectiv căpătase deja şi înţelesul de colaboraţionist, iar locotenentul neamţ înţelesese aluzia şi rânjise cu gura până la urechi; şi, în primul şi în primul rând, actele lui Malraux trebuie să fi fost impecabile, pentru că neamţul acceptase că

şeful rezistenţei republicane era un ofiţer superior al serviciului secret al armatei germane, îi restituise legitimaţia salutând cu cel mai mare respect şi-i şuşotise ceva.

Malraux dădu calm din cap, mormăi un salut şi apoi trecu printre soldaţi, făcând semn celor doi collaborateurs să-l urmeze.

Mai merseră un timp în tăcere, apoi, la o intersecţie, colonelul Berger (fie el Berg-er sau Berj-er) se opri şi-i spuse lui François:

— Aici ne despărţim. Puteţi să vă vedeţi liniştiţi de treabă, nu e nicio razie în Paris, pur şi simplu Il Duce vrea să viziteze Cartierul Latin. Probabil că o să aflaţi amănunte mâine, în presă. Misiunea voastră este următoarea: vă veţi duce la Jean Cocteau – la ora asta casa lui e plină de oaspeţi – şi-i veţi înmâna ultimul volum al lui Gide – un volum de teatru – volum cu dedicaţie. Îi veţi spune maestrului că maestrul – celălalt maestru, adică Gide – nu se simte bine, dar n-a avut răbdare să se înzdrăvenească pentru a-şi exprima omagiile. Cartea este obişnuită, dedicaţia e autentică, deci orice examinare a ei nu va găsi nimic suspect. Mesajul constă în oferirea cărţii. Unul dintre oaspeţi – unul anume – va remarca acest lucru şi va înţelege mesajul, pe care îl va transmite mai departe. Având în vedere o serie de elemente bine cunoscute în lumea artistică – înclinaţiile sexuale ale celor doi, faptul că e vorba de o culegere de piese de teatru ale lui Gide, care este oferită unui dramaturg celebru... toate astea vor atrage atenţia oaspeţilor, care vor discuta evenimentul – aşa că omul nostru va afla despre chestia asta, chiar dacă nu va fi de faţă în momentul în care veţi înmâna volumul. Trebuie doar să i-l daţi lui Cocteau într-un moment în care să nu fie ocupat cu altceva, ca nu cumva să-l ignore şi să nu

provoace tevatura pe care mizăm... Îi vei spune că ai trecut pe la Collège de France, voiai să asişti la prelegerea lui Febvre, acolo te-ai întâlnit cu un fost coleg – Theodore Mollinot – care fusese rugat de Gide să ducă volumul, amicul tău era ocupat şi, la rândul lui, te-a rugat pe tine să-i faci acest comision. Ai înţeles?

— Am înţeles, spuse François, sigur de sine.

Nu era nimic greu de înţeles, considera că din punct de vedere al activităţii clandestine se procedase foarte bine. Mesajul avea să fie transmis fără un contact direct, el era doar un simplu mesager.

Malraux căută într-un buzunar interior al impermeabilului, scoase un plic mare de hârtie, în care se găsea cartea, i-l înmână lui François, dădu scurt din cap şi se îndepărtă, fără alte explicaţii. Jean se uită întrebător la camaradul său, iar acesta îl linişti:

— Ştiu unde locuieşte Cocteau. Ajungem în câteva minute.

Şi, într-adevăr, ajunseră în câteva minute. François sună la uşă, iar servitoarea le deschise şi-i conduse în salon fără să-i întrebe nimic.

Pe canapeaua din centrul încăperii stătea amfitrionul – François îl recunoscu imediat, îi văzuse poza prin diferite reviste – şi un ofiţer german, un individ zvelt, de vreo patruzeci de ani, în uniformă de căpitan. Camera era plină de oameni, unii stând pe tot felul de scaune – evident, adunate de prin casă –, iar alţii în picioare, rezemaţi de perete. Ascultau cu toţi ce povestea neamţul – care vorbea o franceză impecabilă. Nu-i băgase nimeni în seamă, iar cei doi se traseră lângă zid şi-şi găsiră o poziţie mai confortabilă, dându-şi seama că aveau de aşteptat.

— Dolfi era mândru de originea sa pură. Strămoşii săi veniseră din Altostmark, de prin Tirol, şi nu se amestecaseră cu localnicii. Tatăl lui era funcţionar la vamă, se mutase cu slujba din loc în loc, ca orice slujbaş imperial. Era un tip aspru şi nu înţelegea aspiraţiile artistice ale fiului său, căruia îi dorea o carieră asemănătoare celei pe care o avusese el. Abia după moartea sa Dolfi plecase la Moskau şi studiase pictura. Deşi avea talent – i-am văzut câteva lucrări şi vă asigur că avea un talent viguros şi original – nu reuşise să fie primit la Academia de Arte Frumoase. În preajma izbucnirii Primului Război Mondial plecase în Teutschland şi se înrolase voluntar în armata germană. Mi-a mărturisit că nu dorise să lupte în armata din Ostreich, pe care nu o considera suficient de germană, din cauza trupelor de slavi şi mongoli care slujeau în aceasta. A fost un soldat bun, a fost decorat de două ori şi a fost intoxicat grav în timpul unui atac cu gaze chimice, spre sfârşitul războiului... Eu l-am cunoscut abia după ce a ieşit din spital. Asta era prin 1920, războiul civil abia se încheiase şi publicasem In Stahlgewittern...

Abia atunci îşi dădu seama François cu cine avea de-a face. Ofiţerul german era Ernst Jünger. Citise şi el Prin furtuni de oţel şi fusese captivat de acel realism eroic, cum îl definise cineva, cu care autorul îşi descrisese experienţele din război.

— Noi doi am discutat mult şi cred că opiniile mele l-au influenţat cumva – în perioada aceea scriam eseul Der Arbeiter, iar Dolfi a preluat o serie de idei şi le-a folosit în cuvântările sale. De fapt, nu erau doar ideile mele, erau ideile unei generaţii care luptase în război şi se pomenise că pierduse acel război din cauza trădării comunarzilor, care îşi declanşaseră revoluţia ticăloasă în cel mai nepotrivit moment cu putinţă – din punctul nostru de vedere, bineînţeles. Erau ideile unei generaţii care, după ani de zile

de lupte înverşunate, se pomenise că e angrenată într-un război civil feroce... iar după toate acestea, trebuie să îndure sărăcia şi falimentul unui stat pentru care îşi vărsase sângele...

Jünger tăcu un timp, apoi, dându-şi seama că era posibil ca ascultătorii să nu-i împărtăşească în totalitate părerile, îşi alese cu grijă cuvintele şi continuă:

— Dar nu despre Dolfi voiam să vă vorbesc, ci despre Horst şi despre felul în care a ajuns Hanns Heinz Ewers să scrie biografia lui Horst Wessel. Evident, pe Horst l-am cunoscut prin intermediul lui Dolfi. După cum probabil ştiți cu toții, Dolfi era un admirator fățiş al lui Gabriele d'Annunzio – pe care îl imita în toate privințele – iar marşul acestuia asupra Romei, din 1922, i se păruse un exemplu demn de urmat. Numai că tentativa sa de puci, de la Kiew, s-a soldat cu o înfrângere groaznică. (François remarcă faptul că Jünger rostise numele localității în felul în care îl rosteau nemții, cu i lung – K-i-i-v – nu în felul francezilor – K-i-e-v-e, ca şi în cazul Vienei, căreia germanii îi spuneau W-i-i-n.) Guvernul republicii a înăbuşit în sânge lovitura de stat, a arestat conducătorii acesteia şi a interzis partidul nazist. Dolfi, rănit grav la plămâni, a fost arestat şi condamnat la închisoare. L-am vizitat o dată, când am avut treabă prin zonă, şi l-am găsit singur şi înverşunat. Alături de el era doar Horst – cred că acesta abia apucase să termine liceul şi se înscrie la facultate. Dolfi, care era grav bolnav – rana din piept declanşase afecțiuni mai vechi, provocate de intoxicarea cu gaze din război – nu era în stare de mare lucru şi zăcea în celulă. Reuşise, totuşi, să-i dicteze tânărului său adept opera sa de căpătâi, un fel de testament politic, de care ați auzit, mai mult ca sigur, cu toții: Mein Kampf. După trei ani de închisoare Dolfi s-a stins, iar nazismul părea să fi dispărut definitiv. Cu toate că nu l-am putut suferi niciodată

pe Horst Wessel, trebuie să recunosc că realizările acestuia sunt ieşite din comun: a reuşit să mobilizeze în jurul său membrii iniţiali ai partidului, să atragă tineretul şi să convingă clasa mijlocie că partidul nazist reprezintă singura sa apărare împotriva comunarzilor. Sigur, ca şi Dolfi, are suflet de artist, e un poet destul de bun şi nu trebuie să uităm că a compus imnul partidului, care a reprezentat o reuşită propagandistică. Şi mai are acel magnetism personal, care atrage şi convinge pe oricine. Dar, spre deosebire de Dolfi, a dovedit că are un spirit organizatoric ieşit din comun şi foarte mult simţ al diplomaţiei...

În acel moment, servitoarea, care îi condusese în salon fără să le spună nimic, se strecură lângă François şi-i şopti la ureche:

— Dacă doriţi un ceai sau o gustare, vă rog să veniţi în bucătărie...

Lui François invitaţia i se păru ciudată şi-şi spuse că, probabil, femeii i se făcuse milă de ei – se vedea că nu făceau parte din lumea boemei fără griji financiare din salon – dar îi era foame, îi era sete, îl dureau picioarele şi nu mai putea să stea în poziţia aceea inconfortabilă, lângă perete... Şi nu avea niciun chef să asculte pălăvrăgeala nemţului, chiar dacă se ştia despre el că nu-i în graţiile conducătorilor nazişti şi că-i bun prieten cu Jean Cocteau şi cu Picasso...

Aşa că îi făcu semn lui Jean şi o urmă pe femeie.

În bucătărie găsiră doi indivizi care stăteau comozi la o masă, sorbind din nişte căni mari. În faţa lor era o farfurie cu tartine cu marmeladă.

Unul dintre cei doi, un tip brunet, între două vârste, îi părea cunoscut. Celălalt era un tinerel vesel, care le rânji cu gura până la urechi.

— Eu sunt René Barjavel, prieteni, iar cel cu care mă cert este José Bálsam, un spaniol încăpățânat ca un catâr din țara sa. Cu cine avem onoarea?

François nu consideră că exista vreun motiv să-şi ascundă numele adevărat:

— François Lefort, se prezentă el. Iar colegul meu se numeşte Jean Amvroise.

— Luați loc, onorați domni, buna noastră Adolphine vă va aduce imediat câte o cană din porcăria pe care o numeşte ceai de plante. Până atunci, dacă sunteți îndeajuns de înfometați, serviți-vă cu tartine cu altă porcărie, numită marmeladă de război. Şi în timp ce vă veți ospăta regeşte, puteți să ne ascultați dezbaterea şi să decideți cine are dreptate.

Jean nu mai aşteptă o altă invitație şi înhăță o bucată de pâine mânjită cu marmeladă de portocale. Servitoarea cea mămoasă rânji încântată şi se grăbi să le aducă nişte stacane pline cu un lichid aburind. François descoperi că aşa-zisul ceai de plante era o infuzie aromată, plăcută la gust.

— Domnule Barjavel, nu văd de ce n-aş fi de acord cu ideea că H.G. Wells are dreptate şi că se poate călători în timp. Totodată, menționez că accept acest lucru doar de dragul discuției, pentru că autorul englez nu oferă niciun fel de informații tehnice sau ştiințifice care să-i facă invenția credibilă.

— Bine... Atunci, am să vă expun paradoxul bunicului – aşa l-am numit eu. Am scris o poveste, volumul o să apară abia la anul, dar nu văd de ce v-aş lăsa să aşteptaţi până atunci. Să presupunem că un individ inventează maşina timpului... Şi că se duce în trecut... şi-şi omoară bunicul! Atunci, întrucât bunicul său n-a apucat să aibă copii, inventatorul nostru nu avea cum să se nască şi să inventeze maşina timpului, deci nu avea cum să se întoarcă în trecut ca să-şi omoare bunicul. Ca urmare, bunicul a rămas în viaţă, s-a căsătorit şi a avut copii şi nepoţi, iar inventatorul maşinii timpului s-a născut şi a inventat maşina timpului! îşi încheie pledoaria Barjavel, foarte încântat de sine.

— Bravo, bravo! îl aplaudă Bálsam. O logică perfectă, un paradox interesant. Ei, în realitate lucrurile nu stau chiar aşa, dar vă admir imaginaţia.

— Adică de ce nu stau chiar aşa? se bosumflă Barjavel, dar nu apucă să mai spună ceva, pentru că pe hol se auzea mişcare, venise cineva sau pleca cineva.

François se grăbi să se ducă să vadă despre ce-i vorba. Descoperi că Jünger pleca şi-şi lua rămas bun de la gazdă, care îl condusese până la uşă.

Apoi Cocteau se întoarse în salon, iar François se grăbi să-l urmeze. Când ajunseră în încăpere, iar toţi cei de acolo erau cu privirile îndreptate spre ei, François se grăbi să-şi îndeplinească misiunea.

— Scuzaţi-mă, maestre. Mă numesc François Lefort, sunt profesor de istorie la liceul din Gromoisse. Am fost astăzi la Collège de France, să urmăresc prelegerea mentorului meu, profesorul Lucien Febvre. Acolo m-am întâlnit întâmplător cu un cunoscut, care m-a rugat să-i fac un comision. Domnul André Gide vă oferă ultimul său volum – o culegere

de piese de teatru – şi-şi cere scuze că starea sănătății îl împiedică să vină personal să vă înmâneze cartea, aşa că intenționa să v-o transmită prin intermediul prietenului meu, care, nefiind nici el disponibil, a apelat la mine, iar eu am profitat de ocazie ca să cunosc o mare personalitate a vremurilor noastre...

Şi, de îndată ce termină de vorbit, vârî mâna în buzunarul interior al hainei şi scoase plicul pe care i-l dăduse Malraux. I-l întinse lui Cocteau şi rămase în aşteptare.

Maestrul desfăcu plicul, scoase volumul, îl deschise, citi dedicația, rânji cu gura până la urechi şi întinse cartea, deschisă la pagina cu pricina, unuia dintre oaspeți. Acesta citi, scoase un „Ooooo!" admirativ şi se grăbi să arate textul şi celorlalți.

Misiunea fusese îndeplinită. Chiar dacă, prin absurd, cel care trebuia să rețină faptul că Jean Cocteau primise un volum cu dedicație din partea lui André Gide n-ar fi fost prezent în clipa aceea, comentariile care aveau să circule prin tot Parisul aveau să-i aducă la cunoştință faptul acela ieşit din comun.

Nu mai avea rost să zăbovească acolo. Mai trebuia să țină seama şi de faptul că în curând avea să se însereze şi urmau să intre în vigoare restricțiile de circulație. François se retrase cât mai discret, vârî capul pe uşa bucătăriei şi-i şopti lui Jean că trebuie să plece. Spaniolul se ridică şi el.

— Cred că-i cazul să-mi văd şi eu de treburi... Frumos paradox, domnule Barjavel. Abia aştept să citesc cartea!

Când ajunseră în stradă, Bálsam zise:

— Aveam impresia că vă cunosc de undeva. Acum mi-am dat seama unde v-am văzut. Am fost astăzi la Collège de France, să mă întâlnesc cu Frédéric Joliot-Curie. Am nevoie de nişte substanţe radioactive pentru laboratorul pe care îl conduc. Cred că v-am văzut pe coridor, ieşeaţi din amfiteatrul de istorie.... Aţi urmărit o prelegere interesantă?

— Maestrul ne-a vorbit despre lumea mediteraneană din vremea lui Filip al II-lea. Da, a fost foarte interesant... a subliniat o idee mai veche a sa, aceea că istoria este creată de mii şi mii de elemente minore care, fiecare în parte, pare lipsit de importanţă, dar, toate la un loc, alcătuiesc un anumit mediu propice unor idei, unor evenimente care altfel, în lipsa acelui mediu, n-ar putea să aibă loc...

— Cam aşa vedem şi noi lucrurile, zise Bálsam. Istoria e alcătuită din evenimente care se condiţionează reciproc, care decurg unul din altul, iar dacă nu le înţelegi interdependenţa şi înlănţuirea, nu reuşeşti să pricepi fenomenul în ansamblul său. Istoria nu e creată de personalităţi, personalităţile apar atunci când evenimentele au nevoie de ele. Să luăm, de exmplu, Revoluţia Franceză şi războaiele care i-au urmat. Ce risipă de personalităţi! Ce cantitate enormă de oameni politici şi de genii militare, apărute din senin! Ei bine, noi credem că, de fapt, o anumită legitate impunea ca în momentul acela să aibă loc anumite schimbări, anumite întâmplări... şi că, de fapt, oamenii care le-au condus, care le-au dirijat şi care păreau că sunt autorii lor, au contat foarte puţin. Să considerăm, de exemplu, că Charles François Dumoriez ar fi murit curând după bătălia de la Valmy... sau, hai să presupunem ceva şi mai improbabil, că ar fi dezertat şi ar fi trecut la inamic... este evident că în aceste condiţii dinastia imperială Dumoriez n-ar fi existat, iar în acest moment Franţa n-ar fi fost condusă de împăratul Charles al VII-lea... dar asta n-ar

fi însemnat că imperiul n-ar fi existat, că toate acele victorii impresionante care au adus glorie Franței şi care au împrăştiat ideile Revoluției Franceze în întreaga lume n-ar fi avut loc. În locul lui Dumouriez ar fi apărut un alt general, care s-ar fi proclamat împărat. Gândiți-vă la mulțimea de mareşali ai imperiului: Bernadotte, Murat, Ney, Berthier, Bonaparte... oricare dintre ei ar fi putut să ajungă în fruntea armatei şi a statului. După opinia noastră, fenomenele istoriei generează o anumită emulație, care scoate la iveală talente latente, talente necesare împlinirii acelor fenomene... Suntem cu toții pionii unor forțe pe care n-am reuşit să le pricepem pe deplin, dar care există, în ciuda nepriceperii noastre...

— Ne scuzați, domnule Bálsam, îl întrerupse Jean, deşi conversația dumneavoastră este extrem de plăcută şi de interesantă, însă noi trebuie să plecăm, dacă vrem să ajungem acasă înainte să înceapă restricțiile de circulație...

— Da, da, aveți dreptate, spuse spaniolul. Să vă conduc până la stația de autobuz, să mai schimbăm câteva cuvinte...

Stația de autobuz era după colț, ajunseră în câteva minute. Numai că la vreo cincizeci de metri de stație se întindea un cordon de jandarmi, care bloca strada.

— O razie? se minună Bálsam. Atunci de ce la ea participă numai francezi? Hai să mergem să vedem despre ce-i vorba...

Cei doi îl urmară fără niciun chef. Activitatea clandestină îi făcea să ocolească instinctiv autoritățile – fără a pomeni că nutreau față de colaboraționişti un dispreț pe care nu credeau că-l pot ascunde. Dar nu aveau ce face şi se bizuiau pe faptul că spaniolul – supus al unui stat neutru, dar în

relații amicale cu Germania – avea să fie tratat cu deferență. Exact aşa se şi întâmplă – subofițerul care conducea grupul de jandarmi le explică politicos că din cauza vizitei excelenței sale, Ducele Italiei, Gabriele d'Annunzio, circulația în zonă era oprită.

— Şi noi cum ajungem acasă? exclamă înciudat François.

— Trebuie să ocoliți, domnule. Nu ştim cât timp are de gând să zăbovească în zonă excelența sa. Probabil că până în zori... Nici nouă nu ne convine, dar datoria...

François îşi spuse în gând ce credea despre datoria lui, apoi se întoarse către Jean:

— Ce naiba facem? Nu avem cum să ajungem pe jos până acasă. Avem vreun prieten în zonă, să-i cerem să ne găzduiască peste noapte?

— Nu ştiu pe nimeni care să locuiască pe aici, mormăi Jean, morocănos.

— Domnilor, dacă îmi permiteți..., interveni Bálsam. Noi avem o locuință la câteva sute de metri de locul în care ne aflăm. Am fi încântați să vă oferim găzduire în noaptea aceasta. Şi, eventual, dacă aveți chef, să stăm de vorbă...

— Domnule Bálsam, ați tot pomenit de „noi". Cine sunteți? Pe cine reprezentați? întrebă bănuitor François.

— Noi, dragă domnule Lefort, „noi" suntem Asociația de Studii Istorice. Un grup de amatori bogați, neimplicați politic, care ne mulțumim doar să studiem istoria privind-o din puncte de vedere mai puțin conforme cu cele ale mediilor universitare. Poate ați auzit vorbindu-se despre

noi... unii ne spun Grupul pentru Modificarea Istoriei Oficiale...

— Mărturisesc cinstit că n-am auzit niciodată de asociația dumneavoastră.

— Nu-i nimic. Dacă acceptați ospitalitatea pe care v-o ofer în mod dezinteresat, o să vă povestim cu ce ne ocupăm. Nu vă fie frică, nu căutăm să facem prozeliți, nici nu dorim sponsorizări.

François aruncă o privire către Jean. Privirea imploratoare a acestuia îl făcu să se decidă. Oricum, nu aveau de ales. Era clar că nu puteau ajunge acasă pe jos, iar riscul de a fi prinşi de patrulele germane era prea mare. Nu trebuia să-şi rişte libertatea, cauza pentru care luptau era prea importantă. Iar dacă spaniolul cel brunet avea intenții mârşave... ei erau doi tineri trecuți prin multe, ştiau şi puteau să-şi poarte de grijă.

— Mulțumim mult, domnule Bálsam. Bineînțeles că acceptăm oferta dumneavoastră şi sperăm să nu vă deranjăm prea mult.

— Dar nu-i niciun deranj, dragii mei! Dați-mi voie să vă conduc, locuința despre care v-am vorbit e în apropiere, ajungem în câteva minute...

Merseră pe strada cu circulație redusă – câțiva pietoni grăbiți, câțiva biciclişti şi mai grăbiți, un automobil negru, cu însemnele armatei germane, care trecu fără grabă – şi se opriră în fața unui gang dintre două clădiri. La un semn al spaniolului, pătrunseră în pasaj şi descoperiră, la capătul acestuia, o curte imensă, un adevărat parc, cu copaci înalți, care nu se vedea din stradă.

— Nu bănuiam că în zona asta există aşa ceva, se minună François.

— E o proprietate veche, a unui prieten al nostru care-i suficient de bogat ca să prețuiască mai mult liniştea decât banii, îi explică spaniolul. A preferat să păstreze locuința aşa cum au ridicat-o străbunii săi – cu oarecari modificări şi modernizări, bineînțeles.

Merseră pe o alee mărginită de arțari stufoşi şi ajunseră la o clădire cu etaj, văruită proaspăt, cu acoperiş de ardezie cenuşie. Alături de clădirea principală se găsea un soi de hangar – sau magazie. Bálsam deschise uşa din față şi-şi invită oaspeții să intre.

Din holul imens, împodobit cu tablouri de mari dimensiuni, cu scene alegorice – hol menit, probabil, petrecerilor sau festivităților – se deschideau mai multe uşi.

— Îmi cer scuze, dar în vremurile acestea e greu să întreții un căsoi ca ăsta, se scuză amfitrionul. Probabil că prietenii mei îşi fac veacul în bucătărie, ca să facă economie de combustibil.

Spaniolul deschise o uşă din fundul holului şi-i invită într-o încăpere spațioasă, o bucătărie de modă veche, cu maşină de gătit cu plită de fontă. Pe pereți atârnau tot felul de ustensile şi de cratițe de aramă. În centrul camerei se afla o masă cu tăblie de granit. În bucătărie erau doi bărbați, mai degrabă în vârstă decât între două vârste. Unul, îmbrăcat într-un costum negru, la două rânduri, cu lavalieră, stătea în picioare, gânditor şi privea pe fereastră, uitându-se la ceva ce mai degrabă se afla în mintea sa decât în curtea umbrită de arțari. Celălalt, într-un halat cafeniu, uzat, cu guler de blană, trebăluia de zor, mestecând într-o oală de pe plită. Când auziră uşa, cei doi se întoarseră către nou-veniți.

— Bine v-am găsit, prieteni, spuse Bálsam. Avem oaspeți. Dați-mi voie să vi-i prezint pe François Lefort şi pe Jean Amvroise.

Apoi se întoarse către cei doi tineri şi le spuse:

— Prietenii mei sunt... maestrul Michel, spuse el, arătând spre bărbatul în halat, şi domnul... Germain, adăugă, făcând un semn către individul de lângă fereastră.

François, care observase modul oarecum ciudat în care îi fuseseră prezentați cei doi, remarcă şi nasul coroiat şi înfățişarea vag semită a maestrului Michel şi-şi zise că, probabil, acesta era un evreu care se ascundea de autoritățile germane. Acest lucru îl linişti, pentru că în acest caz putea fi sigur că Bálsam nu colabora cu ocupanții şi nu-i întinsese vreo cursă. Oricum, îşi propuse să rămână în continuare atent, să fie prudent şi gata să acționeze.

Domnul Germain îl întrebă ceva pe Bálsam, vorbind într-o limbă necunoscută lui François, iar acesta avu impresia că folosise numele Giuseppe, nu José. Dar acest lucru nu avea nicio importanță, îşi zise el. Bálsam îi răspunse afirmativ, după toate aparențele, iar Germain se lumină la față şi veni să strângă mâinile celor doi oaspeți.

Michel îşi abandonă şi el cratița, îi îmbrățişă călduros pe cei doi tineri, de parcă ar fi fost nişte persoane pe care le aştepta de multă vreme, apoi zise, plin de voioşie:

— Ați picat la țanc. Tocmai ne pregăteam să cinăm. Sper că nu ne veți refuza, deşi, în vremurile astea de restrişte, nu vă putem oferi mare lucru.

Desigur, pentru cineva obişnuit cu belşugul, cina aceea nu era cine ştie ce: nişte brânză de capră şi nişte sardele ca

antreu, însoțite de un armagnac vechi şi aromat, o tocană gustoasă, ce părea gătită după o rețetă din alte vremuri, cu tot felul de ierburi şi de ingrediente bizare – stropită cu un vin roşu simplu, fructat – şi o plăcintă cu mere. Dar pentru doi tineri flămânzi, obişnuiți cu rațiile şi cu surogatele războiului, cina aceea părea un ospăț din nişte vremuri idilice.

— Având în vedere că sunt supus spaniol, primesc din când în când pachete prin intermediul ambasadei, le explică Bálsam. Iar dacă ai bani, mai găseşti câte ceva şi în Paris...

După ce maestrul Michel strânse masa, refuzând cu oroare propunerea lui François de a-l ajuta, Bálsam aduse o sticlă de coniac şi turnă câte o porție generoasă fiecărui comesean.

— Dragii mei, sper că nu sunteți chiar atât de obosiți încât să doriți să mergeți la culcare chiar acum. Noi, ca nişte pasionați ai istoriei, profităm de orice împrejurare ca să discutăm despre subiectul care ne interesează. Iar dumneavoastră, domnule Lefort, sunteți licențiat în istorie, ați fost elev al profesorului Lucien Febvre... deci opiniile dumneavoastră sunt deosebit de importante pentru noi. Dacă nu vă e cu supărare, care e domeniul în care ați intenționat să vă specializați?

— Istoria Estului Europei din Evul Mediu mijlociu, de după migrațiile popoarelor şi până la colonizarea germană.

— Foarte interesant!

— Din nefericire, războiul m-a împiedicat să-mi continui activitatea. Am fost mobilizat, am luptat pe front... iar acum sunt mulțumit că am găsit un post de profesor într-un liceu de provincie... Deci nu am ce să vă povestesc despre mine.

Mai bine ne-ați spune câte ceva despre asociația dumneavoastră.

— Imaginați-vă că-i vorba despre un joc intelectual... la care participă un număr oarecare de persoane pasionate de istorie, dar care nu au păreri preconcepute... şi care ştiu că mecanismul istoriei e complicat şi greu de desluşit... Jocul nostru, domnule Lefort, constă în a stabili o temă, pe care o analizăm apoi cu toată seriozitatea. Ne întrebăm ce s-ar întâmpla dacă într-un anumit moment lucrurile s-ar desfăşura altfel decât ştim cu toții că s-au desfăşurat. Şi analiza riguroasă a evenimentelor posibile duce, aproape întotdeauna, la concluzii deosebit de interesante...

— Nu-mi dau seama cât de interesante sunt concluziile dumneavoastră dacă nu-mi dați măcar un exemplu, mormăi Jean.

— Ultimul subiect pe care l-am dezbătut a fost următorul: istoria s-ar fi schimbat dacă, în ajunul nopții sfântului Bartolomeu, hughenoții ar fi fost avertizați că se pregăteşte masacrarea lor şi ar fi reuşit să fugă din Paris?

— Chiar că-i un subiect interesant! exclamă François. Şi care au fost concluziile dumneavoastră?

— Că nu s-ar fi schimbat mare lucru. Războiul religios ar fi continuat – hughenoții ar fi dispus de mai multe căpetenii de valoare, dar concurența între acestea n-ar fi permis obținerea unor rezultate mai bune decât au obținut în lipsa lor... Adică, domnii mei, uneori încercarea de a schimba cursul evenimentelor nu are niciun efect, pentru că anumite legități istorice impun să se obțină un anumit rezultat, care este condiționat de o anumită stare socio-istorică, de o anumită situație a unor grupuri mari de oameni – categorii sociale, culturale, religioase etc. –, iar acțiunile unor

persoane particulare nu pot modifica în mod fundamental acea stare.

— Un joc intelectual interesant şi subtil, spuse François, sincer impresionat. Dar pe mine mă obsedează o altă problemă, iar jocul pe care vi l-aş propune eu este un pic altfel. Numai că nu ştiu cum să vi-l prezint. Nu ştiu dacă o să mă fac înțeles...

Domnul Germain păru că aşteptase îndelung o asemenea remarcă, pentru că izbucni, oarecum nejustificat:

— Suntem nerăbdători să vă auzim propunerea, domnule Lefort.

François se uită mirat la el, nedându-şi seama dacă individul vorbea serios sau era doar sarcastic.

— Lăsați băiatul să vorbească, interveni maestrul Michel, cu vocea sa domoală. Tinere, începe cu începutul. E cea mai bună soluție. Cât despre temerea că nu o să fii înțeles... Eu m-am străduit, cândva, să fiu cât mai explicit în anumite catrene, dar rezultatul a fost cu totul altul...

Domnul Germain pufni în râs, Bálsam rânji şi el, iar maestrul Michel zâmbi, fără să se simtă jignit.

Fără să înțeleagă despre ce-i vorba şi simțind că veselia celor trei era provocată de ceva ştiut numai de ei, François se linişti brusc şi începu să vorbească, fără nicio reținere, fără nicio temere:

— Ca să ajung la problema pe care vreau să v-o propun, trebuie să încep cu începutul, aşa cum m-a sfătuit maestrul Michel. Secole de-a rândul, istoria şi soarta Franței au fost limpezi: a luptat pentru supremația Europei şi a lumii cu

Anglia sau cu Spania. Erau războaie locale, cu rare extinderi în Asia sau America. Efectivele implicate nu erau niciodată atât de mari încât să secătuiască națiunea. Niciodată nu se lupta pe două fronturi, niciodată resursele dușmanului nu erau mai mari decât ale noastre. Apoi, după războaiele imperiale, Europa s-a trezit în întregime. La orizont a apărut un dușman nou, puternic și tenace: Germania. Sigur, regatul francez luptase și până atunci cu Imperiul German, dar împăratul acestuia își avea reședința în Europa răsăriteană, la Kiew sau la Moskau, iar statele germane de la granița noastră – Palatinatul, Bavaria sau altele erau state mici, care erau supuse doar formal împăratului german și care preferau să fie în relații bune cu Franța. Dar când statele germane din centrul Europei au fost unite într-un singur imperiu, Teutschland, am fost învinși iute și catastrofal. Împăratul Charles al IV-lea a trebuit să abdice, s-a proclamat a doua republică... și am avut un moment de răgaz pentru că Teutschland a intrat în conflict cu vechiul imperiu german din răsărit, Ostreich. Cât timp nemții s-au luptat între ei, am profitat de ocazie ca să ne aliem cu vechiul și tradiționalul nostru dușman, Anglia, îngrozit și el de pericolul comun.

— Acela a fost un moment important, mormăi domnul Germain. N-aș fi crezut că vechii dușmani se puteau împăca, după secole de conflicte...

— Din nefericire, cele două imperii germane și-au rezolvat diferendele și au făcut front comun. Iar tabăra occidentală, cu aliații săi mai mici, s-a trezit că trebuie să lupte din răsputeri împotriva unei forțe redutabile, ce unea sub disciplina germană masele de slavi și mongoli ce nu fuseseră încă asimilate. Și, pentru ca pericolul să fie mai mare, nemții reușiseră să-i atragă de partea lor și pe turci, singurii care ar fi putut să-i amenințe din sud. Bine, nu vă mai

povestesc ceea ce ştiţi cu toţii, dar adevărul este că noi am reuşit să câştigăm Primul Război Mondial doar pentru că în Ostreich a izbucnit revoluţia comunarzilor, revoluţie care a fost finanţată şi sprijinită logistic şi moral de puterile occidentale, chiar dacă în fruntea acestei revoluţii s-a aflat un monstru precum Joséf Stahl. Oricum, statele germane au fost înfrânte, au fost dezmembrate în stătuleţe lipsite de putere...

— Şi totul s-a terminat cu bine, zâmbi maestrul Michel.

— Totul părea că s-a terminat cu bine pentru lumea noastră, îl corectă François. Franţa a redevenit imperiu... dar Germania s-a trezit din nou, a reuşit să unifice într-un singur stat toate frânturile vechiului imperiu, a reuşit să-şi asigure colaborarea făţişă sau indirectă a Italiei, Japoniei, Turciei şi Persiei... Ne-a atacat şi ne-a zdrobit în mod umilitor, împăratul Charles al VII-lea a capitulat şi se află într-un soi de arest de lux la Vichy... iar generalul De Gaulle a proclamat republica în Louisiana şi colaborează cu englezii în lupta împotriva Germaniei, permiţându-le acestora să ne ocupe teritoriile din America şi să le folosească resursele în lupta împotriva germanilor... Anglia n-a găsit nimic mai bun de făcut în lupta împotriva Japoniei şi Germaniei decât să-i sprijine pe comunarzi, care nu ne vor ierta niciodată pentru contribuţia pe care am avut-o la înăbuşirea revoluţiei lor. Avem acum în Franţa rezistenţă imperială, republicană, comunardă, mişcări de rezistenţă care luptă împotriva nemţilor, dar luptă şi între ele... Iar dacă vom câştiga vreodată războiul acesta, cum vom explica oamenilor că vom fi siliţi să-i lichidăm pe comunarzii care au luptat eroic împotriva cotropitorilor? Avem probleme mari, iar viitorul Franţei mi se pare a fi foarte sumbru. Pentru început, nu cred că englezii se vor retrage din Louisiana... Coloniile africane vor independenţă... Dar nu despre asta voiam să vă

vorbesc. Aceste lucruri îi obsedează pe toți francezii adevărați. Pe mine mă obsedează o altă întrebare, care-şi are sursa în studiile mele. Iar această întrebare, pe care v-o propun ca temă de studiu pentru asociația dumneavoastră, este următoarea: a existat vreodată posibilitatea ca în estul Europei să ia naştere un stat puternic, de durată, care să reprezinte o amenințare pentru Germania? Pentru că Franța nu poate să facă față unui duşman atât de puternic precum Germania decât dacă acesta este amenințat fără încetare de un inamic la fel de puternic, care îl poate lovi oricând pe la spate... Sigur, întrebarea este pur ipotetică, istoria, după cum ştim cu toții, nu poate fi schimbată, dar aş dori să aflu dacă măcar în teorie există această posibilitate...

Cei trei amfitrioni se priviră încântați. Se părea că tema propusă le plăcea – sau că discuția evolua într-un mod pe care îl prevăzuseră. Dar François nu se sinchisi şi înlătură în grabă orice suspiciune. La urma urmei, era un simplu joc...

— Frumos subiect şi plin de posibilități, exclamă meastrul Michel, frecându-şi mâinile. Şi presupun, având în vedere pregătirea dumneavoastră, domnule Lefort, că sunteți dispus să ne oferiți şi o soluție... măcar ca punct de pornire a discuțiilor...

François zâmbi stânjenit, mai sorbi din coniac, să-şi facă un pic de curaj, şi-şi dezvălui vechea obsesie:

— M-am gândit de multe ori că dacă slavii din răsăritul Europei ar fi alcătuit un stat puternic, iar acel stat ar fi fost în stare să se opună invaziei germanice... atunci Ostreich n-ar fi existat, sau ar fi existat doar în leagănul său inițial, în Altostmark..., iar Germania ar fi fost limitată la o zonă din centrul Europei...

— Deci propuneți un stat slav... da, sigur, au existat premise, zise gânditor domnul Germain. Statul kiewean al varegilor, care varegi conduceau masele de slavi din câmpiile actualei Ukraine... Numai că statul varegilor, un stat care a avut perioada sa de glorie, a fost distrus în timpul invaziei mongolilor... iar acele părți ale sale care au supraviețuit, orașele din nord, Pskov și Novgorod, au fost cucerite de germani atunci când aceștia și-au început marșul triumfal către răsărit...

— Deci prima concluzie, interveni Bálsam, este că statul răsăritean pe care vi l-ați imaginat dumneavoastră nu putea să apară decât după sfârșitul invaziei mongole... adică pe la începutul secolului al XIII-lea... pentru că altfel ar fi fost distrus de hoardele asiatice...

— După cum probabil că știți, invazia germană a început la 1201, prin debarcarea unor trupe în Riga, care a devenit reședința Ordinului Livonian. Mai târziu, acest ordin a devenit o parte a Ordinului Cavalerilor Teutoni. Ulterior, magistrul ordinului, Albert von Buxthoeven, împreună cu fratele său Hermann, a condus cruciada împotriva slavilor păgâni sau ortodocși. Cavalerii livonieni au cucerit ce mai rămăsese din statul kiewean, au colonizat germani aduși din patria întemeietorilor ordinului lor, Saxonia, și au germanizat masiv populația locală. Au cucerit la începutul anului 1241 orașul Pskov, iar în anul următor, în aprilie, Novgorodul. A rămas celebră bătălia din 5 aprilie 1242, de pe gheața lacului Peipus, în care cavaleria în armuri a cavalerilor ordinului livonian a zdrobit infanteria novgorodenilor, condusă de un cneaz care cu un an și jumătate în urmă îi învinsese pe suedezii care profitaseră de împrejurări și încercaseră să cucerească ei rămășițele statului kiewean...

— Da, Alexandru Newski, zise domnul Germain. Un principe viteaz şi înțelept... dar care, în anarhia stăruleţelor slave, nu dispunea de prea multă putere... aşa că, în ciuda evidentului său talent militar, n-a putut să facă mare lucru împotriva maşinăriei de război germane...

Sticla de coniac se golise, iar maestrul Michel se grăbi să scoată încă una, dintr-un cotlon numai de el ştiut, şi să toarne din nou în pahare.

Jean băuse puțin până atunci, dar sorbi din paharul abia umplut – pentru că bătrânul în halat umpluse zdravăn paharele, nu se mulțumise ca primele dăți să toarne doar pe fundul recipientelor în formă de sferă, cu deschizătură mică, pentru ca băutorul să se bucure pe deplin de aroma băuturii. François îl imită şi el, cât despre cei trei amfitrioni, aceştia păreau a fi băutori antrenați şi pasionați, pentru că gustau de zor din licoarea chihlimbarie. Coniacul dezlegase limbile şi dezlănțuise imaginația. Toți cei cinci comeseni erau bine dispuşi, guralivi şi încântați de tema pe care o dezbăteau.

— Deci, ca să revenim la ceea ce voiam să vă propun... iată care a fost ideea mea, o idee care mă obsedează încă din timpul facultății: dacă acest Alexandru Newsky i-ar fi înfrânt pe teutoni? Atunci, invazia germană ar fi fost oprită încă din faşă, iar stăruleţele slave existente în răsăritul Europei ar fi continuat să existe... s-ar fi dezvoltat, iar cu timpul s-ar fi unit într-o entitate statală puternică, reprezentând o amenințare continuă împotriva Germaniei, care ar fi fost obligată să lupte pe două fronturi şi n-ar mai fi fost în stare să cotropească Franța...

François sorbi din nou din coniac, apoi adăugă, cuprins de-o tristeţe de beţiv:

— Da, aşa s-ar fi întâmplat, dacă naţiunea noastră ar fi avut pic de noroc, dacă soarta ne-ar fi zâmbit şi nouă măcar o dată...

— Ei, lasă, prietene, nu-i chiar aşa, Franţa a avut momentele ei de glorie, încercă să-l consoleze domnul Germain.

— Da, sigur, dar mi-ar fi plăcut să-i văd pe nemţi cum o luau peste bot! se tângui François şi mai trase o duşcă din coniac.

Ceilalţi îi ţinură companie, iar maestrul Michel se grăbi să umple din nou paharele.

— Da, ar fi fost minunat! Mi-ar fi plăcut să-i văd pe cavalerii ăia îngâmfaţi luând-o pe coajă! îşi exprimă părerea şi Jean.

— Ce ziceţi, domnilor? Le arătăm tinerilor noştri prieteni cum s-au desfăşurat lucrurile? se hlizi Bálsam, iar ceilalţi doi dădură veseli din cap, hohotind discret.

— Poftiţi, domnilor, să vedeţi un spectacol cum n-aţi mai văzut şi cum n-o să mai vedeţi! spuse, imitând un prezentator de circ, domnul Germain.

— Luaţi-vă şi paharele, spuse maestrul Michel, scotocind într-un dulap şi scoţând la iveală o altă sticlă cu coniac.

Cei doi invitaţi se ridicară destul de greu de pe scaune, îşi luară paharele goale şi se împleticiră după gazda lor, care-i conduse în holul cel mare de la intrare, apoi deschise o uşă şi-i invită să intre într-o încăpere ce semăna cu un mic cinematograf.

Pe peretele opus uşii se afla un ecran de pânză, iar în faţa acestuia erau rânduite vreo zece scaune comode. Chiar

lângă intrare se găsea un aparat masiv, într-o cutie de metal vopsit cenuşiu, din care ieşea un tub – toată chestia aceea părea un proiector de film. Când trecu pe lângă el, Bálsam apăsă un comutator, iar aparatul începu să zumzăie.

Domnul Germain se aşează pe unul dintre fotolii, în faţa căruia se găsea o măsuţă, pe care era aşezată un soi de maşină de scris, cu o tastatură ce părea să fi fost călcată de-un tren, pentru că arăta foarte turtită. Pe tastatura aceea ciudată se găsea o fâşie de sticlă, în care erau inserate – probabil – circuite electrice, pentru că licărea bizar, iar François avu impresia că vede nişte cifre luminoase. Chestia asta îl amuză nespus, începu să chicotească... apoi avu impresia că i se uscase gura, se uită cu mâhnire la paharul gol pe care îl ţinea în mână şi descoperi, surprins, că i-l umpluse cineva – cine putea să facă o asemenea chestie în afară de maestrul Michel, un adevărat maestru al furişatului şi al turnatului în pahare, pentru că altfel de ce i s-ar fi spus maestru? Ideea îl distră teribil, sorbi din coniac şi-l bucură arsura plăcută a acestuia pe gât şi în stomac, se lăsă în voia căldurii pe care o răspândea băutura în trupul lui obosit, simţi nevoia să se aşeze, pentru că picioarele i se transformaseră în fâşii de cauciuc şi nu-l mai ţineau... simţi braţul puternic al spaniolului sprijinindu-l, ajutându-l să se aşeze... îl auzi pe domnul Germain bombănind de unul singur:

— 5 aprilie 1242 aţi zis... lacul Peipus... unde naiba e lacul ăsta? O să dau o căutare... aveţi un pic de răbdare... dacă nu mi-a dat nimeni coordonatele geografice...

Apăsă nişte taste, apoi din proiector ţâşniră raze luminoase, care se opriră pe ecran, formând o imagine începătoşată. Domnul Germain tasta de zor, imaginea se limpezi, iar François zări un lac acoperit de gheaţă, văzut de undeva, de

sus. Apoi imaginea se modifică din nou, apărură oameni îmbrăcaţi în armuri, care se agitau şi răcneau, dar fără să se audă nimic. Domnul Germain mai atinse încă o dată tastele, unghiul din care era redată imaginea se modifică, iar acum se vedeau limpede două şiruri de luptători care se apropiau unii de alţii, pe gheaţa lacului: un grup de călăreţi în armuri grele, cu lănci lungi, cu mantii albe, cu cruce neagră pe ele, cu coifuri cu panaşuri colorate; în cealaltă tabără, un grup de pedestraşi înarmaţi cu securi cu cozi lungi, cu lănci imense şi cu scuturi rotunde, din lemn acoperit cu piele. În urma cavalerilor veneau scutieri şi pedestraşi în armuri uşoare, iar printre pedestraşii cu scuturi rotunde se găseau şi câţiva călăreţi, cu spade imense...

Cavalerii în armuri dădură pinteni cailor – la un semn pe care François nu-l văzuse, sau la un semnal dat de o trompetă pe care nu putea s-o audă. Oricum, se mişcară la unison, năvăliră în şirurile de boieri slavi şi le zdrobiră sub greutatea cailor de luptă...

François privea ca vrăjit măcelul şi se întreba ce film era. Nu recunoştea actorii, iar realismul realizării îl impresiona.

— Cred că am văzut suficient, spuse José Bálsam. Ce ziceţi, dragi colegi, îi îndeplinim visul tânărului nostru prieten? E che sera, sera!

— Una sau două? întrebă cu un calm nepământean maestrul Michel.

— Două, hotărî cu generozitate Bálsam. N-are rost să ne zgârcim. Dragi prieteni, să închinăm în cinstea victoriei viitoare a cneazului Alexandru Newsky, învingătorul Bătăliei de pe gheaţă!

Sorbiră cu toții, domnul Germain chinui din nou tastatura, iar pe ecran apărură imaginile pe care le mai văzuseră: şirurile de oşteni care se îndreptau încet către duşman.

Puseseră filmul de la început? De ce? se întrebă François.

Cavalerii Ordinului Livonian dădură pinteni cailor, se năpustiră către novgorodeni...

Şi atunci se întâmplă ceva.

Cneazul Alexandru Iaroslavici privea coloana de cavaleri care se pregăteau de atac. Papistaşii cei nemernici erau soldați buni, dar luptau pentru o cauză rea, iar Domnul cel milostiv nu avea să fie de partea lor. Pentru că aici nu se înfruntau două armate, două națiii, ci două credințe, dintre care numai una era cea adevărată, iar Dumnezeu avea să încline balanța de partea celor drepți.

Căci erau tare întortocheate căile Domnului, iar pedeapsa pentru păcate era dată, uneori, prin intermediul uneltelor diavolului, precum tătarii cei sălbatici şi neîndurători... Dar mai uşor te înțelegeai cu păgânii decât cu cei care cunoscuseră dreapta credință şi să abătuseră de la calea ei...

Oastea Marelui Novgorod aştepta hătărârea conducătorului său, privind cu încordare cavaleria grea ce începuse să se pună în mişcare. Oastea novgrodrodeană era o oaste de strânsură: boieri din oraş şi voinicii acestora, luptători de meserie, bine înarmați şi pregătiți să-şi dea viața pentru cetate şi credința ei; dar şi oşteni de mâna a doua, chiar şi a treia, țărani de pe moşii, târgoveți şi meseriaşi, cu arme de slabă calitate, cu lănci şi cu topoare, îmbrăcați în caftane şi încălțați cu pâslari, veşminte potrivite vremii aspre – pentru

că deşi era început de aprilie, lacul era acoperit cu gheaţă, iar gerul muşca amarnic –, dar care nu reprezentau o pavăză prea grozavă împotriva spadelor tăioase ale teutonilor.

Iar Alexandru Iaroslavici aştepta, privea şi gândea, întrebându-se dacă Domnul îi va dărui şi de data aceasta victoria, ca în cazul luptei cu suedezii, de pe râul Newa – numai că atunci năvălise peste şvabi pe neaşteptate, nu-i lăsase să se desfăşoare, şi mica sa armată făcuse adevărate minuni. Fusese mâna Domnului la mijloc, era clar, dar Dumnezeu îşi va întinde mâna şi de data asta? Pentru că acum era o înfruntare directă, oştile stăteau faţă în faţă, iar dacă ţinea seama de număr şi de calitate, teutonii cei blestemaţi aveau toate avantajele...

Însă de va câştiga şi de data asta, boierii cei cârtitori ai Novgorodului aveau să-i recunoască meritele şi puterea, sau aveau să-l izgonească, fără pic de recunoştinţă, aşa cum făcuseră de îndată ce dispăruse ameninţarea suedeză?

Doamne, ştii că pentru slava Ta lupt, că în numele Tău şi pentru dreapta credinţă vreau puterea, fiindcă amar şi amarnic lucru e conducerea oamenilor, trebuie să fii tare precum stejarul uneori, dar şi mlădiu ca trestia câteodată... Doamne, de-mi vei dărui şi de data asta izbânda, făgăduiesc să mă înţeleg cu tătarii astfel încât să se mulţumească doar cu bani – pentru că oricum nu luăm bogăţiile cu noi, pe lumea cealaltă – şi să lase bieţii creştini în pace, să Te slăvească şi să-Ţi respecte legile. Căci păgânii se mulţumesc să te jefuiască de bunuri, uneori îţi iau şi viaţa, dar papistaşii vor mai mult de atât, vor să ne fure şi sufletele! Iar sufletele noastre, Doamne, sunt numai ale Tale!

Alexandru Iaroslavici, care era cu cel puțin un cap mai înalt decât cei din jur, ridică mâna şi răcni din răsputeri:

— În numele Tatălui, al Fiului şi al Sfântului Duh, înainte!

Oastea intonă o voina, un cânt de război lent, cu ritm constant, care ajuta la păstrarea ordinei în timpul înaintării, şi, în ritmul acelui cânt cu conținut religios, începu să se îndrepte către duşman. Soldații îşi încredințaseră sufletele Atotputernicului, se împărtăşiseră şi se spovediseră în ajun, iar acum, împăcați cu lumea şi cu Dumnezeu, erau gata să-şi dea viața pentru cetate şi credință.

În fața lor, cavalerii livonieni se pregăteau să şarjeze. Trâmbițele sunară, flamurile se înălțară, iar caii o luară la goană pe gheață.

Alexandru Iaroslavici îşi zise că alesese gheața lacului Peipus ca loc al bătăliei crezând că oastea sa, încălțată cu pâslari sau cu opinci din împletitură de coajă de tei, avea să se țină bine pe picioare, iar caii cei greoi vor aluneca... numai că bidiviii teutonilor erau bine potcoviți şi năvăleau către ei ca un tăvălug ce avea să-i facă una cu pământul...

Şi atunci, din înaltul cerului se prăvăli un soi de fulger – deşi cine mai văzuse fulger pe timp de iarnă? – care lovi gheața în fața teutonilor, făcând-o să se sfarme în bucăți... apoi un alt fulger izbi suprafața înghețată a apei în urma călăreților, între aceştia şi pedestraşii care se străduiau să se țină după ei...

Unii dintre cai, care aveau viteză prea mare, nu reuşiră să se oprească, în ciuda străduaniei călăreților, şi căzură în apa rece, fiind traşi la fund de armurile grele.

Novgorodenii rupseră rândurile şi năvăliră, urlând din răsputeri, către duşmanii ce-şi pierduseră cumpătul. Alexandru Iaroslavici era în fruntea lor, alergând cu paşi mari şi fluturându-şi spada imensă.

Doamne, Dumnezeule, ai făcut iarăşi o minune, fie numele Tău slăvit! Aşa cum vor pieri astăzi papistaşii teutoni, aşa să piară toți duşmanii Tăi! Amin!

François Lefort se trezi a doua zi cu o mahmureală cruntă. Nu-şi amintea când ajunsese în pat, ținea minte doar că filmul pe care îl vizionaseră se terminase într-un mod ciudat, cu nişte fulgerări care acoperiseră ecranul şi cu vălmăşagul sălbatic, de-un realism barbar, al măcelului ce pusese capăt luptei.

Pieriseră câteva zeci de cavaleri şi vreo sută sau două de pedestraşi – dar în vremurile acelea, armatele nu erau mari, iar victoriile se obțineau cu jertfe puține...

Îl trezi şi pe Jean, care sforăia într-un pat alăturat, şi ieşiră din dormitor.

Pe coridor îl întâlniră pe spaniolul cel brunet, care tocmai ieşea din bucătărie, ca şi cum ar fi ştiut că părăsiseră încăperea.

— Poftiți la o cafea, îi invită el. O cafea adevărată, adusă din Brazilia... am primit-o prin intermediul ambasadei...

— Mulțumim, dar trebuie să plecăm, îl refuză François. Mulțumim pentru găzduire, mulțumim şi pentru filmul pe care ni l-ați arătat... Interesantă plăsmuire... dar părea mai degrabă un reportaj decât un film artistic... oricum, se pare

că arta cinematografică nu-i de mine, n-am reuşit să înțeleg frumusețea unei asemenea creații...

— Tinere prieten, spuse zâmbind Bálsam, ceea ce ai văzut nu-i o plăsmuire... Îți dau un sfat: când vei avea puțin timp liber, du-te la o bibliotecă, oricare, şi citeşte câte ceva despre istoria Europei de răsărit, citeşte despre perioada pe care ai studiat-o amănunțit... Şi dacă o să ai vreo nelămurire, aici vei găsi întotdeauna pe cineva dispus să-ți dea explicațiile necesare.

Peste câteva zile, François nimeri la o bibliotecă – nu pentru că urmase sfatul spaniolului, ci pentru că Malraux stabilise locul de întâlnire în sala de lectură a Bibliotecii Imperiale, de pe strada Richelieu.

Ştiind că şeful său nu-i foarte punctual, şi ca să nu atragă atenția, Lefort se gândi să profite de ocazie şi să studieze un pic. Consultă catalogul cărților de istorie şi descoperi o lucrare pe care nu o cunoştea: Scurtă istorie a Rusiei moscovite. Ceru cartea, destul de veche şi de uzată, şi îl cuprinse destul de curând o durere de cap incredibilă.

Se întrebă dacă nu cumva visa sau dacă avea halucinații. Sau, mai degrabă, dacă era victima unei farse, a unei farse complicate şi cu un rost pe care nu-l pricepea.

Pentru că lucrarea aceea, traducerea în franceză a unui mic tratat scris de cercetătorii de la Institutul de Istorie din Moskau, vorbea despre o lume inexistentă, o lume despre care nu ştiuse nimic până atunci şi care apăruse brusc, ca din senin.

Lucrarea aceea vorbea despre un stat care era moştenitorul Rusiei Kiewene. Iar Rusia Kieweană durase, prin

intermediul Novgorodului şi Vladimirului, ceva mai mult decât ştia el că existase.

François găsi po scurtă biografie a lui Alexandru Newksy, învingătorul cavalerilor livonieni, care fusese recunoscut de Hoarda de Aur drept cneaz al Vladimirului.

Ca urmare a victoriei acestuia de pe gheaţa lacului Peipus, invazia germană fusese oprită... şi în răsăritul Europei apăruseră state slave – supuse tătarilor, e drept, dar entităţi statale care nu suferiseră influenţa germană.

După un timp, ofensiva germană, oprită pentru moment, fusese reluată, Novgorodul căzuse, în cele din urmă, iar descedenţii lui Rurik îşi continuaseră existenţa în calitate de conducători ai unui stat rus cu capitala în Moscova – actualul Moskau.

Apoi ultimul descendent al lui Rurik fusese asasinat, urmase o perioadă de tulburări, Poland – regatul condus pe atunci de o dinastie suedeză – cucerise bucăţi zdravene din Ukraina şi Rusia Albă, colonizând scandinavi şi germani saxoni în regiunile abia cucerite... În Rusia moscovită se ridicase la putere dinastia Romanovilor care, în cele din urmă, pierise din cauza luptelor pentru putere dintre membrii săi...

Între timp, Poland ajunsese să facă parte din Imperiul German, Rudolf al II-lea fiind ales rege al acestui stat. Iar Rudolf (mare colecţionar de titluri şi state, pentru că era nu numai împărat al Imperiului German, ci şi rege al Cehiei, Ungariei, Poloniei şi arhiduce al Ostmark), după cum descoperi François într-o biografie a acestuia, nu mutase capitala imperiului la Moskau, aşa cum ştia el, ci la Kiew, iar căpitanii săi George Basta şi Michael Walacher (numit aşa pentru că înainte de a-şi descoperi uluitorul talent

militar fusese negustor de cai castrați – numiți în germană walach) înfrânseseră hanatele tătare, descendente ale Hoardei de Aur, şi întinseseră imperiul german până la Wolga...

Apoi, în cele din urmă, rămăşițele ultimului stat rus picaseră ca un fruct copt în mâinile imperialilor, care-şi mutaseră aici capitala...

Era o altă istorie, îşi zise François, după ce răsfoi o mulțime de tratate şi enciclopedii.

Nu era o farsă, nimeni nu putea să falsifice peste noapte întreaga Bibliotecă Imperială doar ca să-şi bată joc de el.

Îl aşteptă de Malraux, îi transmise acestuia lista obiectivelor pe care trebuia să le bombardeze aviația britanică, apoi îl căută pe Jean şi deciseră împreună să discute cu Bálsam.

Spaniolul părea că-i aşteaptă, nu fu deloc surprins să-i vadă. Îi invită tot în bucătărie, unde se aflau şi ceilalți doi indivizi, le oferi coniac, pe care tinerii îl refuzară, şi le oferi atunci cafea, pe care cei doi o acceptară cu bucurie.

François îi explică de ce veniseră.

— Nu mai pricep, nimic, domnule Bálsam, mărturisi el. Lucrurile par să se fi desfăşurat altfel decât ştiam.

— E normal să fie aşa, dragul meu. Ți-am explicat atunci – dar, ca să fiu sincer, eram cu toții într-o stare euforică deosebită şi probabil că n-ai reținut explicațiile mele.

— Mai explicați-mi o dată. De data asta sunt treaz, cât se poate de treaz, şi sunt convins că o să pricep.

— Dragul meu, în esență, lucrurile stau cam aşa: ți-ai manifestat dorința să modificăm istoria, astfel încât Germania să aibă în Răsărit un stat puternic care s-o poată ataca dacă încearcă să invadeze Franța. Şi ți-ai exprimat opinia că momentul în care putem modifica în mod eficient istoria este cel al bătăliei de pe lacul Peipus. Am făcut exact cum ai dorit: Alexandru Newsky a învins, iar istoria s-a modificat. Nu atât de mult pe cât ți-ai dorit, dar s-a modificat. Vedeți, istoria este, precum spune şi domnul profesor Febvre, un şir de fenomene care se condiționează reciproc, nu poți modifica unul singur sperând că se modifică şi celelalte. Cursul istoriei poate fi corectat, dar prin intervenții continue şi bine alese.

François rămase cu gura căscată. Gândea cu o viteză incredibilă, în minte i se învălmăşeau întrebări... Reuşi să o aleagă pe cea care i se părea cea mai importantă:

— Bine... să presupunem că puteți să modificați istoria...

— Putem.

— ... nu ştiu cum...

— Nici n-o să-ți spunem.

— ... dar, dacă istoria s-a schimbat, n-ar fi normal să nu ştiu că s-a întâmplat aşa ceva?

Bătrâneii se priviră, foarte încântați.

— V-am spus eu! exclamă, mândru, maestrul Michel.

— Ai perfectă dreptate, tinere prieten, spuse binevoitor Bálsam. N-ar fi trebuit să ştii, după cum nu ştiu ceilalți locuitori ai planetei. Dar voi doi ați fost aici când s-a făcut intervenția temporală. Pentru o perioadă, ați fost în afara

timpului obişnuit. De aceea aveți amintiri din două universuri posibile. Din fericire pentru voi, prezentul e acelaşi, ca atare efectul disturbator al gradientului...

— José, nu-i plictisi pe băieți cu date tehnice, se răsti domnul Germain.

— Ai dreptate. Bine. Concluzia e că doar voi doi puteți să ştiți că există nişte diferențe în istorie, pentru că ați fost aici, în clădirea asta, atunci când am făcut schimbarea despre care vorbim. Asta e tot.

François rămase gânditor un timp, apoi clătină din cap şi zise:

— E prea mult pentru mine... Trebuie să meditez la cele pe care le-am auzit. Jean, hai să mergem... Domnilor, mulțumim pentru bunăvoință...

— Nu uitați, sunteți bineveniți oricând. La noi găsiți întotdeauna o cafea, un coniac, un pat... şi explicații. Vă aşteptăm, le spuse binevoitor Bálsam, iar ceilalți doi dădură aprobator din cap.

Dar François nu avea nevoie de bunăvoința lor. Era zăpăcit, nu mai ştia ce să creadă şi voia să fugă departe, departe, să uite de tot şi de toate...

2

Înălțimea sa Winston Leonard Spencer-Churchill, al nouălea duce de Marlbourogh, prim-ministru al Regatului Unit al

Marii Britanii, stătea în biroul său şi privea pe fereastră portul din New York, de unde se pregătea să plece unul dintre nenumăratele convoaie care aprovizionau Anglia.

Fusese o hotărâre grea să părăsească insula, dar atât guvernul, cât şi opinia publică solicitaseră ca regele şi conducătorii statului să fie puşi la adăpost, având în vedere iminenta invazie germană. Nu regreta că luase acea hotărâre, putea astfel să gestioneze mai bine imensele resurse ale imperiului. Îşi liniştise conştiinţa insistând să fie evacuată toată populaţia necombatantă. Iar acum convoaiele cărau în Anglia arme, muniţii şi soldaţi şi se întorceau transportând copii, femei şi bătrâni, care erau răspândiţi apoi pe întregul continent nord-american. Existau tabere de refugiaţi atât în dominionul american, cât şi în teritoriul Louisianei. De Gaulle fusese încântat să ofere găzduire britanicilor, ca parte a ajutorului de război.

Da, baronul de Gaulle era un tip arogant şi enervant, dar se străduia să lupte din greu împotriva Germaniei. Făcea acest lucru ajutând Anglia cu soldaţi şi produse şi, mai ales, punând la dispoziţia Imperiului Britanic baze militare şi puncte de aprovizionare în toate teritoriile franceze care recunoscuseră republica. Din nefericire, deşi simpatia sa se îndrepta mai degrabă spre mareşalii şi politicienii imperiului – cu mulţi dintre aceştia fiind înrudit – ducele se vedea silit să recunoască faptul că dinastia Dumouriez era sortită pieirii dacă Germania avea să piardă războiul, aşa cum dorea el şi orice supus englez de pe globul pământesc. Şi trebuia să recunoască faptul că, în cazul în care baronul de Gaulle n-ar fi proclamat republica şi n-ar fi refuzat capitularea acceptată de împăratul său, atunci teritoriul acela imens, ce se întindea din nord, de la Quebec şi Le Detroit până la Nouvelle Orléans, ar fi picat în mâinile naziştilor. Iar perla Imperiului Francez ar fi fost o piesă

esențială în distrugerea Angliei... numai că generalul-baron transformase acea bijuterie franceză într-o adevărată comoară a luptei antinaziste...

Auzi pe cineva dregându-şi discret glasul şi se întoarse.

Şeful său de cabinet, Anthony Eden, aştepta lângă birou. Uitase de el...

— Înălțimea voastră, a sosit lordul Rothschild...

— Da, da, ştiu că a solicitat o întrevedere... Bine, pofteşte-l să intre...

Baronul Rothschild era un bărbat înalt, slab, de vreo cincizeci de ani. Ducele – scund, gras şi chel – îl cunoştea din tinerețe. Nu-l simpatiza în mod deosebit, dar ştia că reprezenta o comunitate puternică şi devotată Imperiului Britanic, aşa că se grăbi să-i iasă în întâmpinare. Îi strânse mâna, îl invită să ia loc, îi oferi un brandy şi un trabuc (de fapt, simțea nevoia să bea ceva, iar fumatul devenise de mult pentru el un lucru strict necesar – şi ar fi fost nepoliticos să bea şi să fumeze de unul singur). Baronul îi acceptă oferta, poate simțea şi el nevoia alcoolului, poate ştia deja (zvonurile circulă cu o viteză incredibilă) că înălțimea sa devenise dependent de alcool şi tutun, şi cei doi se tolăniră pe fotoliile comode, sorbiră din pahare, pufăiră un timp din havanele groase, apoi ducele decise să lase politețurile deoparte şi să treacă la subiect.

— Baroane, cred că n-ai venit doar de dragul havanei mele, deşi se ştie că am cele mai bune trabucuri din lume... Cu ce-ți pot fi de folos?

— Înălțimea voastră, vă solicit atenția în dubla mea calitate, de supus britanic şi de evreu. Este vorba despre iminenta declarație de independență a statului Israel...

— Mda... ştim că germanii au deportat o mare parte din populația evreiască a Europei în Palestina... dar un stat evreiesc independent... mi se pare cam mult... cum se împacă asta cu antisemitismul nazist?

— Se împacă foarte bine. Naziştii afirmă că ei n-au suținut niciodată că evreii trebuie omorâți, ci doar eliminați din mijlocul rasei germanice. Iar dacă aceştia vor să trăiască în mijlocul pustietății, aşa cum trăiseră strămoşii lor, nu au de ce să-i împiedice. Deci, în primul rând, e o chestie de propagandă. În al doilea rând, e o chestie de eficiență germană. De ce să aibă ei grijă de milioane de prizonieri, când aceştia se vor gospodări singuri, înconjurați de duşmani, neavând decât un singur aliat: Reichul german? De aceea v-am deranjat, Înălțimea Voastră. Mi se pare foarte important ca Imperiul Britanic să fie printre primele state care vor recunoaşte statul Israel. Din câte ştim noi, actualul guvernator german va fi prezent la festivitățile de proclamare a independenței şi va citi declarația Führerului Wessel. La câteva zile după aceea, Israelul va fi recunoscut de ceilalți aliați ai Germaniei. Probabil şi de guvenul imperial francez. Dacă Imperiul Britanic va transmite, prin intermediul unui stat neutru, că recunoaşte dreptul la existență al unui stat evreiesc – că recunoaşte pentru totdeauna dreptul la existență al acestui stat, indiferent de cine va câştiga războiul – atunci evreii nu vor putea fi manipulați de germani, vom putea împiedica transfomarea Israelului într-un aliat al Reichului...

— Ei, baroane, cum naiba să devină Israelul aliat al Germaniei? După toate atrocitățile despre care se vorbeşte...

Sigur, o mare parte sunt rodul propagandei de război, e imposibil ca o națiune civilizată ca nemții să săvârşească asemenea mârşăvii, dar ceva trebuie să fi existat, pentru că niciodată nu iese fum fără foc...

— Înălțimea Voastră, în comunitatea iudaică circulă informații demne de toată încrederea şi vă asigur că realitatea e mult mai crudă decât ceea ce a aflat opinia publică. Dacă îmi permiteți să vă rețin un pic atenția... se estima că înainte de război populația evreiască din Europa ajunsese la vreo zece milioane de oameni. Din care vreo patru milioane trăiau în Reich. Germanii i-au strâns pe toți evreii din teritoriul ocupat de ei în lagăre de tranzit, i-au urcat în trenuri şi i-au transportat până la porturile Mării Negre, unde au fost îmbarcați pe vapoare care s-au îndreptat spre Palestina. Condițiile de transport au fost înfiorătoare. Sursele mele estimează că aproximativ jumătate din cei urcați în trenuri n-au supraviețuit. La aceştia s-au adăugat cei care au pierit în timpul călătoriei pe mare... Rezultatul este că în Palestina a ajuns doar o treime din cei care au pornit la drum. Adică, după estimările noastre, până acum au pierit vreo cinci milioane de evrei... Şi calvarul nu s-a terminat...Se pare că intenția nemărturisită a naziştilor a fost să scape şi de restul evreilor, să-i lase pe supraiețuitori în voia sorții, într-o țară lipsită de resurse. Majoritatea celor ajunşi în Țara Sfântă erau orăşeni, nu se pricepeau la agricultură, proveneau din țări cu climă temperată... adică nu erau pregătiți să supraviețuiască într-un asemenea loc. Cu toate acestea, cu ajutorul micilor comunități care se stabiliseră aici mai demult, s-au descurcat, s-au organizat, au descoperit că trebuie să lupte şi că sunt decişi să lupte. Iar nemții şi-au dat seama că, dacă n-au reuşit să scape de toți evreii, îi pot folosi. Şi încearcă să-i folosească.

— Adică evreii, în ciuda a tot ce au suferit, ar fi gata să devină aliații naziştilor?

— Au de ales? Nu uitați, Înălțimea Voastră, că lumea civilizată a asistat nepăsătoare la toate persecuțiile la care au fost supuşi iudeii de către naziști. Iar evreii au fost obişnuiți să se adapteze situației, pentru că altfel n-ar fi supraviețuit două mii de ani. Puneți-vă în locul lor. Naziştii le-au luat averile, i-au supus la chinuri groaznice, dar le-au dat în schimb o țară, una numai a lor. În care să fie ei stăpânii, în care să nu-i mai persecute nimeni. Tot ce trebuie să facă e să lupte să o păstreze. Arabii încep să se mişte, să se organizeze... Germania vrea să aplice o tactică nouă, o nouă politică evreiască: va continua expulzarea evreilor din Europa – am fost informat ca a început strângerea evreilor din Scandinavia, că se fac presiuni asupra administrației franceze pentru a începe arestarea şi surghiunirea evreilor din Imperiul Francez... –, dar, în acelaşi timp, va sprijini statul Israel, îi va furniza armament şi fonduri cu ajutorul cărora să poată face față amenințării arabe...

— Chestia asta e tare mârşavă. Mahomedanii sunt aliații credincioşi ai britanicilor în tot imperiul – în India, în Africa... Dacă vom recunoaşte statul Israel, ne vom pomeni cu răscoale pretutindeni...

— De fapt, cred că aceasta este intenția Germaniei: să pună Anglia într-o situație imposibilă. Să aibă de ales între evrei şi mahomedani. Indiferent ce va alege, Anglia va pierde sprijinul unei comunități puternice din cadrul imperiului.

— Baroane, nu pot să cred că evreii din Palestina vor deveni aliații Germaniei, chiar dacă Reichul sprijină înfăptuirea

unui vis străvechi al întregii evreimi: întoarcerea în patria străbună. După tot ce-au suferit din partea naziştilor...

— Înălțimea Voastră, totul este să ştii să-ți prezinți marfa... iar naziştii se pricep la chestia asta, chiar mai bine decât un neam străvechi de negustori, cum sunt evreii... Am să vă povestesc acum o legendă, un zvon, o bârfă... cum vreți să-i spuneți... care circulă prin Ierusalim... şi care mi-a fost transmisă de unul dintre informatorii noştri, cu asigurarea că o mare parte din viitorii cetățeni ai Israelului cred în adevărul ei.

Se ştie cu certitudine că tatăl lui Adolf Hitler este copil nelegitim. O oarecare domnişoară Schicklgruber, de profesie servitoare, a rămas însărcinată pe când lucra la o familie de evrei şi a fost concediată. Băiatul pe care l-a născut nefericita aceea a fost adoptat de un unchi al său, numit Hitler, şi a ajuns funcționar la vamă. Iar fiul său, Adolf, pictor ratat, a întemeiat partidul nazist, care şi-a propus de la bun început eliminarea evreilor din Germania.

Acestea sunt lucruri ştiute şi răsştiute.

Dar ceea ce nu se ştie este faptul că tatăl acelui copil nelegitim era chiar fiul stăpânului servitoarei. Adică Alois Hitler avea sânge evreiesc. În familia Hitler, acest lucru era cunoscut şi Adolf ştia foarte bine care îi este originea. Nu a fost antisemit de la început. Dimpotrivă, a avut întotdeauna prieteni evrei. Iar când a locuit în Moskau, încercând să fie primit la Academia de arte frumoase, frecventa numai cercuri evreieşti.

După care, subit, a devenit un antisemit notoriu...

Mulți au încercat să descopere explicația acestei transformări uimitoare. S-au găsit tot felul de explicații, care

de care mai puțin credibilă: că logodnica sa evreică l-ar fi părăsit, că ar fi fost îmbolnăvit de sifilis de către o prostituată evreică...

Prea puțini ştiau adevărul şi abia acum a venit momentul ca acest adevăr să fie scos la iveală.

Adolf Hitler era ein Kryptojude, un evreu ce-şi ascundea originea, dându-se drept german. Dar, de fapt, era un credincios adevărat şi un adept convins al sionismului. Nu uitați că sionismul a luat naştere la sfârşitul secolului al XIX-lea la Moskau, unde a trăit şi a militat Theodor Hertzl. Adolf Hitler a făcut parte din acel nucleu dur al sionismului, care considera că poporul ales trebuie să se mute în totalitate în patria sa, părăsind țarile în care nu fusese niciodată la el acasă.

Dar sioniştii extremişti sufereau văzând că poporul Domnului îşi pierduse ardoarea de altădată şi prefera să locuiască printre păgâni. Prea puțini dintre evrei erau dispuşi să părăsească o situație materială bună şi un trai sigur printre goy, ca să se aventureze printre nisipuri.

Atunci a apărut o anumită şcoală, iar Adolf Hitler a devenit adeptul ei. Această şcoală susținea că singura modalitate de a-i face pe evrei să respecte cuvântul Domnului este ca asupra lor să se abată o asemenea urgie, încât să fie bucuroşi să fugă din Europa, să fie fericiți să-şi găsească un refugiu în țara pierdută cu două mii de ani în urmă.

Legenda spune că membrii acelui grup au tras la sorți, iar Adolf Hitler a câştigat. Lui îi revenea măreața misiune de a fi Biciul lui Dumnezeu, noul Attila, care să-i izgonească din Europa pe evreii cei delăsători... Şi şi-a îndeplinit în mod exemplar sarcina...

— Asta-i o aberație, exclamă ducele de Marlborough. Ce tâmpenie! Cum poate să creadă cineva aşa ceva? Cine poate să creadă aşa ceva?

— Nişte oameni disperați, Înălțimea Voastră, îi răspunse sec baronul de Rothschild. Nişte oameni care au pierdut totul şi-şi creează o iluzie, o amăgire, care să le dea un scop în viață. Care să-i convingă că, de fapt, ceea ce li s-a întâmplat nu-i cea mai teribilă grozăvie, ci un lucru foarte bun. Pentru că, altfel, de ce ar mai trăi?

Primul ministru britanic dădu încet din cap. Lumea în care trăim e amăgire, autoamăgire şi durere, îşi spuse el. Lacrimi, sudoare şi sânge, asta-i tot ce ne oferă, iar noi primim darul ei în extaz, de parcă ar fi elixirul zeilor...

— Ai dreptate, baroane. Totuşi, e greu de acceptat...

— Am păstrat pentru sfârşit lucrul cel mai greu de acceptat, Înălțimea Voastră. Se zvoneşte – da, astăzi am venit să vă aduc la cunoştință numai zvonuri – că în Ierusalim se strâng voluntari pentru înființarea unei divizii, Leii lui David. O divizie SS.

Ducele se ridică în picioare. Îşi turnă o duşcă sănătoasă şi duse paharul la gură. Mâna îi tremura zdravăn.

Apoi îşi reveni cât de cât, şi-i făcu semn lui Rothschild:

— Scuză-mă, baroane. Te rog să te serveşti singur.

Baronul arăta ca şi cum ar fi fost gata să se servească şi fără să fie invitat. După ce băutura îşi făcu efectul, ducele întrebă:

— Chestia asta... cu divizia SS... e ceva serios? Crezi că nemții or să accepte aşa ceva?

— Deocamdată o mare parte din nazişti şi o mare parte din evrei sunt scandalizați de o asemenea idee. Deocamdată. Dar dacă arabii o să atace... iar germanii o să fie singurii aliați... nu m-ar mira să asistăm la o frăție de arme germano-evreiască. Înălțimea voastră, nu putem permite o asemenea monstruozitate!

— Ai dreptate, baroane. Îți garantez că Marea Britanie va recunoaşte statul Israel chiar din prima clipă a existenței sale. Şi va găsi şi alte căi de a-i asigura existența, în ciuda vicisitudinilor sorții...

După câteva minute, în care s-au schimbat obişnuitele politețuri, baronul plecă, iar ducele rămase o clipă singur, încercând să-şi facă ordine în gânduri. Trebuia să găsească o cale prin care să împace făgăduiala făcută baronului Rothschild cu ceea ce avea să discute în continuare...

Şeful de cabinet intră şi-i spuse ducelui:

— A venit următorul... Am avut grijă să nu fie văzut de baron...

— Foarte bine. Condu-l înăutru.

În birou intră un bărbat înalt, zvelt, cu părul încă blond, în ciuda faptului că începuse să încărunțească. Avea ochii de un albastru minunat, iar ducele îşi spuse că ochii aceia reprezentaseră un mare atu în viața lui T.E. Lawrence, colonelul Lawrence, Lawrence al Arabiei, istoric, scriitor, om politic, aventurier, spion... şi exemplul tipic al celui menit să cadă de foarte de sus... Cicatricele aproape şterse de pe figura lui îi amintiră primului ministru că bărbatul din fața sa suferise un accident groaznic, care-l ținuse ani de zile prin spitale şi sanatorii. Se zvonea că acel accident bizar de motocicletă fusese, de fapt, o încercare de sinucidere. O

încercare ratată, ratată ca tot ce încercase să săvârşească omul acela extraordinar...

Ducele de Marlborough îl întâmpină, îi strânse mâna, îl pofti să ia loc şi se cufundă în lacurile albastre ale ochilor lui Lawrence. Îl năpădi imensa tristeţe pe care o degaja privirea colonelului, împreună cu un fatalism înfiorător. Şi-şi spuse că putea să fie sincer şi deschis, pentru că bărbatul din faţa sa era dispus să îndeplinească orice misiune, cât mai sinucigaşă cu putinţă, pentru că, în ciuda convingerii sale evidente că avea să dea greş oricum, onoarea şi simţul datoriei îl împiedicau să refuze sarcina ce avea să-i fie încredinţată. Iar ducele îşi spuse că strămoşul său fusese modelat, probabil, din acelaşi aluat, care îl făcuse să lupte chiar şi atunci când avea sorţi minimi de izbândă. Şi-şi făgădui să rămână la fel de tenace şi de încăpăţânat ca şi până atunci, pentru că aceasta era moştenirea lăsată de acel Churchill din care se trăgea...

– Domnule colonel, vremurile pe care le trăim mă silesc să apelez la oricine poate fi de folos imperiului. Un erou ca dumneavoastră ar fi meritat să fie lăsat să se odihnească... dar n-avem vreme de odihnă.

— Înţeleg, Înălţimea Voastră. Am auzit şi eu zvonurile că mareşalul Rommel s-a îmbarcat la Odessa, îndreptându-se spre Palestina, dominionul nostru – mă rog, fostul nostru dominion. Se pare că de acolo va încerca să atace Canalul de Suez...

Colonelul lăsa impresia că încerca, precum oricare alt patriot englez, să uite că dominionul, fost turco-englez, fusese reocupat de turci şi pus la dispoziţia Germaniei. Churchill îi replică:

— Domnule colonel, canalul e bine apărat, iar spre Egipt se îndreaptă multe dintre forțele noastre din Africa. Nu ne e frică de Rommel, nici de tancurile sale. Pericolul care ne amenință e în altă parte.

— Bănuiesc că vă referiți la Iran.

— Aşa e. Iranul a fost, până la război, un stat neutru, în care interesele Germaniei erau egale cu ale noastre. Dar noua dinastie Pahlavi e făţiş pro-germană... şi zvonurile – iarăşi zvonurile – vorbesc despre un tratat secret germano-iranian. Führerul a ținut de curând o cuvântare în fața absolvenților Academiei Militare a SS-ului. Pe lângă obişnuitele lozinci, a rostit şi câteva fraze destul de ciudate. A pomenit de datoria Reichului de a sprijini „arienii aflați în afara Europei, cei care şi-au păstrat puritatea rasială în ciuda vicisitudinilor sorții". A făcut apoi câteva referiri directe, iar printre popoarele care trebuia să fie ajutate erau şi iranienii. Sursele noastre ne anunță că Iranul a început să concentreze trupe la granița cu India.

— Nu cred că iranienii au vreo şansă să invadeze India. Liniile noastre de fortificații, concentrările de trupe din zonă...

— Exact. Nu cred că şahul îşi permite un război de durată şi de uzură. Aceleaşi surse ne-au informat că iranienii vor încerca, beneficiind de un puternic sprijin german, să ocolească fortificațiile de graniță ale Indiei, invadând Afganistanul şi năvălind în India pe acolo.

— Mda... nu-i un plan rău, mormăi colonelul. Cu o singură condiție. Să reuşească să ocupe Afganistanul.

— Cred că vor reuşi, spuse sec ducele. Simultan cu atacul iranian va avea loc şi un atac din nord, al trupelor germane

din Asia Centrală. Dacă ocuparea Afganistanului reuşeşte, atunci India va trebui să lupte din greu. Iar oamenii – şi materialele – cu care această colonie a imperiului sprijinea efortul britanic de război vor trebui folosiți pentru propria sa apărare. Asta dacă nu cumva va fi nevoie de ajutor suplimentar din partea noastră...

— Din câte îmi aduc eu aminte, n-a reuşit nimeni să ocupe Afganistanul, spuse Lawrence. Multe armate şi-au găsit sfârşitul acolo, angrenate într-un război de uzură în munți...

— Asta sper şi eu. Adică sper ca trupele germane şi iraniene să fie angrenate în lupte fără sfârşit cu trupele neregulate afgane, să se împotmolească acolo şi să nu ajungă niciodată să reprezinte un pericol serios pentru India britanică.

— Mi se pare un plan foarte bun, zise oarecum nedumerit Lawrence. Nu-mi dau însă seama cu ce vă pot fi de folos... eu sunt specialist în lumea arabă...

— Păi asta-i poanta. Vrem să trezim lumea arabă. Vrem să pătrunzi în lumea wahhabită... să-i faci pe saudiți să devină şi mai ambițioşi. Acum au bani, au prestigiu... Vrem să le bagi în cap că ar putea să devină arbitrii lumii arabe, ai lumii musulmane... că ar putea să sprijine cu oameni, materiale şi bani orice țară musulmană aflată la ananghie... Domnule colonel, imaginează-ți mii, zeci de mii de voluntari arabi care să-i sprijine pe afgani... care să declanşeze atacuri surprinzătoare la toate granițele iranienilor... care să creeze confuzie şi nelinişte...

— Interesant şi fezabil. Numai că asemenea lucruri scapă uşor de sub control. Nu uitați că imperiul e stăpânul a milioane de musulmani. Dacă, într-o zi, wahhabiții vor decide că şi aceştia trebuie sprijiniți şi ajutați?

— E foarte posibil, domnule colonel, zâmbi ducele. Dar acela va fi un alt război. Într-o altă vreme. Noi trebuie să câştigăm războiul acesta acum. Nu trebuie să ne preocupe ce va fi peste ani şi ani de zile... Te rog să te gândeşti la ideea mea. Nu țin neapărat la ea. Dar te rog să analizezi problema şi să cauți o soluție. Oricare. Oricât de bizară. Te asigur că te voi susține.

Lawrence se ridică. Ochii săi albaştri luceau misterios, răspândind parcă, de data asta, un soi de fatalism optimist, îşi zise ducele de Marlborough, fiind însă conştient că aşa ceva nu putea exista, dar fiind la fel de conştient că termenul acela aiurea era termenul cel mai apropiat de adevăr pe care şi-l putea imagina.

— Înălțimea Voastră, fiți sigur că voi găsi o soluție, zise el. Când o s-o găsesc – iar asta se va întâmpla foarte repede – o să iau legătura cu Sir Anthony. Şi după ce o să-mi aprobați ideile, le voi pune în aplicare prin intermediul cui veți crede dumneavoastră.

Ducele îi strânse mâna cu căldură, iar după plecarea colonelului se duse şi-şi tună brandy într-un pahar. Trase o duşcă zdravănă, în grabă, apoi aprinse trabucul. Tocmai la timp, pentru că tânărul Eden apăru în prag.

— Înălțimea Voastră, a sosit Sir Stewart.

Sir Stewart Menzies, şeful serviciului secret britanic, cunoscut sub sigla MI6, părea preocupat. Era, fără îndoială, extrem de obosit, iar ochii săi aveau ceva bătrânesc. Poate, îşi spuse ducele, poate nu era aşa, dar după ce văzuse albastrul ceresc al ochilor lui Lawrence, orice alți ochi nu puteau să pară decât bătrâni...

— Înălțimea Voastră, zise Sir Anthony, mi-a permis să aflu cu cine ați discutat înainte să sosesc. Îmi permit să completez un pic spusele lor. Bănuiesc că baronul Rothschild a insistat să recunoaşteți statul Israel. Mi-am permis să imaginez o soluție, o să vă trimit dosarul mâine dimineață. Sursele noastre din Palestina insistă asupra necesității acestui lucru. Agenții noştri au stabilit deja cu consulul elvețian din Ierusalim ca acesta să dea citire mesajului dumneavoastră, imediat după ce va ține o cuvântare protocolară, care nu implică nicio obligație din partea statului pe care-l reprezintă. Un mesaj scurt, o frază, două, ca să apuce să transmită mesajul înainte de a fi împiedicat de germani. O să-mi permit să vă fac o sugestie...

— Bine. Aştept dosarul. Ce zici de colonel?

— S-ar putea să avem o surpriză plăcută. Nu îndrăznesc să-mi imaginez ce vă va propune. Dar, ca o opinie personală, cu cât propunerea sa va părea mai imposibilă, cu atât trebuie sprijinită mai mult.

Ducele zâmbi, încântat. Aşa gândea şi el.

— Sir Stewart, n-ai venit aici ca să-mi aprobi deciziile. Nu cred că ai de gând să încerci să mă convingi să-ți dau mai mulți bani şi materiale – te bucuri în guvern de tot sprijinul posibil. Ce secret vrei să-mi spui, un secret atât de mare încât nu-mi putea fi transmis pe cale ierarhică?

— Înălțimea Voastră, unul dintre agenții noştri din Franța, un individ din rândul rezistenței republicane, care a acceptat să lucreze şi pentru noi, ne-a transmis nişte informații bizare. Atât de bizare, încât am considerat că trebuie să le luăm în serios. Ca să nu mai pierdem vremea, individul susține că în Paris există o organizație care are...

maşina timpului! Şi că poate, prin intermediul ei, să modifice trecutul!

— Nemții ştiu de ea?

— Se pare că nu.

— A dat ceva amănunte tehnice?

— A comunicat doar că persoana care l-a contactat a pomenit că a cumpărat nişte substanțe radioactive de la Joliot-Curie.

— Ştii că nemții lucrează la o bombă înfiorătoare care ar funcționa cu materiale radioactive... Putem să trimitem o echipă care să ia maşina aceea, eventual cu forța, şi s-o aducă aici, în siguranță?

— Nici vorbă.

— Atunci, Sir Stewart, indiferent ce-i maşina aceea – am citit şi eu în tinerețe romanul lui Wells şi ştiu că maşina timpului nu poate să existe –, trebuie s-o distrugem înainte ca nemții să afle de ea şi s-o captureze. Nu ştim despre ce-i vorba, dar, dacă e vorba de ceva care foloseşte substanțe radioactive, atunci nu putem să permitem să cadă în mâinile germanilor. Ia legătura cu omul tău, află amplasarea exactă a obiectivului şi, în timpul următorului raid de bombardament, câteva bombardiere să se rătăcească şi să arunce bombele la întâmplare, dar în aşa fel încât măcar una dintre ele să lovească maşina aceea, indiferent ce va fi fiind ea, şi s-o nimicească. Am fost clar?

Menzies rânji:

— Foarte clar, Înălțimea Voastră! Ca să fiu sincer, am dat deja nişte ordine preliminare – bineînțeles, ordinul final urma să fie dat abia după ce decideați dumneavoastră...

— Bine, atunci treceți la treabă. Anthony, cine urmează?

François Lefort stătea în fața uşii, părând îngrijorat şi stânjenit.

— Aaa! Tânărul nostru prieten! Bine ai venit! exlamă maestrul Michel, arătând cu adevărat fericit şi încântat să-l vadă. Pofteşte înăuntru, pofteşte, dragul meu. Nu sunt decât eu – colegii mei au fost obligați de curentul năvalnic al vremurilor să plece pentru un timp de acasă. Evident, cu treburi, pentru că astea-s vremurile, agitate, trebuie să te agiți şi tu. Parcă în alte vremuri se întâmplau mai multe, dar oamenii erau mai liniştiți, mai împăcați cu lumea şi cu ei înşişi... Oricum, colegii mei se vor întoarce repede, iar până atunci vei fi silit să te mulțumeşti cu mine. Dar mă voi strădui să le suplinesc lipsa şi să te fac să te simți ca acasă. Remarc că şi dumneata eşti singur. Ce s-a întâmplat cu colegul dumitale?

În timp ce vorbea cu glasul său domol, turuind fără încetare, dar fără să lase impresia că se zoreşte în vreun fel, maestrul Michel se trăsese din uşă, îl invitase cu un gest să intre, îl condusese la fel de domol în bucătărie şi-i oferise un scaun. Abia atunci tăcu, privindu-l întrebător pe François, iar acesta avu ocazia să plaseze şi el câteva cuvinte.

— Jean a dispărut. De trei zile. N-am nicio ştire, nimeni nu a aflat nimic despre el... A dispărut, pur şi simplu. Mi-e teamă. Dacă l-au prins nemții? Ar trebui să fiți şi dumneavoastră îngrijorați, s-ar putea să vă treziți cu Gestapoul pe cap.

— Dragul meu prieten, îți garantez că amicul dumitale n-a fost arestat de nemți. Avem informatorii noştri şi am fi aflat dacă s-ar fi întâmplat o asemenea nenorocire. Aşa că poți să fii liniştit. Un coniac, o cafea?

François oftă.

— Posibila arestare a lui Jean e doar cel mai mic dintre motivele mele de îngrijorare. Am aflat, întâmplător, că nemții se pregătesc să-l aresteze pe împărat şi să-l silească să abdice.

— Păi dumneata, în calitate de republican, ai toate motivele să te bucuri, nu să fii îngrijorat.

— Aşa e, numai că prințul Murat, care a fugit azi în Elveția, are de gând să-l proclame pe regele Marii Britanii împărat al Franței.

— Oricum, teritoriile franceze care n-au fost ocupate de germani sunt controlate de britanici...

— Şi asta e adevărat, dar se ştie că ducele de Marlborough nu-l agreează pe baronul de Gaulle. Şi nici ideea de republică... S-ar putea să urmeze zile grele pentru Franța... e posibil ca în teritoriile de peste mări să aibă loc un război civil între imperiali şi republicani, între adepții independenței şi cei ai unirii cu Marea Britanie...

— Şi ce propui? Bănuiesc că nu ai venit aici doar ca să-ți exprimi îngrijorarea...

— Maestre, cred din tot sufletul că trebuie să mai încercăm o dată... să căutăm un alt punct nodal al istoriei estului Europei... şi să încercăm să facem o schimbare cu efect permanent...

— José trebuie să sosească într-o jumătate de oră. Hai să-ți fac un sandviş, o cafea, să mănânci ceva, pentru că bănuiesc că ne aşteaptă ore întregi de discuții şi de analize...

— Este evident că trebuie să intervenim iarăşi în istoria Rusiei moscovite, îi spuse José Bálsam lui Lefort, apăsând pe tastele maşinii de scris ciudate de pe măsuță, iar pe ecranul de pânză din sala în care stăteau toți patru apăru o hartă a estului Europei. După opinia mea, momentul intervenției noastre ar trebui să fie în jurul anului 1545. Statul moscovit profitase în perioada aceea de slăbiciunile vecinilor săi şi reuşise să controleze toate teritoriile Rus, adică acelea care fuseseră conduse de descendenții lui Rurik. Voievodul de atunci al Moscoviei, Ivan al IV-lea, a avut o domnie îndelungată, dar a fost un conducător slab, fiind, de fapt, o marionetă a boierilor, care, în cele din urmă, l-au ucis şi au început să se lupte pentru putere. Urmarea acestui asasinat a fost că statul moscovit a fost atacat de toți vecinii, din toate direcțiile – tătarii, cei din Siberia din est, cei de pe Volga din sud-est, cei din Crimeea din sud, suedezii din nord, germanii din vest. Voievodatul Moscoviei a fost împărțit între aceşti vecini, care apoi s-au luptat între ei, iar germanii au sfârşit prin a cuceri şi asimila populația slavă... Dacă am reuşi să acționăm astfel încât acest Ivan să devină un conducător puternic, care să-i domine pe boieri şi să administreze statul cu înțelepciune şi autoritate...

— Adică, interveni domnul Germain, dacă am putea înlocui anarhia din Moscovia cu un regim centralizat, cu un conducător atotputernic, aşa cum a fost Ludovic al XIV-lea în Franța sau Elizabeta în Anglia... Sigur, pentru un republican, adept al democrației, cum eşti dumneata, propunerea mea pare absurdă, dar absolutismul reprezenta,

în acel moment istoric, un progres evident față de anarhia feudală de până atunci.

— Toate bune şi frumoase, îşi dădu cu părerea François, dar cum vom reuşi să transformăm un voievod slab şi fără vlagă într-un principe ambițios, autoritar şi capabil să se impună în fața boierilor care au condus țara până atunci? Mi-e greu să cred că putem genera o emulație națională printr-o intervenție directă, aşa cum ați procedat în cazul victoriei de pe lacul Peipus. Chiar dumneavoastră mi-ați explicat că istoria se poate modifica doar prin intervenții mărunte şi continue, că o intervenție miraculoasă poate schimba soarta unei bătălii, nu şi a unui război. Deci, cum veți acționa?

Bálsam rămase gânditor un timp, apoi spuse, nu prea sigur de sine:

— Ştim despre Ivan că era un individ extrem de religios... Sigur, acest lucru nu e un lucru ieşit din comun, epoca e plină de oameni extrem de credincioşi – ceea ce nu i-a împiedicat să săvârşească tot felul de mârşăvii. Am putea să încercăm să profităm de credința sa – şi de faptul că oamenii din epoca aceea erau mult mai înclinați să accepte prezența supranaturalului, a miracolului. Dacă am reuşi să-i transmitem instrucțiunile noastre în aşa fel încât să fie convins că este vorba de un ordin dat de Dumnezeu... Chestia asta ar avea două foloase: pe de o parte am fi siguri că ne va urma sfaturile, căci cine va îndrăzni să nu urmeze ordinele primite direct de la Atotputernic?, iar pe de altă parte i-ar da lui Ivan acea încredere în sine de care duce lipsă, pentru că s-ar considera un om aparte, o persoană binecuvântată, datorită legăturii sale directe cu Dumnezeu.

Maestrul Michel rânji încântat:

— E o idee minunată – am folosit-o şi eu într-un caz, efectul a fost incredibil. Iar lucrul cel mai minunat este că am deja pregătite instrumentele necesare, trebuie doar să le caut. Efectul folosirii acelor instrumente va fi următorul: subiectul va auzi un glas impresionant care-i va spune ceva. Odată cu mesajul voi transmite subiectului o stare psihică aparte – venerație, groază, încredere, un amestec ciudat de simțiri, care să-l convingă că aude într-adevăr glasul lui Dumnezeu. Credeți că-i nevoie şi de imagini? În cazul despre care am amintit am folosit şi metode vizuale.

— Nu, nu cred că-i cazul, să nu exagerăm, zise calm domnul Germain.

— Bine, cum vreți voi. În plus, impulsul transmis subiectului va mai avea un efect: mesajul îi va rămâne bine întipărit în memorie, deci nu va exista nicio şansă ca acesta să fie deformat sau uitat.

— Foarte bine, îl aprobă Bálsam. Du-te şi caută-ți instrumentele. Eu o să analizez un pic situația, să încerc să găsesc momentul optim pentru prima intervenție. Germain, setează translatorul pe limba rusă din epoca lui Ivan, ca să ne pregătească mesajul în aşa fel încât să fie cât mai inteligibil pentru subiect. Apropo, nu credeți că-i cazul să mergem în atelier? Bănuiesc că tânărul nostru prieten s-a cam lămurit cu cine are de-a face...

François nu se lămurise cu cine avea de-a face. Se lămurise însă că indivizii nu erau ceea ce păreau că sunt. Păreau nişte bătrânei de treabă, dar puteau să facă lucruri neobişnuite şi dispuneau de puteri incredibile, pentru că se convinsese că puteau să modifice trecutul – sau să-l facă pe el să creadă că reuşiseră să facă asta. El era ateu, ca orice republican convins, aşa că era dispus să creadă că nimerise

într-un grup ce dispunea de o tehnologie secretă şi respingea cu dispreţ posibilitatea de a fi obiectul înşelătoriei diavolului.

Iar opinia sa deveni mai fermă când maestrul Michel îl conduse într-o încăpere plină cu aparatură bizară, care nu semăna cu nimic din ceea ce văzuse el vreodată. Sigur, ca istoric, nu era la curent cu aparatura ştiinţifică din laboratoarele moderne, dar, oricum, ceea ce vedea acolo nu părea aparatură de la mijlocul secolului al douăzecilea: un soi de plăci de sticlă, pe care se vedeau imagini în mişcare, ca pe ecranul unui cinematograf, numai că imaginile acelea erau în culori şi tridimensionale, păreau mai degrabă un soi de ferestre prin care puteai să te zgâieşti într-o altă lume... nişte cutii metalice, cam de statura unui om, cu tot felul de fante, butoane şi luminiţe ce pâlpâiau... rastele cu cutiuţe plate, aşezate precum cărţile într-o bibliotecă... dulapuri din metal, cu uşi cu cifru, ca la seifurile din bănci, sugerând că în ele se găseau lucruri extrem de preţioase... o hartă a lumii, imensă, care plutea în faţa unui perete, având pe ea tot felul de graniţe trasate cu linii de lumină colorată, hartă plină de detalii şi atât de încărcată, încât nu puteai desluşi mare lucru... Şi multe, multe alte lucruri, al cărui rost nu-l pricepea.

Însă cel mai şocant lucru în toată povestea asta era naturaleţea cu care acţionau cei trei, de parcă s-ar fi aşteptat ca el să fi priceput singur despre ce-i vorba şi ca atare nu considerau că-i cazul să piardă vremea să-i mai dea şi explicaţii.

Bálsam se dusese în faţa uneia dintre plăcile de sticlă, mormăise ceva într-o limbă necunoscută, iar în fereastra din faţa sa – sau ce va fi fost – apăruseră grafice, texte, formule matematice care defilau iute, prea iute ca să înţeleagă ceva.

Însă iuțeala aceea părea să nu-l deranjeze cu nimic pe Bálsam, care privea, mormăia, arunca din când în când câte o întrebare către cei doi tovarăşi ai săi, fără a aştepta vreun răspuns din partea lor, apoi discuta mai departe cu drăcovenia din fața sa. Da, discuta, pentru că placa aceea de sticlă nu se mulțumea să redea imagini, ci şi vorbea, în aceeaşi limbă necunoscută lui François...

Maestrul Michel deschisese unul dintre dulapurile metalice cu cifru şi scotocise prin el. Scoase la iveală o cutiuță neagră, plată, de dimensiunile unui pachet de țigări, dar un pachet de țigări peste care trecuse un compresor, pentru că era foarte turtită. Citi dând din cap eticheta albă cu semne roşii şi-i anunță pe ceilalți:

— Gata, am găsit ce căutam. Totul e aici, starea de spirit, emoțiile, mărirea capacității de memorare...

Ivan Vasilievici stătea în genunchi, cufundat în gânduri. La început se rugase, din tot sufletul. Căuta mângâiere sufletească şi împăcare. Se săturase să se teamă, ca un şoricel rătăcit într-o casă plină cu mâțe lacome. Se săturase de boierii din familia Şuiski, care conduceau țara de când murise mama sa – se şuşotea că ar fi fost otrăvită de aceiaşi boieri din familia Şuiski, cu ajutorul celor din familia Belski. Era convins că îl aştepta aceeaşi soartă – şi nu găsea nicăieri sprijin. Nu avea încredere decât în servitorii pe care şi-i alesese singur, dintre țăranii de pe domeniile sale. Dar ce puteau face nişte țărani neînvățați în fața vicleniei marilor boieri? Era singur şi sortit pieirii...

Şi atunci, în liniştea bisericii răsună un glas. Un glas puternic, neomenesc – şi pe care îl auzea doar el, pentru că

preotul care stătea retras, într-un colț, ca să nu-l stânjenească pe voievod, părea că nu aude nimic.

— Ivane, eşti robul meu cel mai credincios. Ai îndurat multe. Te-am încercat în fel şi chip, iar tu ai îndurat totul, ca Iov, şi te-ai lăsat în voia mea, te-ai bizuit doar pe mila mea. A venit clipa să fii răsplătit pentru tot ce-ai îndurat. Te voi sfătui şi te voi îndruma, astfel încât să ajungi un voievod măreț, chiar un țar al acestor locuri, un demn urmaş al împăraților Bizanțului. Vei fi unealta mea pentru a transforma țara asta pierdută pe calea păcatului într-un lăcaş al credinței adevărate. Îți voi vorbi din când în când, iar spusele mele îți vor rămâne întipărite în minte. De le vei respecta, mila mea va fi asupra ta şi a neamului tău. Eşti gata să-mi îndeplineşti ordinele?

— Da, Doamne, gâfâi Ivan. Sunt robul tău preasupus. Spune ce trebuie să fac şi-ți voi îndeplini porunca întocmai.

Ştia că-i vorbea Domnul. Pentru că-l cuprinsese o înfiorare nemaipomenită, simțea cu tot trupul şi cu tot sufletul că Dumnezeu era în apropierea sa.

— Ivane, în țara ta domneşte păcatul, nu-i lege, nu-i ordine, tâlharii şi boierii îi împilează pe cei sărmani, care nu sunt apărați de nimeni. Lucrurile trebuie să se schimbe. Adună oameni – dintre cei mici şi sărmani, dintre țărani şi târgoveți –, pune-i să-ți jure credință, fă din ei uneltele tale. Puşcaşii ăştia – streliții, cum li se va zice – să poarte toți care veghează un oraş caftane de-o singură culoare, ca să se ştie cine sunt. Caftane roşii, verzi sau albastre. Şi cizme galbene. Să fie înarmați cu puşti, cu săbii şi sulițe. Să patruleze noaptea pe străzi ca să prindă furii şi nelegiuiții. Să stingă incendiile. Să fie oaste în vreme de război. Pune în fruntea lor boieri mai mici, care îți sunt credincioşi. Ridică oameni

noi, ca să scapi de amenințarea ticăloşilor care ți-au ucis mama.

Ivan gemu şi strânse din fălci de-l durură dinții. Bănuiala lui se adeverise.

— Fă ordine în țară. Lege şi dreptate – asta să fie deviza ta. Pentru că asta e calea Mea. Ai grijă de preoți – căci şi ei au început s-o ia pe calea păcatului. Ridică biserici. Bizuie-te pe oamenii mici – şi fă o adunare în care să-şi spună cuvântul, pentru că vor fi de partea ta. Apucă-te de treabă, iar eu te voi urmări. Şi când voi vedea că ai din nou nevoie de sfatul meu, îți voi vorbi iarăşi.

Ivan tremura. Ştia că sfatul Domnului era bun. Şi mai ştia că avusese nevoie de sfatul acela, de impulsul dat de cuvintele lui Dumnezeu ca să se apuce de treabă...

Cei trei bătrâni – mă rog, aşa le spunea François în sinea sa, deşi Bálsam şi Germain păreau a avea doar vreo patruzeci şi cinci, cincizeci de ani, doar maestrul Michel părea cu adevărat bătrân – erau extrem de ocupați. Urmăreau la aparatele lor ce se întâmplase în urmă cu patru sute de ani şi-i făceau, din când în când, câte un rezumat lui François.

— Ivan s-a apucat de treabă. Suntem în 1550. A organizat trupele de streliți, care au funcții de jandarmi, pompieri şi soldați. Sunt trupe care-i sunt subordonate direct şi ascultă doar de ordinele lui. A reorganizat justiția, a convocat un soi de adunări – una o oamenilor de rând, una a boierilor. Statul moscovit devine tot mai puternic. Ivan şi-a luat în serios rolul de continuator al Imperiului Bizantin şi s-a proclamat împărat – țar, în limba sa. A încercat să facă un pic de comerț cu occidentul şi a chemat negustorii englezi în

portul Arhanghelsk, de la Marea Albă... A adus meseriaşi germani...

— E cazul să intervenim din nou, propuse domnul Germain.

— Da, fu de acord şi Bálsam, care urmărea de zor nişte grafice de pe placa de sticlă din faţa sa. Hanatele tătare sunt într-un moment de criză – lupte interne, conducători slabi... E momentul potrivit ca statul moscovit să se scuture de jugul mongol.

Şi Dumnezeu îi vorbi din nou lui Ivan.

Iar acesta ascultă cu atenţie şi se strădui să îndeplinească porunca Domnului.

— Şi-a strâns oastea, alcătuită din trupele de voinici ale caselor boiereşti şi din streliţii săi credincioşi, şi a năvălit peste hanatul de la Kazan. I-a zdrobit pe tătari şi nu numai că a scăpat de vasalitatea acestora, dar le-a cucerit statul, înglobându-l în ţaratul moscovit. Asta s-a întâmplat în 1552, explică Bálsam, care urmărea mersul evenimentelor pe aparatul din faţa sa. Iar în 1556 a cucerit şi hanatul Astrahanului...

Statul moscovit devine cu adevărat un imperiu, îşi spuse bucuros François. Se părea că lucrurile o luaseră pe făgaşul dorit...

— Avem şi surprize adiţionale, rânji maestrul Michel. Un aventurier cazac, Ermak Timofeievici, cu camarazii săi, angajaţi de nişte negustori ca să le apere convoiul cu mărfuri pe drumurile siberiene, l-a învins într-o luptă pe hanul siberian. Mă rog, a fost înfrânt şi ucis, până la urmă, dar a deschis calea cuceririi Siberiei...

— Se pare că Ivan a început să aibă prea multă încredere, mormăi Bálsam, privind atent nişte informaţii care apăruseră pe placa din faţa sa. S-a lansat într-un război în vest, încercând să cucerească o ieşire la Marea Baltică. Şi a încurcat-o rău... E în conflict cu suedezii, polonezii, cavalerii livonieni ai Ordinului Teuton... S-a angajat într-un război de durată şi n-are nicio şansă de izbândă...

— Poate ar fi mai bine să-l sfătuim să încheie pace şi să-şi vadă de cuceririle din răsărit, propuse domnul Germain, iar François, care începuse să se teamă că iluziile sale aveau să fie spulberate, se grăbi să-i sprijine propunerea.

Ivan vorbea cu Dumnezeu. Aşa cum făcea din ce în ce mai des în ultimul timp. La început, Domnul intervenise rar, îi dădea porunci limpezi, pe care el se străduia să le îndeplinească întocmai. Dar acum Domnul era mai tot timpul alături de el, şi-l mângâia, şi-l liniştea...

— Da, Doamne, ştiu, trebuie să îndur pentru că aşa e soarta mea. Nimic nu pică din cer, totul se plăteşte, iar eu plătesc prin chin şi suferinţă. Sunt un păcătos, păcatele mele ajung până la cer şi trebuie să le ispăşesc. Şvezii, leşii şi nemţii mă înfrâng pe câmpurile de bătaie, tătarii crâmleni jefuiesc şi ard Moscova... dar eu îţi mulţumesc, Doamne, pentru mila Ta, şi ştiu că se va face voia Ta... Cum adică, să închei pace cu leşii şi cu şvezii, să le dau ce vor ca să mă lase în pace? Asta nu-i vorba lui Dumnezeu, asta-i ispită diavolească! Piei, Satană, ştiu eu mai bine care-i voia Domnului! Nu mă ispiti zadarnic, căci nu mă vei abate din drum! Da, Doamne, o să trimit opricinicii la Novgorod... Trădătorii de acolo nu ajută aşa cum se cuvine străduania noastră. Cum? Da, Doamne, ai dreptate, o să pun să-i omoare pe toţi! Şi să dea foc oraşului! Da, Doamne, facă-se voia ta!

— Ce-i asta? întrebă neîncrezător domnul Germain. Michel, ți s-a stricat aparatura!

— Nici vorbă, bombăni bătrânul. Se pare însă că Ivan... nu mai funcționează la parametrii normali. Adică e dereglat psihic.

— Vrei să spui că a înnebunit? se miră Bálsam.

— Exact. Încerc degeaba să-i transmit mesajul nostru, nu mai crede în ce-i spunem noi, are propriile sale discuții cu Dumnezeu – un Dumnezeu care există doar în mintea sa şi care-l îndeamnă la fapte crude şi măceluri în masă. Iar el e dispus să urmeze poruncile minții sale bolnave, nu cele pe care încercăm să i le transmitem noi...

— Probabil că au intervenit mai mulți factori, bombăni domnul Germain. Ereditatea... starea de tensiune din copilărie şi din adolescență, perioadă în care se temea că va fi asasinat, ca mama sa... iar intervenția noastră n-a făcut decât să agraveze lucrurile. Nu ne-am gândit că un om cu un psihic nu tocmai normal poate s-o ia razna dacă Dumnezeu începe să discute cu el...

— Hai să vedem ce s-a întâmplat în continuare, îi rugă François, care spera, totuşi, că lucrurile se schimbaseră aşa cum îşi dorise.

Bálsam dădu din cap, dădu nişte ordine în limba aceea ciudată, conversă un timp cu aparatura sa, apoi îi explică tânărului:

— Ivan a luat-o razna rău de tot. A ordonat masacre, şi-a ucis fiul într-o izbucnire de furie şi, în cele din urmă, a pierit

otrăvit de boieri... N-a scăpat de ceea ce s-a temut toată viața...

— Iar statul moscovit? se grăbi să întrebe François.

— În ciuda succeselor inițiale ale lui Ivan, statul moscovit a avut soarta pe care o ştiam.

Adică după moartea lui Ivan, țaratul rus a pierdut marea majoritate a teritoriilor cucerite de acesta, plus o parte din ținuturile ruseşti din vest. A urmat o perioadă de războaie civile, iar în cele din urmă pe tron au urcat Romanovii, o familie boierească implicată în uciderea lui Ivan. Dar haosul a continuat, Romanovii s-au luptat între ei, s-au luptat şi cu pretendenți din afara familiei... În 1676, țarul Alexei moare, lăsând în urma sa trei copii minori – Ivan, Petru şi Sofia. Luptele dintre sprijinitorii acestora au atins un punct culminant în 1689, când Sofia îl ucide pe Petru, apoi şi pe Ivan, şi încearcă să conducă singură statul moscovit. În urma înfrângerilor suferite din partea tătarilor din Crimeea, țaratul rus devine atât de slab, încât e cucerit fără niciun efort de Imperiul Habsburgic, condus de Leopold.

— Iar de aici încolo, istoria estului Europei este cea pe care o ştiam înainte de a interveni în desfăşurarea evenimentelor..., încheie Bálsam.

— Deci nu s-a schimbat nimic, spuse cu amărăciune François. Vă bateți joc de mine. Mă duc acasă.

Bálsam se uită la ceasul de la mână şi spuse:

— Îți înțeleg dezamăgirea, dar va trebui să ne mai suporți un timp. E ora trei. N-ai cum să pleci, dacă nu vrei să te umfle prima patrulă. Michel, fă-i patul şi lasă-l să se

odihnească. Iar mâine dimineață, dragă prietene, poți să ne părăseşti.

3

Jean Amvroise stătea ascuns printre tufişurile din curte. Îl văzuse pe François Lefort intrând în casă şi se gândise – doar o clipă – să-l avertizeze, să-i ceară să părăsească de îndată clădirea şi zona aceea, dar apoi îşi dăduse seama că în felul acesta îşi punea misiunea în pericol. Era în joc ceva mai de preț decât viața unui camarad.

Se lăsase întunericul, începuse să se facă frig, îi amorțiseră picioarele din cauza poziției în care stătea, dar nu avea ce face. Se uita din când în când la ceasul de la mână, cu cifre fosforescente. În cele din urmă sosi clipa pe care o aşteptase.

Auzi sirenele dând alarma, auzi şi zumzetul surd al bombardierelor, apoi auzi lătratul gutural al artileriei antiaeriene germane. Aprecie încă o dată punctualitatea britanică şi se apucă de treabă.

Scoase o cutie de carton din sacoşa de pânză pe care o cărase cu el, ca orice francez care are grijă de aprovizionarea familiei. În cutie se afla obiectul pe care i-l dăduse şeful rețelei: un semnalizator pe timp de noapte, pentru a indica ținta bombardierelor.

Instală obiectul pe alee, cât mai departe de arbori, apoi apăsă butonul şi se grăbi să se îndepărteze. Apucă să parcurgă vreo zece metri, apoi în urma sa izbucni o vâlvătaie

puternică, stridentă, ce putea fi văzută uşor de la bordul bombardierelor.

Îşi spuse că trebuia să alerge, să se îndepărteze cât mai mult înainte să înceapă să pice bombele. Îşi spuse că putea să nimerească peste vreo patrulă, dar tot el îşi spuse că erau mari şanse ca patrulele germane să se fi refugiat în adăposturile antiaeriene. Şi, oricum, nu-şi dădea seama ce şanse avea să scape cu viaţă din mâinile nemţilor, nici dacă aceste şanse erau mai mari decât cele de a supravieţui bombardamentului...

Vâlvătaia pe care o declanşase răspândea o lumină portocalie, nepământeană, ce pulsa bizar.

Ba nu, lumina aceea fusese continuă la început, se modificase abia în ultimele secunde. Poate că substanţa din interiorul semnalizatorului era pe terminate, iar Jean îşi dori cu înverşunare ca lumina să fi fost zărită de observatorii britanici aflaţi mult deasupra sa, îşi dori să fi fost zărită, iar ţintaşul – sau cum se chema cel care stabilea locul în care urma să lanseze bombele – să fi stabilit coordonatele şi să fi dat semnalul cuvenit.

În timp ce alerga şi gândea cu o viteză incredibilă, Jean auzi bubuitul bombelor care explodau în Paris – bombardamentul începuse, deci –, auzi şuieratul unui bolid ce năvălea către sol, îndreptându-se către el, apucă să se întrebe dacă bomba va lovi clădirea şi dacă apucase să se îndepărteze suficient pentru a scăpa cu viaţă...

Apoi nu mai auzi nimic, în jurul său se aşternu tăcerea, lumina semnalizatorului mai pâlpâi o dată, apoi dispăru ca şi cum n-ar fi existat, iar el se pomeni singur pe un câmp pustiu, sub cerul înstelat.

Dispăruse şi clădirea din vecinătate, dispăruseră şi casele dinspre stradă – între care se găsea gangul prin care se intra în parcul imens în care se afla locuința lui José Bálsam. Dispăruse şi aleea acoperită de pietriş pe care alergase până atunci, iar copacii care o mărginiseră cu câteva secunde înainte dispăruseră şi ei.

Se uită mai atent în jur şi văzu, la lumina lunii – da, pe cer apăruse luna, sau fusese acolo de mult timp, dar n-o zărise din cauza clădirilor şi copacilor –, că era pe o câmpie netedă, acoperită cu iarbă.

Încotro s-o ia? Cum ajunsese acolo? Ce trebuia să facă? Înnebunise subit? Îl lovise o bombă, iar acum ajunsese într-un purgatoriu, unde urma să aştepte până când avea să fie judecat?

O grămadă de întrebări, la care nu avea niciun răspuns.

Dodată, în minte îi răsună o voce care îi păru foarte cunoscută. Aceasta îi spuse cu blândețe:

— Tinere prieten, ai răbdare şi aşteaptă un pic. Acum suntem ocupați, dar de îndată ce vom dispune de timpul necesar, vom veni să te luăm. Nu te teme, nu vei păți nimic.

François Lefort părăsise locuința lui Bálsam într-o stare de spirit de nedescris. Dezamăgirea sa fusese atât de cruntă, încât îşi jură să uite că îl întâlnise pe spaniolul cel ciudat şi că fusese atât de naiv încât să creadă că istoria putea fi schimbată. Încercă să se poarte ca de obicei, îşi văzu de treburi, se întâlni cu prietenii... şi află o serie de lucruri care îl făcură să-şi schimbe părerea.

Atacul Germaniei asupra canalului de Suez fusese respins, trupele germane luptau din greu împotriva trupelor neregulate afgane, ofensiva iraniană fusese oprită la granițele Indiei... acestea erau ştirile bune. Celelalte ştiri erau toate rele.

Nemții se pregăteau să debarce în Anglia. Aşa spuneau unii. Alții susțineau că Wessel nu-i atât de prost ca să-şi sacrifice oamenii degeabă şi că se va mulțumi să bombardeze insula englezilor până când nu va mai rămâne piatră pe piatră.

Până una, alta, trupe de desant aerian şi submarin ale nemților debarcaseră în Islanda şi în Groenlanda, ocupând ambele teritorii fără pierderi demne de reținut. Iar surse demne de crezare susțineau că acolo vor fi construite în mare grabă baze de lansare ale noilor rachete germane – care puteau să lovească destul de precis ținte de dincolo de ocean. Se spunea că Führerul declarase că războiul se va desfăşura de acum încolo altfel – teritoriile britanice pe peste Atlantic vor fi supuse unor bombardamente intense, menite să distrugă centrele industriale şi şantierele navale. Astfel, Anglia va rămâne fără provizii şi fără armament, devenind în scurt timp o pradă uşoară...

Însă ştirea cea mai rea, cea mai gravă, privea chiar Franța. Se ştia de mai mult timp că exista un plan de germanizare a Franței, de transformare a ei într-o provincie germană, Frankmark – marca francilor. Această provincie urma să fie golită de nearieni – evreii aveau să fie expediați cu vapoarele pe Mediterana, către Israel – şi puțini aveau să ajungă la destinație, după o călătorie îndelungată pe nişte nave vechi, lipsite de orice confort, pe o mare plină de mine şi de bătălii navale, în care combatanții scufundau fără niciun avertisment ambarcațiunile inamice, indiferent dacă erau militare sau civile. Țiganii, arabii, negrii şi asiaticii aveau să

fie internați în lagăre de concentrare – lumea începuse deja să le zică lagăre de extreminare. Tot în lagăre aveau să ajungă homosexualii, comunarzii, debilii mintali, martorii lui Iehova şi orice altă categorie pe care n-o agreau germanii. Francezii francezi aveau să fie împărțiți în două categorii: descendenții francilor, cei blonzi şi cu înfățişare germanică, demni de a fi asimilați, şi cei mediteraneeni, bruneți, care nu prea semănau a nemți şi care aveau să fie deportați în stepele din Asia Centrală, unde aveau să fie germanizați în mod brutal şi fără a se socoti pierderile; cei ce aveau să supraviețuiască erau, evident, membri ai unei rase superioare şi meritau păstrați şi folosiți la dominarea asiaticilor – care, oricum, erau inferiori chiar şi unor arieni de mâna a doua. În locul lăsat liber de ei în Franța aveau să fie colonizați germani pur sânge, care să contribuie la accelerarea procesului de asimilare al descendenților francilor.

Planul acesta era cunoscut, dar nimeni nu-l considerase altceva decât o aberație propagandistică. Nu-l luase nimeni în serios, nici francezii, nici nemții.

Numai că lucrurile se schimbaseră. O directivă a baronului Richthofen, locțiitorul desemnat al Führerului, adresată administrației militare germane din Franța ocupată, solicita transmiterea de urgență la Berlin a planurilor detaliate de măsuri pentru punerea în practică a Proiectului Frankmark, cu resursele necesare (bani, oameni, materiale). Sigur, toată lumea ştia că baronul o luase razna din cauza morfinei cu care încerca să-şi potolească durerile provocate de rănile căpătate atunci când fusese doborât, la sfârşitul Primului Război Mondial, dar Führerul îl iubea şi-l respecta... şi îl folosea în aplicarea unor măsuri aparent demente.

Poliția începuse deja să-i aresteze pe evrei şi pe ţigani, iar surse din cadrul Prefecturii Parisului spuneau că fuseseră pregătite planurile de acțiune pentru trimiterea de urgență în lagăre ale celorlalți indezirabili.

François era alarmat şi considera că avea toate motivele să fie. Dacă lucrurile mergeau tot aşa, Franța pe care o iubea el avea să dispară, avea să se transforme în ceva ce-i repugna.

Şi nu exista nicio soluție pentru a împiedica această catastrofă. Marea Britanie avea să câştige până la urmă războiul, pentru că dispunea de resursele imense ale continentului american. Dar avea să câştige războiul suficient de repede ca să salveze Franța?

După ce se gândi şi se răzgândi, se decise în cele din urmă să mai facă o încercare.

Se duse să-l mai întâlnească o dată pe Bálsam şi rămase uimit descoperind că zona în care se afla locuința acestuia fusese bombardată într-un mod înfiorător. Cumva, într-un colțişor ascuns al minții sale răsări o nădejde absurdă: poate că o bombă picase direct pe clădirea spaniolului, scutindu-l astfel de speranțe stupide, scutindu-l să se facă de râs definitiv...

Dar, când descoperi în spatele ruinelor parcul intact, îşi dădu seama că, de fapt, ar fi fost dispus să se compromită în fața întregii lumi, să se facă de râs într-un mod iremediabil, cu condiția ca speranța sa de modificare a istoriei lumii să fie îndeplinită.

Sună şi aşteptă.

Uşa se deschise imediat, ca şi cum cineva ar fi stat lângă aceasta, ştiind că el avea să sune.

— Poftește, tinere prieten, îl invită Bálsam, zâmbindu-i cordial. Mă bucur să te revăd. Presupun că dorești să mai încercăm o dată, spuse el, în timp ce-l conducea pe hol, către încăperea plină de aparatură în care fuseseră ultima oară. M-am tot gândit la... subiectul care ne preocupă. Şi cred că am găsit un nou punct în care putem interveni.

Intrară în încăpere. Cei doi tovarăşi ai spaniolului erau acolo, uitându-se atenți la plăcuțele de sticlă cu imagini mişcătoare de pe mesele din fața lor.

— Da, ai dreptate, momentul crucial este scurta domnie a lui Piotr Alexeievici, spuse domnul Gernain, fără să se întoarcă, spre cei ce intraseră. Dacă i-am salva viața... şi dacă am reuşi să-l îndrumăm astfel încât să devină un conducător luminat, care să aducă Rusia pe calea modernizării... având în vedere resursele imense ale estului Europei, statul moscovit ar putea să devină o putere mondială...

— De acord cu tine, mormăi maestrul Michel. Dacă ai sugera şi cum să-l îndrumăm, astfel încât să fim siguri de succes... Nu uita că nu mai avem de-a face cu un individ foarte religios, precum Ivan, care să fie dispus să creadă că îi vorbeşte însuşi Dumnezeu... În cazul acesta trebuie să lucrăm cu un copil care are nevoie de o figură paternă, în care să aibă încredere... Adică de un om în carne şi oase, care să-l convingă pe Piotr, să-l amuze, să-l facă să viseze, să-l facă să-şi dorească exact ceea ce ne dorim noi... şi care să-l supravegheze să n-o ia raza – având suficientă autoritate ca să poată interveni. Deci, avem nevoie de cineva din anturajul tânărului țar.

— Pe cine am putea să folosim? bombăni maestrul Michel. În jurul țarului Petru nu-s decât două categorii de oameni:

boieri bătrâni, din familia mamei sale, indivizi retrograzi, care se opun din tot sufletul oricărei schimbări, şi prietenii de joacă ai ţarului, aleşi dintre servitorii de pe moşiile sale sau dintre micii boieri de ţară. Care, necunoscând prea bine jocurile politice, nu-şi dau seama că îşi distrug orice perspective de viitor făcând parte din curtea unui ţar ce nu are el însuşi niciun viitor. Sunt indivizi fără personalitate, fără idei, fără educaţie... Ar fi nevoie de ani de muncă pentru a-i modela aşa cum am vrea noi să fie...

— Da, avem nevoie de cineva din anturajul tânărului Petru, dar în anturajul său nu există nimeni care să corespundă cerinţelor noastre, recunoscu Bálsam.

— Ar fi o soluţie, interveni François. Să mă duc eu însumi acolo, să pătrund în anturajul lui Petru şi să-i devin sfătuitor...

Făcuse propunerea aceea absurdă lăsându-se pradă unui impuls obscur şi se aşteptase ca amfitrionii săi să izbucnească în râs. Dar cei trei bătrâni se uitară la el cu oarecare uşurare, ca şi cum le-ar fi îndeplinit o dorinţă intimă – o dorinţă puternică, dar cumva ruşinoasă, pe care n-ar fi îndrăznit s-o recunoască în public.

— Dragul meu, spuse în cele din urmă Bálsam, aş fi ipocrit dacă n-aş recunoaşte că propunerea dumitale este interesantă... şi atractivă. Însă trebuie să ştii că noi putem, cu aparatura pe care o avem, să trimitem orice în trecut – obiecte, mesaje, chiar şi oameni –, dar nu le putem readuce înapoi. Adică e vorba de un drum fără întoarcere. Dacă te trimitem în Rusia secolului al şaptesprezecelea, acolo ai să rămâi. Nu vei mai revedea niciodată Franţa aceea pentru care vrei să te sacrifici.

François Lefort simți că i se ivise o ocazie pe care subconştientul său şi-o dorise întotdeauna. Probabil că din acelaşi motiv alesese lupta în ilegalitate. Chiar dacă se considera un om modern, ateu şi eliberat de mentalitatea burgheză, în străfundul sufletului rămăsese băiatul catolic ce asista la fiecare slujbă împreună cu bunicii săi – şi, ca atare, sinuciderea i se părea un păcat imens. Dar puteai să-ți cauți sfârşitul, să-ți cauți liniştea şi împăcarea părând însetat de viață, părând plin de viață, părând că iei parte din plin la viață...

Venise momentul să se privească în oglinda sufletului, să se vadă aşa cum era, fără machiajul educației şi moravurilor sociale, să se recunoască şi să recunoască sincer ce avea de făcut.

Se gândi un timp – poate o oră, poate un minut, sau poate doar o clipă, dar i se păru că gândise îndelung şi că fusese sincer cu el însuşi, pentru prima oară după mult timp – şi spuse:

— Domnilor, iubesc Franța, iubesc oamenii şi cultura ei, dar nu mă mai leagă nimic de prezentul acesta. Aşa că nu văd niciun inconvenient să dispar pentru totdeauna în trecut dacă prin asta voi putea îndrepta prezentul care m-a făcut să sufăr.

Cei trei îl priviră cu simpatie şi înțelegere, ca şi cum jertfa lui li s-ar fi părut ceva normal.

— Dacă asta doreşti, atunci să ne apucăm de treabă, oftă Bálsam. În primul rând, trebuie să-ți croim o nouă identitate. Având în vedere scopul pe care îl urmăreşti, nu poți să fii rus. Petru n-ar crede că sfaturile de modernizare a Rusiei pot veni de la cineva din interiorul lumii sale. Deci trebuie să fii un străin care își oferă serviciile Rusiei şi e

uimit şi scandalizat văzând situaţia acesteia, situaţie pe care trebuie s-o judece în comparaţie cu lumea din care vine, adică din occidentul european.

— Pe de altă parte, nu poţi să rămâi francez, interveni domnul Germain. Francezii nu-s prea bine văzuţi la Moscova, pentru că ţarul face negoţ cu englezii, iar majoritatea străinilor stabiliţi în capitala rusă sunt germani. Cartierul în care locuiesc aceştia este numit de ruşi nemeţkaia sloboda – cartier nemţesc, cu drepturi speciale. Adică va trebui să locuieşti printre germani şi să fii acceptat de aceştia drept unul de-al lor.

— Nu vreau să fiu neamţ! mârâi François Lefort.

— Şi mai trebuie să ai un nume suficient de apropiat de cel pe care-l porţi acum, ca să nu te dai de gol la vreo beţie – căci ruşii sunt mari băutori de alcooluri tari.

— Deci, mormăi François, vreţi să nu fiu francez, să fiu agreat de nemţi ca fiind unul de-al lor şi să am un nume apropiat de cel pe care-l port acum. Am înţeles bine?

— Ai rezumat perfect ceea ce ne dorim, exclamă fericit maestrul Michel.

— Atunci, ce-aţi zice dacă aş fi elveţian? Cunosc bine Berna, locurile din jurul oraşului şi istoria lor, vorbesc destul de bine dialectul german local. Tatăl meu, Jacques Lefort, a lucrat acolo vreo zece ani, aşa că mi-am petrecut copilăria şi o bună parte din adolescenţă în Elveţia, am urmat şcoala primară acolo. Şi, ca să mă germanizez un pic, adică să fiu pe placul viitorilor mei prieteni din Moscova, o să mă numesc Franz Lefort. E un nume elveţian destul de răspândit, am avut un coleg de şcoală care se numea aşa.

— Excelent, dădu din cap Bálsam. Sigur, va trebui să-ți actualizăm un pic cunoştințele – şi lingvistice, şi despre Berna şi împrejurimile sale...

— Adică să i le arhaizăm, îl corectă sec domnul Germain.

— Bine... şi ce trebuie să facă domnul Franz Lefort ca să schimbe istoria Rusiei? În primul rând, să pătrundă în anturajul țarului Petru..., zise François.

— Evident. Numai că treaba asta trebuie făcută cu tact şi cu multă minte, ca să nu trezeşti nici cea mai mică bănuială, zise Bálsam. Ce se aşteaptă ruşii să facă un străin care a venit în țara lor? Să caute o slujbă bine plătită. Asta înseamnă audiențe pe la conducători, apariții în public şi tot felul de alte activități care să-l facă bine cunoscut celor care ar putea să-i dea slujba aceea bănoasă.

— Iar o asemenea activitate ar justifica şi încercările de a i se vârî pe sub piele țarului.

— Mda... numai că mi se pare puțin probabil să ajung să-l cunosc pe țar de îndată ce-o să ajung la Moscova, spuse fără prea mult entuziasm François.

— Iarăşi o observație pertinentă. După calculele făcute de aparatura noastră, va fi nevoie de vreo zece ani pentru a ajunge acolo unde ne dorim. Din câte ştim, țarul Piotr a fost asasinat de streliți în vara anului 1689. Asta înseamnă că ar fi bine să apari în Rusia în 1675, adică înainte de încoronarea lui Petru, deci pe când acesta avea doar vreo trei ani...

— Bine... O să mă duc la Moscova şi o să solicit o slujbă. Ce fel de slujbă, având în vedere că acolo sunt căutați medici, meseriaşi, negustori? Eu sunt istoric şi mi-am petrecut

câțiva ani de viață în armată. Asta-i tot ce ştiu. Nu cred că moscoviții se vor grăbi să-mi ofere vreun serviciu...

— Ruşii au nevoie de ofițeri, îi răspunse Bálsam. Sigur, armata din vremea lui Petru e alta decât cea din secolul al douăzecilea, dar arta militară şi conducerea oamenilor e cam aceeaşi de câteva mii de ani. Eşti ofițer, ai exprerienţa frontului, aşa că o să-ți oferi serviciile ca militar.

— Încă o observație, se grăbi să intervină domnul Germain. Nu ne va folosi la nimic dacă vei accepta prima slujbă oferită şi-ți vei petrece restul vieții într-o garnizoană de provincie. Pe de altă parte, nu-i bine nici să fii excesiv de cârcotaş şi să faci prea multe nazuri. Ideal ar fi să primeşti din când în când câte o funcție, să te achiți onorabil de obligații, apoi să apari din nou la Kremlin, solicitând altceva, mai pe măsura calităților tale...

— Da, important e să fii văzut cât mai des la Kremlin, să devii un personaj cunoscut de dregătorii de frunte ai Rusiei, astfel încât să ajungi, în cele din urmă, la țar...

— În acelaşi timp, e necesar să fii bine cunoscut şi agreat în Nemeţkaia sloboda. Străinii din Moscova trebuie să te accepte ca pe unul de-ai lor şi să te sprijine. Nemții de acolo constituie o colectivitate unită, se ajută între ei, succesul unuia înseamnă succesul tuturor.

— Deci trebuie să ai două linii directoare, concluzionă Bálsam: să cucereşti inimile nemților din Moscova şi să ajungi un personaj cunoscut la Kremlin.

— Chestia asta implică un element comun, zâmbi fără veselie domnul Germain. Cumpără-ți o casă mare în Nemeţkaia sloboda şi ține-o mereu deschisă atât pentru localnici, cât şi pentru neruşi, organizează petreceri despre

care să se vorbească în tot oraşul, iar nobilii ruşi să fie dornici să se afle printre invitaţi.

— Da, mormăi François, chestia asta implică în primul rând bani. Adică îmi recomandaţi să nu mă grăbesc să-mi găsesc o slujbă permanentă, dar să dau petreceri costisitoare. Cât despre vizitele la Kremlin... Credeţi că o să fiu primit acolo dacă o să mă duc mereu cu mâna goală? Nu uitaţi că-i vorba de estul Europei, unde plocoanele şi peşcheşurile sunt un lucru mai normal decât aici, în occident...

— Pe vremea mea, plocoanele erau un lucru normal şi la Paris, spuse cu o veselie tristă maestrul Michel.

— Ai dreptate, maestre, dar asta nu înseamnă că băiatul n-are şi el dreptate. Da, dragul meu. Planul nostru implică timp şi bani. Mult timp şi mulţi bani. Timpul o să ni-l oferi tu, dedicându-ţi viaţa activităţii despre care am convenit că-i necesară. Bani o să-ţi trimitem noi. După opinia mea, n-ar fi bine să dispui de la început de o sumă mare. Pe vremea aceea, în Moscova nu existau bănci şi nu cred că ai avea unde să păstrezi o cantitate mare de monede. Căci, evident, suntem înainte de apariţia bancnotelor şi biletelor de creditare. Vei primi bani adevăraţi, monede de aur ruseşti şi nemţeşti, taleri de argint, din când în când bijuterii... Vom avea grijă de asta, dacă vrem să fii cunoscut, admirat şi apreciat de toată lumea.

— Mai există un risc, spuse cam fără voie François. O să mă învârt cel puţin zece ani prin Rusia, o să mă angajez în armata moscovită, probabil o să particip la războaie, mai mult ca sigur că o să trăiesc în condiţii de igienă mizerabile... Poate o să am parte de molime, inundaţii şi incendii... Ce şanse de supravieţuire credeţi că o să am? Am

vreo şansă să reuşesc să-mi duc până la capăt misiunea mea de lungă durată?

— Băiatul ăsta nu prost niciun pic, rânji în stilu-i caracteristic, adică fără urmă de veselie, domnul Germain. Răspunsul este evident, dragul meu: dacă te-am expedia în trecut acum, aşa cum eşti, n-ai avea nicio şansă, ar fi o minune dacă ai reuşi să supravieţuieşti mai mult de un an. Va trebui să te pregătim, să te instruim... Va trebui să ai cunoştinţe despre ţara în care ai să trăieşti, să fii în stare să lupţi în războaiele de atunci, să faci faţă microbilor, bacteriilor şi hranei mizerabile... Şi să ai talentul de a câştiga încrederea celor cu care discuţi, printre altele să fii în stare să te exprimi curgător în limbile care se foloseau la Moscova... Să ai o formă fizică necesară marşurilor şi campaniilor... Apropo, ştii să călăreşti?

— Un pic. Şi de cât timp va fi nevoie pentru toată pregătirea asta? Unde o voi face? Cu ce instructori?

— Cred că în trei zile terminăm totul. Vom folosi nişte procedee care nu s-au inventat încă, dacă-mi pot permite să mă exprim astfel. Deocamdată, hai să mâncăm ceva.

După ce prânziră copios – tot mâncăruri din vremuri de demult, gătite pe plită de maestrul Michel –, François se simţi cuprins de-o dulce toropeală care-l trăgea la somn. Bálsam îl conduse într-o încăpere în care nu mai călcase până atunci, o încăpere plină cu aparate ciudate.

Spaniolul îl invită să se întindă pe un pat comod, care se mulă pe trupul lui, şi-i puse la urechi un soi de căşti. François nu apucă să se minuneze de toată povestea aceea, că adormi şi visă chestii bizare, pline de acţiune, în care se lupta cu cete întregi de bandiţi, sărea peste garduri înalte, se duela cu un individ ale cărui trăsături nu le desluşea,

folosind o sabie lungă, gonea călare, trăgea cu muscheta pe care reuşea s-o încarce cu o viteză uluitoare... Se trezi având o încredere în sine şi o bună dispoziţie cum nu mai avusese de mulţi ani, de dinainte de... de dinainte de? Da, i se întâmplase ceva, o mare tragedie, dar acum nu-şi mai amintea de ea, ştia doar că trebuia să facă ceva important, doar lucrul acela conta, tragediile personale nu mai aveau nicio importanţă.

— Ei, dragă prietene, cum te simţi? îl întrebă Bálsam, care apăruse ca prin minune şi-l ajută să se ridice din pat.

— Foarte bine, numai că sunt un pic cam ameţit, mormăi François.

Apoi îşi dădu seama că discutaseră în rusa veche...

Bálsam îi testă cunoştinţele acumulate în somn, conversând cu el în dialectul german din Berna secolului al şaptesprezecelea, în germana vorbită în aceeaşi epocă în oraşele de la Baltica, în franceză şi latină...

După aceea, domnul Germain îl atacă pe neaşteptate cu o floretă, iar François reuşi să se apere cu ajutorul unui scaun...

Trupul lui reacţiona fără să mai aştepte ordinele conştiente ale minţii. Arte marţiale, folosirea muschetei, a lăncii, a spadei – toate acestea şi multe altele fuseseră îngrămădite în mintea, subconştientul, nervii şi muşchii săi, printr-un procedeu care îi era necunoscut lui François.

Da, trupul său răspundea oricărui test, dar muşchii şi rezistenţa la efort nu corespundeau încă aşteptărilor, aşa că Lefort fu vârât într-o cuvă plină cu o mâzgă vâscoasă, unde rămase câteva ore, dormind cu căştile la urechi.

Când se trezi, descoperi că avea o musculatură de atlet. Şi că putea să alerge ore în şir fără să obosească.

Şi tot aşa, trei zile la rând trecu prin tot felul de aparate, cuve şi paturi, simţindu-se din ce în ce mai puternic, mai sigur de sine, mai încrezător în şansele sale de a supravieţui.

În a patra zi, Bálsam îl chemă într-o încăpere. Pe o canapea se găseau veşminte pline de dantele şi panglici, o pălărie cu boruri late şi cu penaj strident colorat, o pereche de cizme cu carâmb înalt, groase şi rezistente. Alături de canapea se afla un cufăr banal, din lemn, cu nişte benzi de metal, pentru a avea mai multă rezistenţă. Cufărul era încuiat cu un lacăt imens.

— Ai aici tot ce-ţi trebuie pentru început, îi zise spaniolul, întinzându-i o cheie atârnată de un lanţ de metal. Uită-te şi vezi dacă mai e nevoie de ceva.

Veşminte de sărbătoare, lenjerie, o pungă cu monede de aur, un pistol ce părea pistol ca toate pistoalele din secolul al şaptesprezecelea, dar care era de fapt o armă ultrasofisticată, cu un încărcător cu treizeci de gloanţe, o trusă de medicamente, dar prafurile şi tincturile din ea erau, de fapt, medicamente moderne ce acţionau rapid şi eficient împotriva infecţiilor, şi multe alte mărunţişuri, necesare într-o ţară barbară.

— Îmbracă-ţi hainele, să vedem cum te simţi în ele, îl îndemnă Bálsam.

François se îmbrăcă şi descoperi că veşmintele fuseseră croite astfel încât să se simtă în largul lui. Erau comode şi elegante.

Iar el era gata de drum.

— N-ar fi recomandabil să apari brusc în Rusia, zise Bálsam. Cel mai bine ar fi să soseşti la Moscova împreună cu un grup de străini care caută de lucru. Am descoperit că un oarecare colonel Fan Forsten a venit în Rusia în 1675, cu un grup de militari cu experienţă, dornici să se angajeze în armata ţarului. O să te trimitem la Londra, cu puţin înainte de îmbarcarea colonelului şi a oamenilor săi pe corabia ce avea să-i ducă la Arhanghelsk. Ţi-am pregătit scrisori de recomandare... Am profitat de faptul că în perioada aceea a existat un mercenar Lefort, decedat în Antilele Olandeze şi i-am preluat datele, deşi era ceva mai tânăr decât tine, ţi-am inserat în memorie amintiri despre perioada petrecută de acesta în armata franceză şi olandeză, aşa cum scrie în recomandări...

— Atunci, la drum! spuse François, încercând să pară cât mai vesel şi mai nepăsător.

— Nu vrei să-ţi iei rămas bun de la noi? întrebă spaniolul. Să bem o cupă de şampanie înainte de despărţire... Ia-ţi cufărul cu tine.

Se duseră în camera alăturată, unde maestrul Michel pregătise nişte gustări pe un platou de porţelan: brânzeturi, pateu de ficat de raţă, stridii (de unde naiba făcuseră rost de stridii, în vreme de război? se minună François). Alături era o frapieră cu o sticlă de şampanie, cu dopul scos deja.

— Pune cufărul în dulap, îl sfătui domnul Germain, făcându-i un semn cu mâna către un soi de mobilă din metal, cu o uşă glisantă. Să ai grijă de cufăr. Să nu-l pierzi cu niciun chip. În el există un dispozitiv de localizare. În fiecare lună vei găsi în cufăr o pungă cu bani. Sigur, în caz de accident, o să găsim noi o altă cale să te finanţăm, dar

asta e cea mai uşoară şi mai bine verificată din punct de vedere tehnic. În capacul cufărului e o mică fantă. Dacă vrei să ne transmiți ceva, scrii un bilețel şi-l vâri în fanta aceea, iar biletul va ajunge imediat la unul dintre noi. Dacă vom dori să-ți comunicăm noi ceva, o să găseşti un bilet în cufăr, iar dacă va fi ceva urgent, atunci vom folosi metoda utilizată în cazul lui Ivan. O să auzi o voce care o să-ți transmită mesajul, o voce pe care o s-o recunoşti.

Domnul Germain deveni brusc solemn – o chestie ciudată, îşi spuse François, pentru că domnul Germain era tot timpul solemn şi țeapăn de parcă ar fi înghițit un par, aşa că nu şi-ar fi imaginat că ar fi putut să devină mai solemn, dar asta se întâmplase – se aplecă şi luă ceva de sub masă, apoi îşi drese glasul şi zise:

— Ca orice cavaler neînfricat care pleacă într-o măreață aventură, trebuie să primeşti o spadă demnă de faptele pe care trebuie să le săvârşeşti. Aceasta este spada familiei mele, am primit-o de la tatăl meu atunci când am plecat la război. Când mi-a înmânat-o, contele mi-a zis...

Maestrul Michel păru a se îneca brusc, pentru că fu cuprins de un acces de tuse, iar domnul Germain îşi întrerupse brusc povestea şi se mulțumi să-i întindă spada – o armă extraordinară, îşi dădu seama François văzând-o. Bătrânul îl sărută apoi pe amândoi obrajii şi se mulțimi să adauge:

— Mi-a salvat viața în mai multe rânduri. Sper să-ți fie şi ție de folos.

— Să ciocnim! propuse Bálsam, încercând să-şi ascundă emoția.

Ciocniră, băură, mâncară, goliră sticla, maestrul Michel mai deschise una... apoi François spuse:

— Cred că-i cazul să plec. Dacă mai beau un pahar o să încep să-mi spun că n-o să mai am niciodată parte de aşa ceva şi o să refuz să mai părăsesc... momentul acesta.

Bătrânii dădură gânditori din cap şi-l conduseră spre dulap.

— Intră acolo şi trage uşa după tine. Cel mai bine e să închizi ochii şi să-i deschizi abia după ce o să simţi o uşoară zguduitură. Să cauţi hanul The Seemaid şi să întrebi de colonelul Forsten... Drum bun, dragă prietene. Mult succes! O să-ţi ducem dorul! spuse José Bálsam.

— Vino să te îmbrăţişez, dragul meu, mormăi maestrul Michel, cu ochii umezi.

Şi, după multe strângeri de mână, îmbrăţişări şi urări de toate felurile, François intră în dulapul metalic, trase uşa după el şi închise ochii....

Auzi un zumzăit furios, de parcă un roi de albine căpătase certitudinea că intenţiona să le fure matca, simţi că-l cuprinde ameţeala, apoi fu zguduit uşor... şi totul redeveni normal.

Deschise ochii. Era pe o stradă pavată cu lespezi de piatră. Se înserа. Simţi miros de sare, de apă, de alge. Se întoarse. În spatele său se întindea un port plin cu corăbii. Cheiul era aproape pustiu.

Se întoarse către stradă. Casa cea mai apropiată avea atârnată în faţă o sirenă din tablă, vopsită caraghios, sub care scria, cu litere tăiate grosolan în metal, The Seemaid.

Intră în han şi întrebă servitoarea lălâie care-i ieşise în întâmpinare:

— Colonelul Forsten locuieşte aici?

Îşi dădu seama, surprins, că vorbise într-o engleză stâlcită, cu puternic accent german.

Totuşi femeia îl înțelese – fie era obişnuită cu străinii şi cu modul lor de a vorbi, fie pricepuse numele, iar acest lucru îi fusese suficient – pentru că dădu din cap şi-i arătă o masă dintr-un colț al tavernei...

Bătrânii rămaseră un timp tăcuți. Maestrul Michel îşi şterse ochii cu o batistă imensă, cadrilată, apoi mormăi:

— O să-i duc dorul... Să nu râdeți, dar îl îndrăgisem...

— Şi noi, răspunse sec domnul Germain. Nu sunteți curioşi să vedeți ce-a facut?

— Ba da, răspunse Bálsam. Să cer un rezumat al primilor şapte ani?

— Ar fi foarte bine, îl aprobă domnul Germain, iar Bálsam se apucă să tasteze de zor comenzile.

Franz Lefort a ajuns în Rusia în 1675 şi a sosit la Moscova în februarie 1676. N-a reuşit să găsească o slujbă. Şi-a cumpărat o casă în Nemeţkaia sloboda şi a devenit curând un personaj important printre străinii din Moscova. În iulie 1678 a solicitat din nou să fie angajat în armata țaristă şi i s-a oferit gradul de căpitan. Din acest moment a avut tot felul de slujbe, ca militar sau ca diplomat, urcând de fiecare dată în ierarhie şi cunoscând persoane din ce în ce mai importante. Locuința sa din cartierul german a devenit punctul de întâlnire al străinilor bogați, dar şi al nobililor

ruşi. Lefort îşi făcea prieteni printre conducătorii locali, iar aceştia îl promovau.

Însă cariera sa nu se bizuia doar pe darurile generoase pe care le împărțea în dreapta şi-n stânga şi pe ospețele cu adevărat plăcute.

Casa sa devenise locul de întâlnire al celor care îşi jucau cariera la ruleta sorții mizând pe tânărul țar Petru.

Prin 1685, la scurt timp după ce se întorsese dintr-o misiune diplomatică, Franz Lefort fu chemat de vecinul său Mons, care era într-o situație stânjenitoare: tânărul țar – Petru avea vreo treisprezece ani – rătăcise de unul singur, fără escortă şi fără servitori, prin cartierul nemțesc. Mons, care furnizase diferite mărfuri Kremlinului, îl recunoscuse şi nu ştia cum să procedeze. Lefort îl invită pe Piotr la el acasă, sugerându-i olandezului să anunțe degrabă la palat unde se găsea țarul. Până sosiseră slujitorii din Kremlin, care-şi căutaseră înnebuniți stăpânul dispărut fără urmă, Lefort îl distrase pe Piotr povestindu-i despre campania împotriva turcilor, la care participase cu câțiva ani înainte. Văzând că băiatul nu pricepuse prea mult din descrierea manevrelor militare, se apucase să-i facă o demonstrație, folosind bibelourile din salon. Piotr fusese foarte captivat, iar când apăruseră servitorii, să-l ducă înapoi la palat, îl invitase pe elvețian să vină peste două zile, ca să termine descrierea bătăliei. Lefort se dusese bine pregătit – rugase câțiva meseriaşi germani, prieteni de-ai lui, să-i facă o mulțime de soldați de plumb, unii în uniforme ruseşti, alții întrupând ieniceri şi başbuzuci. Manevrele cu soldați de plumb îl ținuseră ocupat un timp pe țarul adolescent. Până în momentul în care Lefort făcuse încă un pas şi strânsese toți

servitorii disponibili în curte, punându-i să mărşăluiască şi să se deplaseze de colo-colo, conform indicațiilor sale.

Din clipa aceea, singura distracție pe care o agrease Petru fusese cea cu soldații de jucărie – dar soldați vii, nu de plumb. Dăduse ordin să fie aduşi o mulțime de tineri țărani de pe moşiile sale şi alcătuise două regimente, care trebuia să se lupte între ele. Le făcuse uniforme, le procurase arme moderne, angajase chiar ofițeri cu experiență care să-i comande şi să-i instruiască jucăriile.

Treptat, joaca devenise tot mai serioasă, iar soldații săi învățaseră bine să mărşăluiască, să tragă la țintă, să răspundă ordinelor...Evident, instigatorul şi principalul camarad de joacă al țarului era Franz Lefort.

Însă Lefort nu-şi făcuse decât prieteni, nu şi duşmani, pentru că se mulțumea să fie un camarad de joacă al lui Piotr şi nimeni nu vedea în el o amenințare...

— Se pare că tânărul nostru prieten se descurcă foarte bine, concluzionă Bálsam, muindu-şi buzele în cupa de şampanie. Da, se descurcă foarte bine. A realizat ceea ce îşi propusese pentru prima etapă: să pătrundă în anturajul țarului, să fie apreciat de acesta.

— Sigur, numai că un camarad de joacă poate deveni un sfătuitor doar odată cu trecerea timpului, odată cu maturizarea țarului... Cu condiția ca acesta să se dedice conducerii statului şi să renunțe la jocurile copilăriei.

— Şi cu condiția să trăiască suficient de mult ca să se maturizeze, puse punctul pe i maestrul Michel. Ce ne spune analiza faptelor? Când va fi asasinat Piotr?

— O să ne uităm imediat şi pe analiza despre care vorbeşti, spuse domnul Germain. Se pare că ați uitat că mai avem o treabă de terminat, iar eu aş zice că-i una destul de grabnică.

— Ai dreptate, îşi dădu cu palma peste frunte Bálsam. Am uitat complet de prietenul nostru Amvroise...

Jean se plictisise la început, apoi i se făcuse frig şi începuse să se enerveze. Se plimbase prin iarbă, încercând să se încălzească, apoi se ghemuise şi încercase să adoarmă. Nu reuşişe şi se plimbase din nou. Privise cerul, încercând să recunoască pe el constelațiile pe care i le arătase cândva bunicul său, în copilărie. Nu le descoperise.

Cerul acela părea ciudat şi străin, în ciuda stelelor care sclipeau şăgalnic şi a lunii care părea normală, obişnuită şi ciupită de vărsat ca întotdeauna.

Apoi, subit, aerul se învârteji în jurul său, iar Jean se pomeni într-o încăpere călduroasă şi bine luminată.

Stătea în picioare, lângă o masă pe care se afla un platou cu gustări.

— Serveşte-te, dragul meu, bănuiesc că eşti flămând, îi spuse o voce blândă, pe care Jean o recunoscu imediat.

Îi recunoscu şi pe ceilalți doi indivizi care stăteau la masă. Deşi ar fi trebuit să fie furioşi, bărbații aceia în vârstă îl priveau cu bunăvoință, chiar cu simpatie.

Jean se prăvăli pe un scaun, hăpăi iute gustările de pe platou, apoi spuse, amenințător:

— Vreau să plec. Să nu îndrăzniți să încercați să mă opriți!

— N-o să încercăm, dragul meu, îi zise blând maestrul Michel. Numai că nu ai unde să te duci...

Jean se uită la el neîncrezător şi se repezi spre uşă, gata să-l lovească pe cel care i-ar fi stat în cale. Însă nu se opuse nimeni plecării sale. Ieşi pe hol, fugi către uşa de la intrare, o deschise... şi descoperi că în faţa sa se întindea un hău imens, întunecat şi înspăimântător.

Dincolo de pragul casei nu exista nimic. Unde dispăruse parcul enorm, cu aleea pietruită, mărginită de arbori uriaşi? Unde dispăruseră luna şi stelele?

Se întoarse în încăperea din care plecase în grabă şi se mulţumi să-i privească pe bătrâni.

Domnul Germain ridică din umeri şi-i spuse:

— Ţi-am zis că n-ai unde să pleci...

Jean avea impresia că visează, avea impresia că înnebunise... dar trăise în ultimele zile atât de multe lucruri ciudate, încât ajunsese cumva imun, nu-l mai mira nimic şi era în stare să accepte orice. Aşa că nu găsi altceva de spus decât:

— Şi ce-o să fac? O să stau aici?

— Da, dragul meu, îi răspunse cu bunăvoinţă Bálsam. Cel puţin un timp va trebui să stai în casa noastră.

— Ce înseamnă „un timp”? O zi, două, o lună, un an?

— După calculele mele, vei fi silit să rămâi oaspetele nostru cam doi ani, îi răspunse sec domnul Germain.

— De ce? fu curios Amvroise.

— Atunci când ai făcut tâmpenia aceea, când ai încercat să indici clădirea noastră drept țintă pentru bombardierele britanice, dispozitivele de siguranță te-au aruncat, împreună cu semnalizatorul tău cu tot, într-un spațiu în afara timpului obişnuit, un spațiu creat special pentru asemenea împrejurări. Faptul că ai ieşit din fluxul normal al timpului ți-a dereglat structura tempionilor şi vei fi silit, până la revenirea la normal a acestora, să stai în carantină, într-un spațiu ce reprezintă o combinație bine echilibrată între timpul normal şi... absența timpului.

Jean nu pricepuse nimic şi întrebă, buimac:

— Ce ziceați că s-au dereglat?

— Tempionii. Dar tu n-ai de unde să ştii ce-s tempionii. Să lăsăm explicațiile deoparte şi să concluzionăm că trebuie să stai aici, în clădirea asta. O să ai o cameră a ta, o să poți să te plimbi pe unde vrei, o să ai voie să întrebi tot ce vrei, să te uiți la tot ce-ți place... Cu timpul, grădina din jurul casei o să înceapă să apară, o să poți să te plimbi prin ea... iar pe măsură ce tempionii tăi vor reveni la normal, o să vezi şi o să ai acces la o suprafață tot mai mare a parcului. Şi atunci când o să poți să ajungi la gangul de la intrare... atunci o să poți să ne părăseşti. Dacă o să mai doreşti. Nutrim speranța că vei deveni unul dintre noi şi că nu vei mai dori să pleci. Dar asta depinde de vrerea ta...şi de noi, dacă vom reuşi să te convingem că viața alături de nişte bătrâni ciudați e interesantă şi atrăgătoare. – Până una, alta, să-i arătăm tânărului nostru prieten câte ceva din preocupările noastre, spuse Bálsam. Hai să vedem ce s-a întâmplat în Rusia secolului al şaptesprezecelea şi în ce măsură prietenul nostru François poate schimba trecutul.

Se duseră cu toții la una dintre mesele cu plăcuțe pe care se vedeau imagini colorate, în mişcare, iar domnul Germain tastă ceva, apoi interpretă rezultatele afişate:

— În vara anului 1689, țarina Sofia decide să scape de Petru, răspândind zvonul că acesta încearcă să o îndepărteze de la putere. Streliții încep să se agite şi, manipulați cum se cuvine de oamenii Sofiei, decid să-l ucidă pe Petru. Năvălesc în Kremlin şi-l asasinează pe adolescentul care nu se aşteptase la vreo agresiune. Dacă François Lefort ar reuşi să-l salveze pe țar, atunci cursul istoriei ar putea să se schimbe...

— Şi ce trebuie să facem? întrebă Bálsam.

— Să-l anunțăm pe Lefort ce intenționează să facă streliții. Şi să acționeze cum crede de cuviință ca să-şi salveze pupilul...

Franz Lefort îşi condusese oaspeții până la uşă şi se pregătea să se ducă la culcare. Fusese o zi obositoare, caldă şi înăbuşitoare... Îl durea capul, atât din cauza excesului de alcool şi tutun, cât şi a efortului de a vorbi în limbi străine.

Brusc, durerea de cap se accentuă, iar în minte îi răsunară cuvinte rostite de o voce pe care o ştia, o voce dintr-o altă lume, dintr-o altă viață:

— François, trebuie să acționezi de urgență! Streliții s-au strâns şi se îndreaptă spre Kremlin. Vor să-l ucidă pe Petru!

Lefort simți că oboseala îl părăsi brusc. Cu gesturi iuți, îşi luă spada, îşi strigă servitorul şi-i ordonă să-i înşeueze imediat un cal, scrise câteva rânduri pe o bucată de hârtie şi dădu scrisoarea unui copil care era curierul său, poruncindu-i s-o ducă de urgență unui cunoscut al său, generalul Gordon, care comanda regimentele de joacă ale lui Piotr.

Apoi încălecă şi plecă în goana calului, ducând de frâu un alt cal înşeuat, fără călăreț.

Năvăli în curtea Kremlinului fără să se sinchisească de străji. Din fericire, ofițerul de gardă îl cunoştea şi-l lăsă să treacă. Aruncă frâiele în mâinile unui soldat şi-i porunci să nu se mişte de acolo, sub pedeapsa cu moartea.

Alergă pe scări şi se opri tocmai în dormitorul tânărului țar, ignorând paznicii şi servitorii. În timp ce fugea, fără să fie oprit de nimeni, îşi zise că renumele de tovarăş de joacă şi de nebunii al țarului îi folosea de data asta, pentru că niciunul dintre cei care îl vedea nu ştia dacă nu cumva era un nou joc al stăpânului lor, ceea ce însemna că şi-ar fi riscat viața dacă ar fi încercat să-l oprească pe elvețianul cel mustăcios.

Piotr dormea, îmbrăcat într-o cămaşă de noapte din borangic, fără să fie învelit, din cauza căldurii.

Franz Lefort îl scutură uşor, iar când adolescentul deschise ochii speriat, îi şopti:

— Petruşca, daragoi – şi apoi continuă în nemțeşte, ca să nu fie înțeles de servitorii care se strânseseră în prag: trebuie să fugim de îndată! Vin streliții Sofiei, să te omoare! Să ne refugiem la mănăstirea Troițki. L-am anunțat pe Gordon să

conducă regimentele acolo. Acum însă trebuie să fugim de îndată!

Piotr sări din pat şi o luă la goană aşa cum era, în cămaşă de noapte. Franz se luă după el şi-l urmă până la intrare, unde îi aşteptau cei doi cai înşeuaţi. În urma lor, servitoarele se închinau îngrozite. Ăsta nu era ţar, era un diavol ce umbla cu un păgân la fel de afurisit ca şi el! Păi aşa trebuia să se poarte tătucul ţar, părintele nostru?

Cei doi goniră ca disperaţii pe străzile pustii ale Moscovei stârnind praful în urma lor şi nu se opriră decât în faţa mânăstirii cu ziduri groase, ca o fortăreaţă.

Lefort sări de pe cal şi începu să bată în poartă cu mânerul spadei. După un minut, două, o voce somnoroasă întrebă cine îndrăznea să tulbure liniştea călugărilor.

— Înălţimea Sa, Ţarul Petru! răcni Franz, iar călugării se grăbiră să deschidă poarta şi să se prosterneze în faţa conducătorului statului.

Elveţianul îl împinse iute pe adolescent înăuntru, apoi dădu ordin călugărilor să închidă poarta şi s-o zăvorască bine.

— Să nu deschideţi nimănui, că vă tai capetele! răcni el.

Între timp, apăruse şi starеţul, un bătrân slab şi înalt, care se plecă până la pământ în faţa adolescentului transpirat, în cămaşă de noapte.

Lefort preluă comanda, îl puse pe stareţ să-l conducă pe Piotr într-o chilie izolată, unde nu puteau ajunge gloanţele trase de afară. Puse străji la poartă, luă măsuri de apărare şi se agită până în zori, când străjile îl vestiră că se vedeau oameni care se apropiau.

Din fericire, era Gordon şi regimentele sale.

Abia reuşiră soldaţii să intre la adăpostul zidurilor groase şi să ocupe poziţii pe metereze, că apărură şi streliţii, o gloată de indivizi beţi şi aţâţaţi, care năvăliră cu vuiet mare spre porţi. Fură întâmpinaţi de focuri de armă, aşa că se retraseră, conştienţi că nu puteau lua cu asalt mănăstirea fără artilerie, şi se învârtiră un timp, traseră câteva salve cu puştile lor vechi, apoi plecară să-şi vadă de beţie şi jafuri.

În zilele următoare, la mănăstirea Troiţki se strânseră – sau doar se perindară pe-acolo – toţi cei care, din diferite motive, ajunseseră în tabăra lui Petru. Tânărul ţar dădu dovadă de-o înţelepciune neobişnuită, vorbind cu fiecare, făgăduind, plănuind, stabilind obiectivei şi strângând forţe şi adepţi. În scurt timp, fu suficient de puternic să părăsească mănăstirea, să cucerească Moscova şi să-i aresteze pe streliţi. Pe aceştia avea să-i judece şi s-i execute, ştergându-i de pe faţa pământului şi din istorie.

În tot timpul cât ţarul stătuse ascuns în mănăstire, singurul care-i fusese mereu alături, singurul în care avusese încredere deplină, singurul de la care acceptase sfaturi fusese Franz Lefort. Într-o seară, în timp ce stăteau singuri într-o chilie, Lefort, sătul probabil să-i repete anumite lucruri ca să fie sigur că Piotr le va expune a doua zi celor cu care se întâlnea, îi spuse:

— Petruşka, daragoi, de ce nu-ţi scrii pe o hârtie nişte idei, pe care să le citeşti în fiecare dimineaţă, ca să fii sigur că o să le reţii şi o să le urmezi? Ia pana şi scrie ce-ţi spun eu:

În numele Prea Sfintei şi Nedespărţitei Treimi, noi, Petru Întâiul, scriu aceste instrucţiuni ca să le urmez şi ca să rămână de învăţătură şi urmaşilor mei.

– naţiunea rusă trebuie ţinută fără încetare în stare de război, ca să menţină soldaţii pregătiţi de luptă, lăsând-o să se odihnească doar cât e nevoie să se facă ordine în finanţele statului, de a se înnoi armele şi de a aştepta momentul prielnic pentru începerea unui nou război

– trebuie aduşi, prin toate mijloacele, ofiţeri şi oameni învăţaţi din naţiile cele mai de frunte ale Europei, pentru ca naţia noastră să tragă toate foloasele de la celelalte naţii, fără osteneală proprie

– să se amestece în toate conflictele din Europa, îndeosebi în cele din Germania

– să întreţină tulburări şi dezbinare în Polonia, să-şi facă prieteni acolo, pe care să-i sprijine în toate felurile, iar dacă ţările vecine Poloniei se vor opune acestei politici, să le liniştească împărţind Polonia cu ele

– să se facă totul pentru dezlănţuirea unui conflict cu Suedia, ca s-o subjuge

– prinţii ruşi să se înrudească totdeauna cu principii germani, pentru a-i atrage de partea noastră

– să se caute alianţa comercială cu Anglia, pentru că aceasta are nevoie de mărfurile noastre, iar ea ne poate ajuta să dezvoltăm marina noastră

– să ne întindem neîncetat către nord, pe ţărmurile Mării Baltice, şi spre sud, pe malurile Mării Negre

– să ne apropiem cât mai mult de Constantinopol şi de India

– să convingem casa de Austria să-i izgonească pe turci din Europa, dar întărâtând apoi celelalte puteri europene împotriva ei...

Iar țarul păstrase acea hârtie tot restul vieții şi mărturisea, la bătrânețe, că pe baza acelor instrucțiuni simple şi oarecum iluzorii, dintr-un moment când nu era decât un copil fără niciun viitor, clădise Rusia cea modernă. O considera, într-un fel, testamentul său politic, lecția pe care voia s-o lase urmaşilor.

Franz Lefort a fost cel mai apropiat colaborator al țarului. Deşi n-a căutat măriri, Petru l-a numit general, amiral, guvernator al Novgorodului, i-a dăruit moşii şi i-a construit un palat. N-a reuşit însă să-l însoare. Deşi frecventa uneori prostituatele de lux, Lefort s-a ferit să aibă vreo legătură permanentă şi l-a refuzat râzând pe țar, de fiecare dată când acesta i-a oferit de soție vreo tânără nobilă şi bogată.

Cneazina Nataşa Prâşkina, „devoratoarea de bărbați", povestea la bătrânețe, când ajunsese o hoaşcă nesuferită pentru că cinismul ei dintotdeauna nu mai era compensat de frumusețea sa tulburătoare din tinerețe, că singurul său eşec îl reprezentase Franz Lefort.

— Mi-a explicat, cu o blândețe dezarmantă, că iubea „o femeie moartă care nu se născuse încă". Întotdeauna, când îmi stătea în cale o femeie, mă înfigeam în ea, o luam de păr şi o tăvăleam pe jos, umilind-o în fața celui care o iubea. Şi-l câştigam. Dar cum să te lupți cu o fantasmă? Dragele mele, concluziona ea, am descoperit atunci că bărbatul pe care-l iubeşti e singurul pe care nu-l poți avea. Sau că iubeşti un bărbat tocmai pentru că nu-l poți avea.

Franz Lefort a murit în 1699. După socoteala ruşilor, trăise 43 de ani. În realitate, viețuise pe acest pământ 48 de ani.

A fost înmormântat în cimitirul german, cimitir care există şi azi într-un cartier moscovit ce se numeşte Lefortovo...

— Mai lăsaţi-mă în pace cu Jean Marais al vostru! Da, e frumos, da, are şi ceva talent, dar dacă nu s-ar fi îndrăgostit Cocteau de el, ar avea parte şi acum de roluri minore!

Fata se ambalase zdravăn, vorbea pe un ton ridicat, fără să-şi dea seama – sau fără să-i pese – că toţi cei din jur întorseseră capetele spre ea. Apoi se linişti brusc, deveni oarecum visătoare, şi spuse, cu un alt ton:

— Am văzut săptămâna trecută la Nisa un băiat... un debutant... să-i ţineţi minte numele, pentru că e nemaipomenit! Frumos cum n-am mai văzut, talent cu carul... Gérard Philipe îl cheamă...

— Ei, bravo, Adèle s-a îndrăgostit! chicoti cineva, iar ceilalţi începură să râdă.

André Malraux zâmbi. Pentru o clipă, în timp ce-l aştepta pe François Lebrun să iasă din amfiteatru ca să-i dea volumul lui Gide, uitase de război, uitase de luptele crunte din Africa, de la Stalingrad şi din Pacific...

Se contura o mare victorie sovietică la Stalingrad. Oare soarta Franţei va fi decisă de sovietici? Şi cu ce preţ?

Luptase în China, în Indochina, în Spania, întotdeauna de partea stângii. Puţină lume înţelegea ceea ce el ştia foarte bine: că există o stângă democratică, aşa cum există o dreaptă democratică, după cum există o stângă dictatorială şi o dreaptă dictatorială. Spusese cândva, într-una din cărţile sale: „fasciştii îi ajută pe fascişti, comuniştii îi ajută pe comunişti, numai democraţiile nu se ajută între ele”. În

ciuda acestui lucru, democrația avea să supraviețuiască. Pentru ceea ce reprezenta ea, dar şi pentru că dictatorii erau prea paranoici ca să aibă încredere deplină în alți dictatori.

Acum, dictatorul din răsărit lupta alături de puterile democrate. Lumina avea să vină dinspre răsărit? Viitorul o să arate dacă va fi aşa, dacă din răsărit va veni lumina sau, mai degrabă, întunericul...

DOSARUL „HANNIBAL ANTE PORTAS”

Zilele se scurgeau lent, ca nisipul dintr-o clepsidră înfundată, secundele se târau fără vlagă, ca nişte melci gata să-şi dea obştescul sfârşit. De fapt, îşi spunea Jean Amvroise, se părea că timpul însuşi se anchilozase, înțepenise, stătea mai mult pe loc şi înainta doar din când în când, fără nicio grabă, ca şi cum şi-ar fi uitat menirea.

Însă chiar dacă timpul şi-ar fi văzut liniştit de drum, el, Jean Amvroise, nu avea cum să-şi dea seama de asta. Pentru el nu mai exista timp, nu mai exista decât o staționare interminabilă pe marginea şoselei vremurilor.

Nu mai sesiza trecerea timpului, nu îşi dădea seama dacă era noapte sau zi. Dacă ar fi fost singur în casa aceea din mijlocul vidului, ar fi murit de foame, pentru că şi organismul său o luase razna, nu-i mai semnala că are nevoie de hrană sau de odihnă. Din fericire, cei trei indivizi

care îl țineau prizonier în clădire nu-i doreau moartea – sau, cel puțin, nu intenționau să-l lase să moară de foame şi îl chemau din când în când la masă. Ori îl trimiteau să se culce. Jean mânca fără niciun chef, doar pentru că bătrânul, maestrul Michel, insista în mod deosebit. Era normal să insiste, el gătea de obicei, iar Jean se străduia să găsească un cuvânt de laudă pentru mâncărurile care, la început, i se păreau insipide.

Apoi, încetul cu încetul, mâncărurile începură să aibă gust. Sau poate se obişnuise cu ele.

Oricum, începuse să i se facă foame. Ciudat, dar i se făcea foame cu puțin înainte de a fi chemat la masă, iar Jean bănuia că, de fapt, nu era flămând, ci i se crease un reflex, ca la animalele dresate.

Însă odată cu foamea apăruse şi plictiseala.

Timpul se mişca greu, se târa ca un ofițer englez pierdut în deşert care vrea să ajungă neapărat la ceaiul de la ora cinci, să n-o dezamăgească pe soția colonelului. Dar se mişca, nu mai era țeapăn ca altădată.

Iar el începuse să-i simtă scurgerea. Şi, odată cu asta, să simtă nevoia să facă ceva, să se mişte, să se agite, să simtă din nou că trăieşte.

Ieşea tot mai des din casă – adică încerca să iasă, pentru că dincolo de prag continua să se întindă hăul acela negru, infinit.

Cu toate că nu zărea niciodată ceva prin nimicnicia aceea de culoarea tuşului, avea senzația, uneori, că simte miros de flori de salcâm, că aude cântec de acordeon şi râsete de fete.

Bineînțeles, nu avea cum să simtă mireasma aceea, bineînțeles că nu avea cum să audă cântece şi râsete... dar începuse să spere că suferința sa se apropia de sfârşit.

— Ai început să trăieşti din nou, îi spunea Bálsam în asemenea momente, dar mai ai de aşteptat până când totul va reveni la normal. Ți-am spus, după socotelile mele, va dura cam doi ani.

— Ar trebui să faci ceva, să-ți găseşti o ocupație, îi zicea domnul Germain.

— Ai putea să mă ajuți la bucătărie, îi propuse într-o zi maestrul Michel. Ți-aş destăinui rețetele mele secrete. Ar fi păcat să se piardă...

Jean reuşi să întrezărească ceva prin ceața care îi cuprinsese mintea.

— Când a început toată povestea asta... când m-ați adus aici, după ce m-ați cules dintr-un loc uitat de timp... mi-ați arătat ceva despre François.

— Ți-ai adus aminte, se bucură maestrul Michel.

— Aş vrea să-mi mai arătați câte ceva... să mai aflu câte ceva, să treacă timpul mai repede...

Cei trei se priviră, zâmbiră ca şi cum s-ar fi petrecut ceva ce aşteptau de multă vreme... şi începură să-i povestească.

Câte puțin.

Din când în când.

Ca să poată să priceapă, ca să poată ține minte.

Şi, treptat, în mintea lui Jean ideile prinseră rădăcini, crescură, rodiră...Îşi aminti ce-i spusese José Bálsam despre modificarea istoriei.

Află amănunte despre sacrificiul lui François.

Şi începu să aibă el însuşi idei.

Începu să pună întrebări.

— Deci istoria se poate modifica? îl întrebă el într-o zi pe domnul Germain.

— În principiu, da.

— Şi voi modificaţi istoria după cum vreţi?

— După cum vor alţii. Noi îndeplinim doar dorinţele altora. Nu şi pe ale noastre.

— De ce numai pe ale altora?

— Pentru că noi ştim anumite lucruri. Nu putem fi obiectivi, dorinţele noastre sunt condiţionate de cunoştinţele noastre, ca orice dorinţe.

— Fiecare crede mai uşor ceea ce îi convine, cită Jean din Caesar. Să înţeleg că zicala „fiecare îşi doreşte ceea ce îi convine" e la fel de valabilă?

— Gândeşte-te şi tu. Nu ţi se pare normal să-ţi doreşti ce-ţi convine? zâmbi ciudat José Bálsam.

— Deci modificaţi istoria după cum vă cer alţii. Şi eu pot să vă cer să schimbaţi istoria?

— Bineînţeles.

— Atunci, zise Jean, ca şi cum ar fi sărit de pe o trambulină înaltă, înaltă, atât de înaltă încât nu vedea dacă dedesubt se afla vreun bazin cu apă, atunci aş vrea ca Hannibal să fi ocupat Roma.

Domnul Germain clătină din cap şi mormăi:

— Chestia asta este o adevărată obsesie... Al câtelea caz e?

— Dacă ţin bine minte, al treisute doisprezecelea caz, îi răspunse cu bunăvoinţă maestrul Michel.

— Adică aţi modificat de atâtea ori istoria războaielor punice? se minună Jean.

— Nu. De atâtea ori ni s-a cerut să o modificăm, îi explică maestrul Michel.

— Şi aţi modificat-o?

— Nu. La început ne-am străduit să explicăm cum stau lucrurile. Apoi ne-am plictisit şi am rugat pe un cunoscut al nostru să pregătească nişte documente explicative. Şi le-am pus la dispoziţia celor care aveau dorinţa pe care tocmai ţi-ai exprimat-o.

Domnul Germain îi făcu cu ochiul lui Jean:

— A rugat un cunoscut să pregătească documente explicative... Ce eufemism! De fapt, a furat jurnalul unui băiat cumsecade...

În acest timp, maestrul Michel se dusese şontâcăind la un dulap, deschisese uşa, scotocise prin el şi scosese un dosar cu coperte cafenii. Se întoarse şi i-l întinse lui Jean. Acesta îl luă şi citi ce scria pe eticheta mare, albă, lipită pe copertă:

HANNIBAL ANTE PORTAS

— Tinere prieten, citeşte-l fără grabă, iar dacă ai să ai vreo nedumerire, vom fi bucuroşi să-ți dăm oricâte explicații şi lămuriri doreşti, îi spuse bătrânul, zâmbind cu un soi de încântare (inexplicabilă pentru Jean Amvroise).

Jean rămase o clipă nedumerit, întrebându-se ce ascundea zâmbetul maestrului, apoi începu să răsfoiască dosarul.

Se aşteptase să găsească dovezi, argumentații, citate din cronici şi istorii. Găsi nişte însemnări personale care se refereau, în mare parte, la evenimente necunoscute lui. Domnul Germain îi văzu expresia, îşi dădu seama ce-l frământa şi-i spuse, calm ca întotdeauna:

— Tinere prieten, autorul acestor însemnări a trăit în viitorul tău... într-un viitor dintr-o altă istorie posibilă, dar nu foarte diferită de a ta. Iar după cum merg lucrurile, aş zice că va fi şi istoria viitorului tău. Ignoră paginile care au legătură cu autorul dosarului şi citeşte-le cu atenție numai pe cele despre războaiele punice – care sunt valabile şi pentru trecutul lumii tale.

Jean îi spuse câteva lucruri amabile în gând, apoi începu să citească la întâmplare, sperând să găsească în cele din urmă ceea ce îl interesa.

Joelle a venit dis-de-dimineață, foarte aţâţată.

— Maurice, hai să mergem, e o întrunire la Universitate, trebuie ca noi, tinerii, să ne spunem cuvântul!

Nu aveam încredere în opiniile politice ale lui Joelle, mi se păreau nerealiste, dar m-am dus.

Am ascultat o grămadă de vorbe mari şi, de ce să nu recunosc, m-am simţit între ai mei, revolta celor de acolo – studenţi şi elevi de liceu – mi se părea logică. Am răcnit cu toţii până am răguşit, am aruncat cu pietre, am înjurat guvernul...

Şi ne-am întors şi a doua zi, s-o luăm de la început.

Numai că generalul se săturase de înjurăturile noastre şi a trimis poliţia.

La început nu ne-am alarmat, poliţiştii erau întotdeauna prezenţi la mitingurile noastre. Stăteau de-o parte şi ne priveau. Unii dintre noi – Claude, de exemplu – spuneau că ne filmează pe furiş ca să ne identifice şi să ne aresteze noaptea, când ne aşteptăm mai puţin, dar în jurul meu se spuneau atâtea aiureli, încât una în plus nu mai conta.

Ar fi trebuit să bănuiesc că lucrurile vor lua o întorsătură ciudată când am văzut că poliţiştii aveau căşti, bastoane lungi şi scuturi.

Însă trăiam într-o democraţie, iar generalul De Gaulle nu era adeptul măsurilor dure. De fapt, ajunsese la putere tocmai ca să pună capăt acţiunilor extremiste ale generalilor din Algeria. De aceea, n-am bănuit că lucrurile o vor lua pe o altă cale.

Când poliţiştii au năvălit peste noi, izbind în dreapta şi-n stânga, ne-am împrăştiat ţipând, ca o gloată de puşti

speriați. Unii, mai curajoşi – sau mai bine instruiți – s-au grupat, au scos la iveală bâte, au folosit bețele cu care ridicaseră lozincile deasupra capetelor şi au opus rezistență.

Eu m-am grăbit s-o pun la adăpost pe Joelle, am luat-o de mână şi am fugit cu ea pe o străduță laterală, sperând să ne îndepărtăm de încăierare. După noi s-au luat şi alții, care credeau şi ei că astfel o să scape nevătămați.

Bineînțeles, am nimerit drept în mijlocul unui grup de polițişti, care s-au apucat să ne bumbăcească fără nicio somație, fără nicio vorbă. Ne-au bătut cu duşmănie. Se spunea că polițaii sunt înstruiți să bată fără să lase urme. Ăştia nu fuseseră instruiți – sau nu le păsa că se va vedea că am fost bătuți.

Am încasat câteva bastoane în cap, în umeri şi în brațe. Am luat câteva şuturi în fund – şuturi puternice, cu ghete grele, militare.

Am căzut pe asfalt şi ghetele alea grele m-au călcat fără pic de milă.

La un moment dat, una dintre încălțările acelea cu ținte pe talpă m-a apăsat puternic pe tibia piciorului drept.

Am simțit o durere înfiorătoare, am urlat din răsputeri... şi m-am cufundat într-un întuneric de nepătruns.

M-am trezit peste câteva ore, acasă.

Câțiva prieteni mă luaseră pe sus, în ciuda bastoanelor de cauciuc care îi loveau de zor, şi mă duseseră până la un medic de încredere. Eram leşinat, iar anestezia administrată de doctor mă cufundase într-un somn liniştitor şi profund. Medicul îmi aranjase oasele, îmi pusese piciorul în ghips,

îmi îngrijise juliturile, vânătăile şi cucuiele, apoi declarase că şi-a terminat treaba şi că trebuia să mă odihnesc bine, să stau în pat vreo două săptămâni, apoi să mă duc din nou la el, să vadă cum evoluau lucrurile.

Băieții, împreună cu Joelle, îl sunaseră pe Bernard, iar acesta venise cu maşina şi mă dusese acasă.

Din fericire, cufundat în somnul provocat de anestezie, n-am auzit nici bocetele mamei, nici înjurăturile tatei – care, bineînțeles, îi înjura pe prietenii mei şi pe Joelle pentru că mă vârâseră într-o asemenea belea, nedemnă de un fiu de familie bună.

Au urmat apoi câteva zile plictisitoare în care am zăcut în pat, incapabil să mă mişc şi, fiind sub influența sedativelor, incapabil să gândesc.

Am stat şi am ascultat radioul, pentru că nu numai că nu puteam să mă deplasez până în camera de zi, unde era televizorul, dar nici nu mă simțeam în stare să urmăresc vreun film. Ascultam muzică şi auzeam emisiunile de ştiri, dar nu pricepeam mare lucru din ele, doar că existau încăierări şi greve. Da, ascultam muzică şi muzica mă trezea un pic. Îi ascultam pe Johnny Hallyday şi pe Silvie Vartan, cântecele lor îmi plăceau, erau ritmate, moderne, tinereşti. Dar îmi plăcea mai mult Antoine, chiar dacă Hallyday spunea că are păr lung şi minte scurtă. Antoine era de-al nostru, mă regăseam în melodiile lui. O ascultam şi pe Juliette Greco, o ascultam chiar şi pe Edith Piaf, ascultam orice, cel mai grozav era când prindeam muzică englezească – Beatles, Kinks, Rolling Stones, Who...

După câteva zile, mintea mi s-a limpezit, am început să citesc ce-mi mai rămăsese necitit prin casă. Mama s-a simțit

obligată să-mi dea o mână de ajutor şi mi-a adus o sacoşă plină cu volume cumpărate din librăria cea mai apropiată.

În prima clipă m-am bucurat. Apoi, când am văzut ce-mi alesese mama, mi-am dat seama că pentru ea rămăsesem tot un puşti cu caşul la gură. Nu ştiu cum găsise cărţile alea, dar cred că le alesese cu grijă: Cavalerii Pardaillan, Fantômas, câteva romane poliţiste din colecţia Fleuve Noir... şi, surpriză! câteva romane science-fiction, unele în franceză (în general traduceri din autori americani) şi unele chiar în engleză. Cred că pe astea mi le cumpărase cu gândul că nu-mi strica să mai fac nişte exerciţii de limba engleză.

Am descoperit, în cele din urmă, că alegerea ei nu fusese chiar atât de aiurea pe cât crezusem eu. Am început să citesc – adică să recitesc – Cavalerii Pardaillan şi am descoperit că era exact ce aveam nevoie în momentul acela: o lectură uşoară, captivantă, antrenantă. Ceva care să-mi întreţină romantismul, iar cărţile lui Michel Zevaco erau exact ce-mi trebuia în starea în care eram.

Am lăsat romanele science-fiction la urmă. Nu eram un pasionat al genului, dar le-am citit şi am descoperit în ele un alt soi de aventuri romantice, mai moderne şi mai potrivite vremurilor pe care le trăiam.

Apoi, din întâmplare, am dat peste cartea care avea să aibă o influenţă nebănuită asupra mea.

Era scrisă de un american de care nu mai auzisem până atunci, Poul Anderson. Se numea Time Patrol şi conţinea mai multe povestiri – sau nuvele – care aveau un singur element comun: cineva încerca să modifice istoria, iar Patrula timpului intervenea şi punea lucrurile la loc.

De fapt, cartea în sine mi-a plăcut, dar nu într-atât încât să mă impresioneze în mod deosebit.

Una dintre povestiri – „Delenda est” – imagina o lume în care cartaginezii îi învinseseră pe romani. Ca urmare, imperiul roman n-a mai existat, iar Europa modernă era împărțită între state celtice şi germanice. În nordul Africii exista un mic imperiu cartaginez.

Cred că interesul meu a fost trezit tocmai de această neconcordanță între ce-mi imaginam eu că ar fi trebuit să fie efectul victoriei cartagineze, adică o Europă punică, şi ceea ce îşi imaginase autorul.

Şi mi-am dat seama că, în realitate, neconcordanța asta contrazicea anumite opinii ale mele, pe care le aveam şi de care nu fusesem conştient până atunci.

Am descoperit, meditând la povestea imaginată de Anderson, că îmi doream o Europă punică pentru că aceasta ar fi eliminat, după părerea mea, una dintre contradicțiile morale esențiale ale lumii în care trăiam.

Lumea noastră era, după părerea unanimă, o lume de sorginte greco-latină. Fals, teribil de fals! Lumea creştină era, tocmai datorită creştinismului, o lume de sorginte iudaică. Iar acest lucru nu era rău în sine. Răul provenea din faptul că acestă lume refuza să-şi recunoască originea, ascundea cu ruşine componenta morală evreiască, credința mesianică şi toate celelalte componente ale unei morale care ar fi putut să fie înălțătoare, dacă n-ar fi ascuns în ea contradicția fatală dintre ceea ce era şi ceea ce pretindea că este. Pentru că, hai să recunoaştem cinstit, creştinismul nu era decât o sectă iudaică, ajunsă întâmplător în situația de religie universală. Dar, ca orice sectă, respingea cu înverşunare religia din care se desprinsese. Printr-un joc

absurd al logicii, ura creştinilor se metamorfozase, îşi schimbase obiectul. În loc să urască mozaismul, creştinismul ura evreii ca popor. Iar acest lucru provenea încă din începuturile sale, era menționat în primele sale scrieri, în Evanghelii. De aici contradicția care mă preocupa: o religie de sorginte iudaică respingea tot ce-i iudaic, se ruşina de originea sa. Din punct de vedere freudian, aveam de-a face cu un complex înfiorător, în care fiului îi e ruşine de părinții săi, ar vrea să-i ucidă, să le şteargă până şi amintirea, ca să nu mai aibă motiv să se ruşineze. Fiind însă conştient că o asemenea amintire îi este săpată în minte şi că nu poate scăpa de ea chiar dacă îşi omoară părinții şi le distruge cadavrele...

O lume în care cartaginezii i-ar fi învins pe romani ar fi fost o lume în care componenta morală semitică ar fi fost recunoscută cu mândrie. Ar fi fost o lume fără contradicții în esența sa.

În acelaşi timp, povestea lui Anderson reuşise să-mi trezească nişte îndoieli. Modificarea trecutului fusese făcută prin uciderea lui Publius Cornelius Scipio şi a lui Scipio Africanus în bătălia de la Ticinus, în anul 218 î.H. Astfel, aceştia nu mai putuseră să obțină victoriile din Spania şi Africa ce duseseră la înfrângerea Cartaginei.

Nu înțelegeam mare lucru din logica istorică a lui Anderson.

De fapt, această logică nu se potrivea cu ceea ce învățasem eu în şcoală despre Al Doilea Război Punic.

Eu ştiam că Hannibal pornise din Spania cu o armată imensă şi cu câteva zeci de elefanți, traversase Alpii suferind pierderi grele şi ajunsese în Italia, luându-i prin surprindere pe romani. Câştigase câteva bătălii importante, în care îşi zdrobise adversarii, ucigându-le ambii consuli. Roma intrase

în panică, celebra expresie „Hannibal ante portas” exprimând groaza romanilor când se pomeniseră că punul amenința să le ocupe capitala. Hannibal nu cucerise totuşi Roma – se pare că nu cărase cu el şi maşini de asediu – şi se oprise să ierneze la Capua. Între timp, romanii îl numiseră dictator pe Fabius Maximus, care a fost numit ulterior Cunctator, adică acela care amână, pentru că a evitat să înfrunte armata cartagineză într-o bătălie decisivă, mulțumindu-se cu acțiuni de hărțuire a adversarului. Titus Livis a arătat foarte bine situația disperată a romanilor, menționând că aceştia angajaseră vreo opt mii de sclavi în armată, urmând ca pomeniții sclavi să-şi câştige libertatea în urma serviciului militar. Între noi fie vorba, treaba asta mi s-a părut cam bizară, adică dacă sclavilor li s-ar fi oferit şi cetățenia, nu numai libertatea, ar fi fost o chestie, dar aşa... Oricum, romanii n-au găsit altă soluție decât să facă şi ei ceea ce făcuseră punii, adică să atace capitala inamică şi au debarcat în Africa. Hannibal a fost silit să părăsească Italia ca să-şi apere patria, dar a fost învins în bătălia de la Zama. Şi cu asta războiul s-a încheiat.

Adică treaba de care pomenea Anderson nu se potrivea cu epopeea eroică predată în şcoală.

Aşa că am decis să cercetez un pic lucrurile, să mă lămuresc aşa cum se cuvine.

Începusem să mă mişc prin casă, cu ajutorul unor cârje pe care mi le adusese mama. Nu ştiu de unde le împrumutase, pentru că nu erau noi. Mi-am stabilit cartierul general în camera de lucru a tatălui meu, profitând de faptul că acesta era la serviciu până seara târziu, şi am început să caut prin dicționare, enciclopedii, atlase istorice şi manuale universitare.

Între noi fie vorba, nici nu aveam altceva de făcut, Joelle nu dădea niciun semn de viață, nu mă vizita, nu-mi telefona... Am sunat-o de nenumărate ori, nu mi-a răspuns, în cele din urmă, disperat şi speriat, l-am rugat pe Bernard să treacă pe la ea. Mă temeam să nu fi pățit ceva, să nu fi fost rănită în încăierările cu poliția, să nu fi fost arestată... Bernard i-a făcut o vizită, iar la întoarcere m-a informat sec şi impersonal, aşa cum făcea de obicei, că n-o găsise pe Joelle acasă, dar că portăreasa îi destăinuise, în urma unui bacşiş consistent, că se mutase la noul ei prieten, un student la Politehnică pe care îl cunoscuse pe baricade.

Ştirea m-a mâhnit mai puțin decât m-aş fi aşteptat. Ba, într-un fel, m-am bucurat că puteam să-mi văd de cercetările mele fără să mai am grija lui Joelle.

În primul rând, m-am străduit să aflu ce era cu bătălia de la Ticinus, despre care nu învățasem în şcoală. Nu ştiu de ce, aveam impresia că fusese inventată de Poul Anderson, ca să găsească o soluție uşoară pentru intervenția temporală care avea să ducă la victoria Cartaginei.

Am descoperit surprins că bătălia respectivă (una destul de minoră) era descrisă destul de asemănător şi de Titus Livius, şi de Polybios. Mai mult, amănuntul cheie folosit de Anderson, Publius Cornelius Scipio rănit şi înconjurat de adversari, salvat de fiul său Scipio (viitorul Africanus), se regăsea la ambii istorici, deci era un eveniment real şi cunoscut de specialişti, nu o invenție livrescă a lui Poul Andreson.

Următorul lucru pe care l-am descoperit a fost că imaginea pe care mi-o făcusem eu despre Al Doilea Război Punic era complet greşită. Rămăsesem cu ideea – care se baza pe

modul în care erau prezentate evenimentele războiului în şcoală – că tot conflictul durase un an, un an şi jumătate.

Bătălia de la Ticinus, prima bătălie a războiului pe solul Italiei, avusese loc în anul 218 î.H. Bătălia de la Zama, în Africa, cea care pusese capăt conflictului, avusese loc în anul 202 î.H. Adică războiul durase şaisprezece ani!

Ce naiba făcuse Hannibal în Italia timp de şaisprezece ani?

Am aflat ulterior şi asta.

Dar mai înainte am aflat că Al Doilea Război Punic fusese, de fapt, un conflict ce cuprinsese întreaga lume mediteraneană.

Luptele se desfăşuraseră nu numai în Italia şi în Africa, războiul se întinsese şi în Spania, în Sardinia, în Grecia, în Sicilia... Şi, de fapt, bătăliile din afara Italiei fuseseră mai importante, avuseseră o miză mai mare decât cele din peninsula romanilor.

Cartaginezii nu aveau trupe proprii. Încercaseră să găsească aliați şi zone în care puteau recruta mercenari de valoare.

Aliații lor fuseseră, în principal, galii din nordul Italiei, macedonenii lui Filip al V-lea şi siracuzenii din Sicilia.

Galii din nordul Italiei se răzvrătiseră împotriva Romei, cu vreo doi ani înainte de sosirea lui Hannibal. Romanii îi zdrobiseră şi toți istoricii cred că îşi închipuiseră că le dăduseră o lecție de neuitat. Ca atare, nu mai crezuseră că galii aveau să se răzvrătească din nou şi nu mai supravegheaseră cu atenția regiunea. De aceea sosirea lui Hannibal îi luase prin surprindere. Galii au luptat cu vitejie şi au fost aliați credincioşi ai cartaginezilor. Însă prezența

lor în armata punilor a avut şi un efect negativ: mulţi dintre aliaţii romanilor (în principal etruscii şi samniţii) erau duşmani tradiţionali ai galilor şi au preferat să rămână în tabăra romană decât să facă parte din aceeaşi tabără cu inamicii lor.

Filip al V-lea a fost înfrânt cu ajutorul unei alianţe alcătuită, în principal, din greci: Liga Etoliană, Pergam, Sparta etc. De fapt, macedonenii nu l-au ajutat pe Hannibal decât prin faptul că au atras în Iliria ceva trupe romane.

Siracuzenii au încercat să profite de conflictul dintre marile puteri. Au cerut Cartaginei ca în schimbul sprijinului lor să le cedeze întreaga Sicilie. Punii au fost de acord, dar ulterior n-au putut să-i ajute când romanii au asediat Siracuza. Oraşul a rezistat un timp, graţie minunilor tehnice inventate de Arhimede, dar până la urmă romanii l-au cucerit şi, odată cu el, întreaga Sicilie.

În fapt, conflictele acestea din afara Italiei au avut o miză deosebit de importantă: dacă romanii erau învinşi acolo, Hannibal ar fi putut primi ajutor în Italia...

Însă adevăratul ajutor pe care îl aştepta generalul cartaginez consta în oameni recrutaţi din zonele tradiţionale de recrutare ale punilor: Spania şi Sardinia.

Şi tocmai în aceste zone au acţionat romanii, încercând să elimine orice influenţă punică. De fapt, conflictul principal a avut loc în Spania. Cartaginezii cuceriseră o bună parte din peninsulă şi-şi creaseră aici baze comerciale şi militare. De aici pornise Hannibal în marşul său spre cucerirea Romei. Şi, cam în acelaşi timp cu plecarea lui Hannibal, romanii debarcaseră trupe puternice, menite să înlăture dominaţia cartagineză din Iberia. Luptele – cu caracter schimbător, dar care în final au avut ca rezultat victoria romanilor – au

durat până în 205 î. Hr. După o încercare zadarnică a lui Mago de a recuceri Noua Cartagină (ocupată de romani), acesta părăseşte Spania şi, parcurgând acelaşi traseu ca Hannibal, ajunge în Italia. Numai că romanii îl învinge în 203, îl ucid şi-i trimit capul lui Hannibal, ca să ştie că nu va mai primi niciun ajutor.

Tentativele cartaginezilor de a cuceri Sardinia fuseseră respinse încă din 215 î. Hr.

Aşa că Hannibal fusese silit să se descurce singur, cu trupele pe care le adusese cu el.

Am descoperit că istoricii se certau aprig asupra şanselor comandantului cartaginez şi că blamau cu înverşunare conducerea punică pentru că nu trimesese în Italia oameni şi bani.

Uneori istoricii dau dovadă de o naivitate uimitoare.

Până şi eu, care nu mă pricep nici la istorie, nici la arta războiului, mi-am dat seama că punii nu aveau cum să-i trimită ajutoare lui Hannibal.

Pentru simplul motiv că romanii dominau mările, iar marina lor de război a nimicit sistematic navele cartagineze în toate bătăliile navale care au avut loc în acest război.

Singura dată când o armată punică a reuşit să ajungă pe pământul Italiei a fost expediția lui Mago, cea de care am amintit ceva mai devreme, care a ajuns în valea râului Po pe o rută terestră, străbătând teritoriile triburilor galice.

Imaginea pe care mi-am făcut-o despre aventura lui Hannibal în Italia – după ce am citit tot ce am putut găsi în biblioteca tatălui meu – era cea a unui uriaş care pătrunde

într-o încăpere plină cu pitici. Şi care descoperă că uşa o fost încuiată în urma sa. Nu poate să plece, nu poate să primească ajutoare. E silit să lupte fără încetare cu mulțimea de piticănii, care fug de el, se ascund pe sub mese, pe sub pat, prin colțuri, şi care îl lovesc de fiecare dată când le întoarce spatele. În luptă directă, n-are treabă cu ei, îi face zob, dar piticii nu îndrăznesc să-l înfrunte fățiş, îl hăituiesc, îl obosesc, aşteaptă să-şi epuizeze forțele ca să-l dea gata. Şi cu toate că uriaşul ucide o mulțime de pitici, numărul acestora e atât de mare încât rămân periculoşi, indiferent de pierderi...

Între timp, piciorul se vindeca de zor. Bernard mă dusese la medic, acesta îmi făcuse o radiografie, se convinsese că osul se sudase aşa cum trebuia şi îmi scosese ghipsul. Îmi recomandase însă să îmi menajez piciorul încă un timp, să umblu ajutându-mă cu o cârjă, să fac exerciții şi să revin la control peste încă două săptămâni.

Îmi recomandase o sală unde se făcea gimnastică medicală şi mă duceam în fiecare zi acolo. Transpiram de zor o oră, făceam duş, apoi treceam pe la biblioteca municipală să caut alte cărți despre războiul punic.

Vara se făcea tot mai călduroasă şi nu aveam niciun chef să fierb în sala de lectură, aşa că l-am rugat pe tata să-şi pună relațiile în mişcare şi să-mi obțină un permis care să-mi permită să împrumut cărți care, de obicei, se citeau doar în clădirea bibliotecii.

Micile favoruri se îndeplinesc imediat.

Tata a dat nişte telefoane, iar a doua zi a mers cu mine la bibliotecă şi m-a prezentat directorului, care ştia ce se aştepta de la el şi a chemat-o pe domnişoara Eloïse. Domnişoara Eloïse era o fată bătrână timidă, cu ochelari,

care mi-a zâmbit blând şi s-a declarat bucuroasă să ajute un tânăr atât de studios. Ne-am înţeles să discut de acum înainte doar cu ea. Domnişoara Eloïse avea să ţină evidenţa cărţilor împrumutate de mine, urmând să-l informeze pe şeful ei dacă făceam vreo ispravă.

După care m-a condus în interiorul tezaurului bibliotecii. Milioane de cărţi aşezate pe şiruri interminabile de rafturi se întindeau în faţa mea. Am rămas cu gura căscată, incapabil să acţionez în vreun fel. Cum aveam să găsesc cărţile care mă interesau?

Abia atunci am descoperit ce comoară era domnişoara Eloïse.

M-a condus la fişierul bibliotecii. Dulapuri metalice, cu sertare etichetate, în care se găseau fişe din carton pe care erau trecute datele de identificare ale cărţilor, inclusiv locul în care puteau fi găsite.

Mai mult, mi-a pus la dispoziţie nişte registre în care erau scrise, de mână, liste de cărţi grupate pe subiecte. M-am pomenit că existau vreo trei catastife dedicate războaielor punice.

Da, căutarea mea se redusese considerabil, dar asta nu însemna că eram în stare să aleg ce-mi trebuia din cele câteva mii de titluri trecute în registrele respective.

Domnişoara Eloïse mi-a ales câteva volume avertizându-mă că acestea erau destinate începătorilor şi s-a oferit să-mi prezinte un expert în problemă, care să îmi recomande ce să studiez în continuare.

I-am lăsat numărul meu de telefon, rugând-o să mă sune după ce discuta cu expertul respectiv.

Apoi m-am dus acasă, unde ventilatoarele imense pe care le cumpărase mama reuşeau să facă mult zgomot şi un pic de curent.

Am răsfoit cărţile abia împrumutate şi mi-am dat seama că nu conţineau nimic care să nu-mi fie deja cunoscut.

Mi-am dat seama că, de fapt, ştiam cam tot ce se putea şti.

Îmi trebuia cineva care să fie în stare să interpreteze altfel faptele cunoscute de toată lumea, care să vadă ceea ce nu vedeau toţi ceilalţi.

De aceea am fost foarte încântat când, pe la opt seara, a sunat telefonul: era domnişoara Eloïse, care mi-a comunicat foarte emoţionată că discutase cu persoana de care îmi pomenise şi că persoana aceea (nu ştiu de ce, nu-i pomenea numele, vorbea despre ea ca şi cum ar fi fost vorba despre un secret periculos) era dispusă să mă întâlnească şi să mă ajute. Urma să o întâlnesc a doua zi de dimineaţă, la ora zece, în parcul din apropierea locuinţei părinţilor mei.

— Şi cum am s-o recunosc? am întrebat eu, destul de mirat de atmosfera aceea conspirativă.

— Nu vă faceţi griji, domnule Maurice, o să vă recunoască dânsa, m-a asigurat domnişoara Eloïse. Duceţi-vă în parc, aşezaţi-vă pe o bancă undeva, la umbră, iar prietenul meu o să vă găsească.

Măcar atât aflasem, că era vorba de un prieten, deci de un bărbat.

A doua zi, la zece fără un sfert, eram în parc. Am şontâcăit cu cârja mea până când am găsit o bancă la umbră, cât mai departe de zona de joacă a copiilor aduşi acolo de bonele lor.

Bonele sunt cele mai mari acaparatoare de spații în parcuri. Fiecare dintre ele ocupă câte o bancă pe care tronează ca o pasăre de pradă, supraveghind împrejurimile, ca să nu piardă copilul din ochi. Pe bancă, în jurul ei, sunt întinse pachețele cu mâncare, sticle cu apă, haine de schimb, sacoşe de tot felul. Printre ele, o geantă cu lucrul de mână al cucoanei pentru că, spre deosebire de femeile normale, o bonă poate să croşeteze în timp ce priveşte în jur, mâinile ei părând a fi nişte organe independente de restul trupului, organe coordonate de un creier special care nu interferează cu mintea ce lansează strigăte de genul „Jeannot, ieşi din fântâna arteziană, că o să te îneci şi o să mă concedieze doamna" sau „vino, copile, că-i ora să-ți mănânci gustarea, altfel o să ajungi un schelețel prăpădit şi Mirelle n-o să te mai bage în seamă". De obicei, bonele ocupă bănci învecinate, ca să poată supraveghea în grup haita de copii neastâmpărați. Evident, una dintre ele părăseşte temporar propria-i redută şi se aşează pe banca ajunsă proprietatea altei bone. În perioada în care stă acolo, cele două bone (uneori se strâng chiar trei, dar numărul acesta e depăşit doar rareori) dau dovadă de însuşiri parapsihice deosebite: continuă să croşeteze de zor, îşi bârfesc cu înverşunare stăpânii (de obicei stăpânele, dar nici bărbații nu-s ignorați) şi urmăresc cu o atenție demnă de invidiat copiii pe care-i au în grijă. Rareori am văzut o demonstrație de atenție distributivă ca în cazul bonelor din parc. Napoleon era un mic copil în comparație cu ele. Sau, poate, în adolescență a fost obligat să aibă grijă de frații mai mici şi a petrecut ceva timp în compania bonelor, dezvoltându-şi nişte talente ce s-au dovedit ulterior folositoare.

M-am aşezat pe bancă şi mă uitam când în dreapta, când în stânga, încercând să identific misteriosul prieten al domnişoarei Eloise. Treaba asta era uşoară, pentru că la ora

aceea nu existau mulți indivizi care se plimbau prin parc. Cu toate că mă holbam atent – oricum, altă treabă nu aveam – am tresărit surprins când m-am pomenit că se aşază cineva pe bancă, lângă mine.

Individul apăruse brusc, de parcă s-ar fi materializat lângă mine.

— Bună dimineața, dragă Maurice, a zis el, cu un accent ciudat, plin de muzicalitate şi care sugera ceva... din altă epocă.

— Bună dimineața, i-am răspuns eu, privindu-l cu atenție.

Eram convins că era persoana pe care o aşteptam şi trebuie să recunosc că mi-a plăcut. Deşi era bătrân – trebuie să fi avut vreo patruzeci şi cinci de ani, arăta ca tatăl meu – avea plete lungi, negre, o barbă la fel de neagră care-i ajungea până pe piept şi o mustață răsucită. Purta o bluză bizară, dintr-un soi de brocart vişiniu, cu mâneci lungi şi largi, şi nişte pantaloni sinilii, strâmți. Sandalele erau obişnuite, ca ale mele. Pe căldura aceea nu puteai să te încalți cu altceva.

Arăta deci ca o persoană care făcea parte din generația ye-ye, ca un hippie rătăcit într-un parc din Paris, chiar dacă părea cam bătrân. Însă tocmai aceste contraste între aspectul său, pentru care l-ar fi invidiat jumătate dintre prietenii mei, şi vârsta sa, între hainele sale (şi coafura rebelă) şi expresia plină de calm şi de înțelepciune mă făceau să-l simpatizez, să am încredere în el.

— Eu sunt Michel, prietenul Eloïsei, s-a recomandat bătrânul. Am aflat că te interesează războaiele punice. Ciudat interes pentru un tânăr din ziua de azi...

M-am apucat să-i explic de unde apăruse interesul meu şi am descoperit că domnul Michel (aşa i-am spus din momentul acela, fără să aflu vreodată dacă acesta era numele său de familie sau doar prenumele) cunoştea textele lui Poul Anderson.

Au urmat mai multe întâlniri, toate în acelaşi parc, în care am discututat şi am tot discutat.

După ce a aflat ce mă frământă, domnul Michel mi-a spus:

— Lucrurile sunt cunoscute. Dar, după cum ai sesizat şi tu, trebuie interpretate aşa cum se cuvine. De exemplu, deşi toată lumea ştie ce erau socii, rolul acestora nu e apreciat la adevărata lor valoare.

— Socii?

— Socii erau aliații Romei. Beneficiau de toate drepturile cetățenilor romani, cu excepția dreptului de a vota. Armata romană era alcătuită din două părți egale: jumătate era compusă din romani, jumătate din socii. Prada de război se împărțea în mod egal: jumătate revenea Romei, jumătate aliaților săi. Polybios a socotit că Roma, împreună cu socii săi, putea mobiliza în timp de război şapte sute de mii de oameni! E un număr uriaş. Hannibal a plecat din Spania având o armată ce număra puțin peste o sută de mii de oameni, din care se zice că a pierdut cam jumătate în timpul drumului. Diferența e imensă. Geniul militar al lui Hannibal a echilibrat această diferență, dar victoriile sale l-au costat oameni, aşa că diferența a tot crescut... Istoricii din vechime – Titus Livius, Polybios – menționează loialitatea sociilor, care au rămas alături de Roma, în ciuda încercărilor lui Hannibal de a-i atrage de partea sa. Tot istoricii de care am amintit pomenesc că punul a împărțit prizonierii luați după bătălia de la lacul Trasimenus în două categorii: romani

(care urma să fie schimbați cu prizonieri cartaginezi sau răscumpărați) şi aliați, care au fost trimişi pe gratis în cetățile lor, cu mesajul că Hannibal a venit în Italia ca să-i elibereze pe toți cei aflați sub jugul roman şi că se aşteaptă ca aceştia să i se alăture în lupta împotriva duşmanului comun.

— Iar socii nu au trădat.

— Da. Cu excepția oraşelor greceşti din sudul Italiei şi a capuanilor, dar cazul oraşului Capua trebuie discutat separat. Dragă Maurice, trebuie să înțelegi ceva. Războaiele punice nu au fost conflicte între două oraşe, ci un conflict între două civilizații. Două civilizații diferite ca mod de integrare în spațiul geografic. Cartagina a fost un oraş puternic, dar care nu avea nimic în comun cu vecinii săi, nici ca obiceiuri, nici din punct de vedere etnic. În schimb, Roma avea aceeaşi limbă cu mulți dintre vecini, iar cu etruscii (care aveau altă origine etnică) avea, în momentul invaziei lui Hannibal, legături comune de peste cinci sute de ani. Pentru socii Romei, propunerea lui Hannibal nu avea nimic atrăgător. Li se propunea să se alieze cu popoare care le erau străine din toate punctele de vedere, ba chiar inamice.

– Şi asta ce înseamnă?

— Înseamnă, dragul meu, că punii nu aveau cum să câştige războiul. Puteau să câştige o bătălie, mai multe bătălii, dar până la urmă era obligatoriu să piardă. Cartaginezii cuceream o zonă şi-şi impuneau dominația, iar locuitorii din zona aceea puteau să le rămână credincioşi sau să-i trădeze cu prima ocazie. Romanii procedau altfel, pentru că puteau să facă asta, datorită numărului lor. Ei colonizau, îi asimilau pe cei cuceriți, îi transformau în romani. Iar

politica lor s-a dovedit a fi de succes până în momentul marilor migrații, când cantitatea de oameni care trebuia asimilată a fost prea mare şi în continuă schimbare. Dar în perioada războaielor punice Roma era în plină forță, abia începuse să se extindă, avea energie şi încredere în propriile-i puteri.

— Adică vreți să-mi spuneți că Europa nu avea cum să devină cartagineză? Că visul meu despre o Europă care să nu mai sufere din cauza contradicției dintre ceea ce este şi ceea ce recunoaşte că este a fost fără speranță?

— Da, dragă Maurice.

— Şi n-ar fi avut nicio şansă de îndeplinire nici dacă Hannibal ar fi cucerit Roma?

Discuția aceasta avea loc la a treia întâlnire a noastră. Pentru că ne întâlneam zilnic în parc şi pălăvrăgeam îndelung. Evident, nu-mi mai aduc aminte tot ce-am discutat şi n-aş fi în stare să alcătuiesc nişte procese verbale ale întâlnirilor noastre. De fapt, nu are nicio importanță când şi în ce ordine au fost discutate diferite probleme. Contează doar că domnul Michel mi-a lămurit anumite lucruri pe care n-ar fi putut să mi le lămurească nimeni altul.

Bătrânul a zâmbit cu şiretenie, ca şi cum ar fi aşteptat întrebarea aceea de multă vreme. M-a privit cu duioşie şi mi-a explicat, cu blândețe:

— Dar, dragul meu Maurice, Hannibal a cucerit Roma. Şi nu o dată, ci de două ori. Iar acest lucru n-a schimbat cu nimic istoria. Pentru că, după cum ți-am mai explicat, Cartagina nu avea cum să câştige războiul.

Am rămas cu gura căscată.

Nu pricepeam nimic.

Afirmația domnului Michel nu se potrivea cu ceea ce citisem, cu ceea ce susțineau istoricii, atât cei din vechime, cât şi cei din zilele noastre.

Bătrânul m-a privit, amuzat. Probabil că se citea pe figura mea cât de uluit şi de zăpăcit eram, aşa că a început să-mi explice, răbdător:

— În anul 217 î.H., Hannibal i-a învins – i-a zdrobit – pe romani în bătălia de la lacul Trasimenus. În momentul acela romanii nu aveau strânsă o armată cu care să-i opună rezistență. Hannibal a înaintat spre Roma. Spaima romanilor a fost atât de mare, încât şi-au părăsit capitala, luând cu ei tot ce era de valoare – materială sau religioasă. Totuşi, în groaza lor, romanii au avut atâta minte încât să nu lase provizii în urma lor. Mai mult, au incendiat oraşul, aşa că Hannibal s-a ales doar cu nişte ziduri şi nişte mormane de cenuşă.

— Dar istoricii spun că Hannibal nu avea maşini de asediu şi că a renunțat să atace Roma, preferând să se îndrepte spre sudul Italiei...

— Da, dragul meu, aşa spun, dar o să-ți explic mai târziu de ce spun asta. Să revenim la povestea mea. În haosul acela, romanii au numit un dictator, Quintus Fabius Maximus, care a stabilit o nouă strategie, strategia numită ulterior fabiană, în cinstea sa. Această strategie consta în evitarea luptelor directe cu punii. Populația rurală a fost instruită ca la apropierea cartaginezilor să-şi strângă proviziile şi animalele şi să se refugieze în cea mai apropiată fortăreață. După aceea, echipe romane incendiau câmpurile şi otrăveau

fântânile. Da, da, să ştii că toate astea sunt menționate de istorici. Romanii se mulțumeau să atace grupurile mici de soldați ai lui Hannibal trimişi după alimente. Ştiu că nu mă crezi că Hannibal a cucerit Roma. La urma urmei, istorici respectabili susțin altceva. Există însă tot felul de detalii care sugerează că lucrurile stăteau altfel. De exemplu, Titus Livius a găsit cu cale să menționeze faptul că Fabius a fost primul dictator care a primit dreptul să se deplaseze călare, dar n-a dat o explicație convingătoare pentru acest drept.

— Da, am remarcat şi eu asta, am mormăit eu, mai mult ca să mă aflu în treabă.

Domnul Michel mi-a zâmbit cu simpatie, apoi a continuat:

— Hannibal se aştepta ca romanii să ceară încheierea păcii, din moment ce-şi pierduseră capitala. În loc de asta, îi hăituiau oamenii şi luau prizonieri. Aşa că, în cele din urmă, a părăsit zidurile pe jumătate dărâmate care nu-i puteau oferi un adăpost pe timp de iarnă, s-a îndreptat spre sud şi a propus romanilor să facă schimb de prizonieri. Într-un fel, strategia fabiană adusese roade. Dar romanii nu erau obişnuiți cu un asemenea mod de luptă, iar orgoliul lor suferea din cauză că nu puteau să-şi ia revanşa. Aşa că, după ce mandatul lui Fabius a încetat, au ales consuli şi au decis să poarte un război mai agresiv. Rezultatul s-a văzut imediat. În 216 î.H., în bătălia de la Canae au fost uciși sau luați prizonieri vreo şaptezeci de mii de romani. Imediat Hannibal s-a grăbit să ocupe din nou Roma – pe care romanii începuseră s-o reconstruiască; evident, romanii au incendiat-o din nou. De data asta, înfrângerea fusese atât de zdrobitoare, încât o parte dintre socii n-au mai crezut în capacitatea Romei de a-şi reveni şi au schimbat tabăra.

— Da, oraşele greceşti din sudul Italiei.

— Şi Capua. Vezi tu, dragă Maurice, cazul capuanilor dovedeşte că am dreptate. Capua beneficia de cetăţenie redusă (adică fără drept de vot) şi avusese mari avantaje de pe urma alianţei cu Roma. Motivul trădării este explicat de istoricii din vechime astfel: capuanii n-au rezistat tentaţiei de a deveni cel mai important oraş din Italia. O asemnea tentaţie nu putea să apară decât în cazul în care Roma îşi pierduse poziţia deţinută până atunci.

— Adevărul e că şi eu m-am întrebat ce-i putuse face pe capuani să schimbe tabăra...

— Hannibal a încercat din nou să încheie pace cu romanii, dar aceştia i-au respins oferta. De acum încolo, strategia fabiană a devenit strategia oficială a Romei. Hannibal a părăsit din nou zidurile arse, văzând că pierderea capitalei nu conta pentru romani, şi s-a instalat în Capua. Titus Livius afirmă, cu oarecare răutate, că iarna petrecută în luxul capuanilor ar fi slăbit capacitatea de luptă a armatei cartagineze. Este în mod evident o afirmaţie lipsită de adevăr, pentru că punii au continuat să-i bată pe romani de fiecare dată când aceştia îndrăzneau să-i înfrunte în mod deschis. Aşa că, dragul meu, cucerirea Romei de către Hannibal n-a însemnat distrugerea statului roman, n-a însemnat nici măcar sfârşitul războiului. După cum ţi-am explicat, războaiele se duc între civilizaţii, nu între armate. O armată poate câştiga o bătălie, dar un război e câştigat de o civilizaţie.

În ziua aceea n-am mai discutat nimic. M-am grăbit să mă duc acasă şi să meditez îndelung la cele auzite.

A doua zi am venit din nou în parc. Trebuia să aflu răspuns la întrebarea care mă frământa.

Domnul Michel a apărut pe neaşteptate, ca de obicei, mi-a urat o dimineaţă bună şi mi-a zâmbit blând, aşa cum făcea întotdeauna.

Mă pregăteam să-l întreb de ce nu se menţiona nicăieri cucerirea Romei de către Hannibal din moment ce afirma că acest lucru se petrecuse de două ori.

Dar n-am apucat să spun nimic.

S-a auzit un ţârâit bizar, un soi de melodie ritmată, pe care n-o mai auzisem până atunci, iar bătrânul a vârât mâna în buzunar şi a scos o cutiuţă argintie pe care a dus-o la ureche după ce apăsase pe un buton.

— Alo? Da, bine, mă întorc într-o jumătate de oră.

— Să nu întârzii, i-a răspuns cutiuţa.

După aceea s-a uitat la mine, a văzut că mă holbam la cutiuţa sa şi mi-a explicat liniştit:

— Peste vreo treizeci, patruzeci de ani, chestii din astea or să se găsească de vânzare la chioşcurile de la colţurile străzilor.

— Adică vreţi să spuneţi că treaba asta e din viitor?

— Sau e o tehnologie încă secretă, mi-a spus el şi mi-a făcut cu ochiul.

Nu prea ştiam ce să cred, pentru că Maximilien, care lucra la IMB, îmi explicase odată că firma sa deţinea patente pentru nişte chestii care puteau revoluţiona industria calculatoarelor, dar că nu le scotea pe piaţă pentru că ar fi fost nevoie de investiţii uriaşe şi că, deocamdată, trebuia să scoată cât mai mulţi bani din ceea ce aveau în acel moment

în producție. Aşa că nu eram foarte lămurit dacă era ceva din viitor sau ceva ce va deveni public în viitor.

Am decis să iau totul în glumă şi l-am întrebat pe domnul Michel:

— Deci faceți parte din patrula timpului?

— Nu, dragul meu, noi facem exact invers decât ceea ce-şi imagina Poul Anderson că făcea patrula timpului. Noi suntem modificatori.

— Asta ce înseamnă, dacă-mi pot permite să vă întreb?

— Asta înseamnă că noi modificăm istoria, nu corectăm modificările. Suntem, dacă vrei, o antipatrulă a timpului, a zâmbit el.

Am zâmbit şi eu, apoi m-am decis să pun întrebarea cea dificilă:

— Domnule Michel, ați spus că Hannibal a cucerit Roma.

— Da, aşa am spus, pentru că aşa e.

— Atunci, de ce istoricii susțin altceva?

— Pentru că istoria e scrisă de învingători, a zâmbit el din nou. Adică, a continuat el binevoitor, învingătorii nu numai că scriu relatările despre evenimente aşa cum doresc ei, ci modifică şi evenimentele astfel încât să pară aşa cum le convine lor.

S-a uitat la mine, a văzut probabil că arătam zăpăcit complet – pentru că, de fapt, nu pricepusem nimic din spusele sale –, aşa că a început să-mi explice ca unui elev silitor, dar cam greu de cap:

— După terminarea celui De-al Doilea Război Punic, romanii au fost preocupați să-şi consolideze imperiul nou clădit şi să-i stoarcă pe cartaginezi de bani. În prima fază l-au lăsat în pace pe Hannibal şi abia după vreo zece ani s-au gândit să ceară să le fie predat. Dar Hannibal a fugit în Asia şi a continuat să se lupte cu romanii, până a fost silit să se sinucidă, ca să nu cadă în mâinile lor. Apoi relațiile dintre Roma şi Cartagina au continuat să fie paşnice. Abia în anul 157 î.H. s-a întâmplat ceva care a schimbat complet datele problemei. În anul acela a sosit în Cartagina o delegație romană, pentru oarecare tratative. Din delegație făcea parte şi Cato cenzorul, numit ulterior Cato cel Bătrân pentru a fi deosebit de un alt Cato. Acest Cato, om al vechilor tradiții, om aprig, aspru şi capabil de acte de vitejie, dar şi de mare cruzime, a fost îngrozit văzând noua prosperitate a Cartaginei. La întoarcerea sa în Roma a început seria sa de discursuri care se terminau, indiferent de conținut, cu celebra frază: Şi, pe lângă acestea, cred că trebuie să distrugem Cartagina. Dar sunt sigur că ai auzit de Cato şi de expresia sa.

— Da, am auzit. Nici nu se putea să nu aud.

— Sunt însă convins că n-ai auzit de primul discurs al lui Cato legat de acest subiect. Un discurs ținut într-o şedință secretă a senatului...

— Şi despre care ştiți doar dumneavoastră, am zis eu, încercând să fiu ironic.

— Cam aşa ceva, a răspuns binevoitor domnul Michel. Oricum, acel discurs... Dacă vrei, pot să-ți dau o transcriere a sa, eventual tradus în franceză, căci îmi închipui că latina ta nu-i suficient de bună ca să te descurci singur într-un asemenea text...

— Mă mulțumesc şi cu un rezumat făcut de dumneavoastră, am mormăit eu, nefiind foarte lămurit dacă domnul Michel dorise să-mi amintească faptul că eram un novice care nu avea dreptul să-i pună cunoştințele la îndoială sau fusese cu adevărat binevoitor.

— Bine, dragă Maurice. Cato a început prin a descrie senatorilor ceea ce văzuse în Cartagina: bogăție, prosperitate, mândrie. Oraşul nu semăna cu unul care fusese înfrânt într-un război îndelungat. Mai mult, Cato îşi dăduse seama că punii sperau ca, la un moment dat, să fie în stare să-şi ia revanşa. Învățaseră lecția trecutului şi nu aveau să mai acționeze fățiş decât în ultima clipă. În viitoarea confruntare aveau să împingă în față alte forțe – pe bitnieni, macedoneni, greci, egipteni, poate pe seleucizi sau pe parții din răsărit, care începuseră să devină o putere importantă în vremea aceea. Ei aveau să-i finanțeze şi să-i sfătuiască, aveau să construiască alianțe menite să răstoarne Roma din poziția în care ajunsese luptând din greu. Cato insistase că argumentul principal al cartaginezilor, cel cu care aveau să-i convingă pe ceilalți să se alăture alianțelor concepute de ei, era acela că Roma nu era invincibilă, că Roma putea fi cucerită, că ei, cartaginezii, o cuceriseră deja, dar că pierduseră războiul pentru că nu prevăzuseră că luptele aveau să dureze atât de mult timp şi nu-şi găsiseră aliați de nădejde. De data asta avea să fie altfel, alături de ei aveau să fie şi alte forțe interesate în cucerirea Romei. Mai mult, continuase Cato, să presupunem că punii nu mai reprezentau un pericol, că se transformaseră în nişte afacerişti paşnici, pe care nu-i mai interesau războaiele şi cuceririle. Însă amintirea succesului lor avea să rămână şi avea să încingă imaginația tuturor conducătorilor dispuşi să-şi rişte existența – a lor şi a statului pe care-l conduceau – ca să repete isprava aceea

demnă de admirație, sperând nu numai să cucerească Roma, dar s-o şi păstreze. Ca atare, explicase vorbitorul, singura soluție era ştergerea din istorie şi din amintirea oamenilor a faptului că Roma fusese cucerită vreodată. Mă rog, cucerirea de către gali, la începuturile istoriei urbisului, merita menționată ca o boală a copilăriei imperiului. Cato explicase şi ceea ce ar trebui făcut, după opinia sa: în primul rând, trebuia să fie modificate actele senatului, astfel încât să nu existe nicio mențiune oficială în ele despre ocuparea Romei. În al doilea rând, trebuia să fie distruse arhivele Cartaginei, pentru înlăturarea dovezilor că punii cuceriseră capitala inamică. Evident, acest lucru trebuia completat cu uciderea sau aducerea în imposibilitatea de a-şi afirma cunoştințele a tuturor celor care ştiau de ocuparea Romei, iar distrugerea arhivelor Cartaginei şi uciderea eventualilor martori nu se putea face decât prin distrugerea completă a Cartaginei.

— Un program cam ambițios, am remarcat eu.

— Ai răbdare, dragă Maurice, că n-am terminat, mi-a zâmbit domnul Michel. Urmează cea mai inteligentă mişcare – Cato era cu adevărat un om deştept. Un om înfiorător, greu de suportat, care a făcut viața grea multor oameni de seamă din Roma, inclusiv lui Scipio Africanul, dar un om cu o inteligență ieşită din comun. A propus ca anumite persoane de seamă să-i sugereze grecului Polybios, cel care se apucase să scrie o istorie în care erau descrise şi evenimentele celui De-al Doilea război Punic, să elimine din relatarea sa cucerirea Romei. Era convins că acest lucru va fi posibil, pentru că adevăratul scop al lui Polybios era să arate grecilor, cărora le era destinată Istoria sa, că Roma era o foarte mare putere şi că era mai bine pentru ei să se înțeleagă cu ea, să fie alături de ea. În acelaşi timp avea să-şi consacre el însuşi activitatea redactării unor opere despre

evenimentele la care fusese martor, dar relatându-le astfel încât cititorul să fie sigur că Hannibal nu cucerise niciodată Oraşul Etern.

— Judecând după istoria pe care o ştim cu toții, se pare că cenzorul a reuşit întru totul, am mormăit eu.

— Exact, dragă Maurice. Concluzia la care voiam să ajung este următoarea: Hannibal a cucerit Roma, dar a cucerit-o degeaba. Şi cu asta cred că am răspuns tuturor nelămuririlor tale. Mai vreau să-ți povestesc un singur lucru, care poate fi verificat cu uşurință, pentru că îl vei găsi la mulți istorici. Scipio Africanul era cunoscut drept generalul care nu a pierdut niciuna dintre bătăliile pe care le-a condus. Însă romanii se temeau de el. Plebea îl admira, dar clasa conducătoare îl evita şi încerca să nu recurgă la ajutorul său decât când nu avea altă soluție. Pentru că se spunea că Scipio avea puteri paranormale. Se zicea că înaintea fiecărei bătălii visa ce intenționau să facă duşmanii săi şi acționa ca atare.

— Trebuie să înțeleg că Scipio a fost informat de... colegii dumneavoastră, modificatorii? am întrebat eu.

— Nu, a oftat domnul Michel. Din nefericire nu numai că nu a fost informat de noi în legătură cu evenimentele care aveau să aibă loc, dar nici n-am fost în stare să intervenim în vreun fel şi să modificăm conținutul informațiilor pe care le primea Scipio.

Nu înțelegeam nimic şi am întrebat, având impresia că-s cu adevărat nătâng:

— Şi asta ce vrea să însemne?

— Că Scipio primea informații de la cineva care se află deasupra noastră, a zâmbit domnul Michel.

Apoi a adăugat, văzându-mi figura nedumerită:

— Cineva dintr-un timp din viitorul nostru... sau cineva din alte sfere, ca să spunem aşa.

După care mi-a strâns mâna şi mi-a spus:

— Dacă o să mai ai vreodată vreo nelămurire, spune-i domnişoarei Eloïse că vrei să ne întâlnim. Îmi va face plăcere să te revăd. Aş dori să-ți dau un sfat: cred că ar fi bine să studiezi medicina...

Şi a plecat pe aleea parcului. Nu l-am mai întâlnit niciodată.

Când am ajuns acasă, i-am spus mamei că o să mă apuc de medicină. Pentru că e o ştiință mai interesantă, în care lucrurile sunt ceva mai certe... Mama a început să plângă de bucurie, tata m-a îmbrățişat şi mi-a spus că nu credea că o să mă maturizez vreodată...

— Interesant, zise Jean. Deci, concluzia ar fi că nu trebuie să-mi doresc să modificăm istoria pentru ca Hannibal să cucerească Roma, pentru că a cucerit-o deja.

— Exact, spuse domnul Germain. Uneori nu ai de ce să schimbi istoria, pentru că istoria a fost alta decât cea pe care o ştim. Şi ai încerca degeaba s-o schimbi, pentru că oricum va reveni la ceea ce este.

MESTECENII

Totul era alb, ca şi cum zăpada adusese neprihănire în lume. Până şi cerul era alb, de parcă cenuşiul norilor se deschisese la culoare, reflectând pătura de nea întinsă pe pământ. Sau, îşi zise zâmbind contele, poate că zăpada se presărase din nori atât pe pământ cât şi pe cer, în mod egal, ca să nu existe motiv de invidie.

Iarna abia începuse, era doar întâi decembrie, dar ninsese zdravăn, linţoliul alb se întinsese peste câmpurile Podoliei, aşa cum se întinsese cu trei ani în urmă peste Marea Armată care îşi găsise sfârşitul în pustietăţile ruseşti. Sigur, îşi spuse contele, aici nu se afla în Rusia propriu-zisă, ci în acea parte a Poloniei care fusese înghiţită de împărăţia ţarului şi transformată într-o gubernie, dar iarna nu cunoştea graniţe, iar zăpada nu se oprea la hotare.

Neaua proaspătă, pufoasă şi sclipitoare ca pudra de zahăr, acoperise şleaurile, ascunsese bălăriile de pe câmp, se strânsese în troiene peste tufărişurile de la marginea drumului şi se agăţase de ramurile mai dese ale copacilor.

Totul era alb, iar albeaţa de pe sol se întindea către orizont, unde se amesteca în albeaţa cerului, de parcă n-ar mai fi existat pământ şi cer, sus şi jos, ci doar o albeaţă fantomatică, nepământeană, ce copleşise lumea întreagă cu o tristeţe lipsită de vlagă.

Te simțeai mărunt şi lipsit de importanță în pustietatea aceea tăcută în care nu mişca nimic, nu viețuia nimic, totul înlemnise, înțepenise, de parcă asupra lumii se abătuse un ger ce înghețase însăşi esența vieții.

Pătura de zăpadă amortiza zgomotul copitelor, linişstea era sfâşiată doar din când în când de fornăitul cailor ce trăgeau sania. Respirația lor se transforma în aburi ce pluteau o clipă în jurul nărilor animalelor, apoi se pierdeau în aerul limpede precum cristalul.

Contele stătea în sanie, învelit în blănuri, cu o căciulă imensă pe cap, trasă până pe sprâncene. Peste gât şi peste partea de jos a feței îşi înfăşurase un fular gros, împletit din lână, încât din maldărul de veşminte i se vedeau doar ochii care sclipeau, ca ai unui animal de pradă.

Privea întinderea albă, ce netezise toate asperitățile, toate muchiile, ascunsese sub ea culori şi diferențe, uniformizând totul, domolind şi potolind totul. Natura părea amorțită... supusă... domesticită... îmblânzită... Şi simțea că şi el amorțeşte, se cufundă într-o toropeală a minții şi a trupului printr-un mimetism inexplicabil, care-l făcea să imite starea din jur, fără să țină seama că era contrară opiniilor sale de-o viață.

Tresări brusc, zărind în dreapta drumului un crâng de mesteceni. Trunchiurile albe ieşeau din zăpadă ca nişte lumânări scumpe, din cea mai fină ceară, aşezate pe un giulgiu.

Dar nu aspectul oarecum macabru îi atrăsese atenția, ci faptul că ramurile subțiri, desfrunzite, se ridicau către cer ca nişte degete scheletice, avide de lumină şi căldură. Erau prea subțiri pentru ca neaua să rămână prinsă de ele şi să

le ascundă, să le facă să semene cu alte movile albe, ce fuseseră cândva copaci, de-un soi nedefinibil acum.

Mestecenii aceia – arbori subțiri, cu esență moale, perisabili – rămăseseră identificabili, îşi strigau cu inconştiență şi cu oarecare obrăznicie identitatea. Numai că la poalele trunchiurilor zăceau mormane de ramuri subțiri, rupte de vântul puternic ce precedase ninsoarea...

Contele râse şi-l întrebă pe vizitiu:

— Mai avem mult?

Bărbatul încotoşmănat de pe capră se mulțumi să-i arate cu biciul şuvițele de fum care se ridicau în depărtare, părând că răsar chiar din mijlocul zăpezii. Caii, simțind grajdul, nechezară uşor şi grăbiră pasul, fără să fie îndemnați.

Curând, călătorul zări satul Uladowka. Sau, mai degrabă, bănui că movilele de zăpadă din care se scurgeau fuioare de fum de-un cenuşiu deschis, aproape alb, erau case. Se aflau prea departe ca să vadă oameni, dar în aerul limpede pătrunsese miros de lemne arse, de bălegar şi de animale domestice.

Sania nu se îndreptă spre sat, o luă pe un drumeag ce se bănuia pe sub zăpadă şi era marcat de copacii ce-l mărgineau. După câteva minute, la capătul drumului apăru un conac, un mic castel, de fapt, într-un vag stil oriental, puțin potrivit iernilor din Podolia, dinspre care se auzi lătrat de câini şi glasuri de oameni, iar contele îşi dădu seama că ajunseseră la capătul călătoriei şi că era aşteptat.

Când sania se opri în fața scărilor clădirii, un majordom şi câțiva servitori îmbrăcați în şube groase, din blană de oaie, dar cu capul descoperit, se grăbiră să-l întâmpine pe

musafir şi, după plecăciunile de rigoare, descărcară bagajele şi-l conduseră pe oaspete în conac. Acolo, în pragul uşii, îl aştepta gazda.

Contele Jan Nepomucen Potocki.

Avea puțin peste cincizeci de ani, îşi spuse musafirul, dar îmbătrânise mult de când se văzuseră ultima oară. Şi, ceea ce era mai grav, avea o privire de animal hăituit. Sigur, erau cunoscute problemele pe care le avea cu cea de-a doua soție, dar contele îl diagnostică imediat: Jan Potocki suferea de o boală care, în vremurile acelea, era denumită melancolie. Sau, altfel spus, depresie.

Îşi strânseră mâinile, ca nişte vechi prieteni (şi frați masoni), apoi gazda îl invită pe conte în salon. După ce schimbară câteva cuvinte – lucruri fără importanță – majordomul conduse oaspetele în camera ce-i fusese pregătită, să se odihnească un pic şi să se îmbrace pentru cină.

Contele nu zăbovi prea mult în încăpere. Se spălă iute într-un lighean de argint, ajutat de servitorul care-i turna apă caldă dintr-o cană imensă de tablă. Scoase din cufărul ce-i fusese adus din sanie veşminte potrivite împrejurării, apoi fu condus de acelaşi servitor în sufrageria imensă. Se grăbise să-l reîntâlnească pe Potocki pentru că murea de foame şi pentru că murea de curiozitate să afle ce păție polonezul de arăta în halul ăla.

La masa la care puteau prânzi comod cel puțin douăzeci de persoane stăteau doar trei: gazda, oaspetele şi preotul domeniului, un om în vârstă, dolofan, cu o figură blajină.

Contele se întrebă dacă Potocki revenise la credința din tinerețe, cea care-l împinsese să dorească să facă parte dintre cavalerii de Malta, sau dacă juca rolul castelanului de

modă veche, catolic practicant şi bun apărător al vasalilor săi de pe domeniu. Sau, poate, simțea nevoia unui om mai apropiat de nivelul său de cultură cu care să converseze aici, în pustietate, iar singurul disponibil era preotul acela cumsecade...

Când văzu mâncărurile care fură servite, oaspetele concluzionă că Jan Potocki revenise la credința strămoşilor săi.

Pentru că mâncărurile erau de post.

Dar poate că se grăbise cu concluziile. Bineînțeles, îşi spuse contele, erau în postul Crăciunului, iar aici, în lumea rurală a Podoliei, obiceiurile străvechi erau respectate, spre deosbire de oraşe...

Sigur, mâncărurile erau de post, dar asta nu însemna că nu erau pe măsura averii şi renumelui gazdei, care făcea parte din neamurile cele mai nobile şi mai bogate ale Poloniei.

Fața de masă era din damasc alb, farfuriile erau porțelanuri de Saxa, tacâmurile de argint, paharele din cristal.

La început, mesenii fură serviți cu blâni de secară cu icre negre, iar servitorii turnară în pahare votcă, din clondire în care în lichidul incolor înotau ierburi aromate. Nici gazda, nici oaspetele nu erau băutori, aşa că se mulțumiră să-şi înmoaie buzele în băutură, în timp ce preotul, părintele Mihal, dădu paharul peste cap şi icni mulțumit.

Apoi urmară plăcinte cu varză şi cu ciuperci, măsline, salată de cartofi, mânătărci murate, salate de vinete şi de cicoare. Contele gustă din fiecare şi simți că-şi potolise foamea. Jan Potocki mâncă puțin, fără niciun chef, părând cufundat în gânduri. Părintele Mihal se ospătă încet şi temeinic,

împingându-şi bucatele pe gât cu câte o sorbitură zdravănă de votcă.

Oaspetele încercă să însenineze atmosfera amintind de vremurile în care tânărul Jan fusese ucenic al cavalerilor de Malta, iar gazda, la rândul său, îşi aminti că atunci se întâlniseră pentru prima oară. Deplânseră soarta cavalerilor, alungaţi de englezi din insula pe care o apăraseră mai bine de două sute de ani, apoi, din vorbă în vorbă, cei doi pomeniră de alte locuri în care se întâlniseră în decursul timpului.

Parisul de pe vremea Bourbonilor... ce vremuri... da, ce vremuri, mai ales că eram tineri pe vremea aceea... şi visam că lumea se va schimba...

Cei doi schimbară priviri complice, se înţeleseră doar din aluzii, ferindu-se să mărturisească în faţa preotului care fuseseră visele lor din vremea aceea şi în ce fel crezuseră că vor schimba lumea.

Apoi trecură la alte amintiri, pomeniră de întâlnirile lor din Egipt şi din Maroc, iar contele menţionă în treacăt ceva despre nişte chefuri din Varşovia...

Între timp, servitorii strânseseră gustările cărora doar preotul le acordase atenţia cuvenită şi aduseră pe masă platouri cu peşte – păstrăv fript, crap şi şalău prăjit – care aveau pe margine felii de lămâie, precum şi cartofi şi sfeclă, legumele fiind coapte în cuptor. Apoi turnară în pahare un vin alb, sec şi rece ca gheaţa.

Contele sorbi din vin, amintindu-şi de alt vin, băut în alte împrejurări... Gazda golise paharul, servitorul se grăbise să i-l umple din nou, Potocki băuse iarăşi, apoi îşi luase o bucată de şalău şi o devorase cu poftă, de parcă băutura îl

trezise la viață. Se îmbujorase în obraji, devenise mai vorbăreț, începuse să povestească despre călătoria sa plină de aventuri prin Astrahan şi Caucaz.

Vorbea iute, dar cu cuvinte bine alese, se vedea că are talent de povestitor, iar contele se bucură auzindu-l: abia acum îşi recunoştea vechiul prieten. Nu regreta că-i ceruse adăpost pentru o noapte. Fusese convins, atunci când îi scrisese, că Potocki avea să-l găzduiască şi să-i ofere tot ajutorul de care ar fi avut nevoie. Din fericire, misiunea sa în această parte a lumii se desfăşurase cu bine şi nu avea nevoie de sprijinul nimănui.

Mâncă şi el din peşte, era foarte gustos, parcă mai gustos decât cel din alte părți, sorbi din nou din vinul care era la fel de rece şi de aromat ca prima oară. Şi, în timp ce mânca, asculta cu încântare ceea ce povestea Potocki.

După un timp, gazda remarcă faptul că oaspeții nu mai mâncau şi făcu un semn servitorilor, care luară platourile cu peşte şi se grăbiră să aducă altele, pline cu prăjituri de post, şi castronaşe cu dulcețuri şi peltele. Multe, de parcă aveau de hrănit o armată de căpcăuni flămânzi.

Contele nu era un mare amator de dulciuri, se părea că nici gazda sa nu se omora după ele, doar părintele Mihal gusta de zor din fiecare. Sau sărmanul preot era lacom din fire, sau nu avea prea des ocazia să se bucure de asemenea bunătăți, îşi zise musafirul.

După ce Jan Potocki termină de povestit despre tătarii din Astrahan, musafirul încercă să întrețină conversația şi întrebă:

— Cum vi s-au părut nomazii din Mongolia, în comparație cu cei despre care abia ne-ați vorbit?

Polonezul se întunecă la faţă. Îi trecuse brusc cheful de vorbă. Se făcu că nu auzise întrebarea oaspetelui şi făcu semn servitorilor să strângă masa.

— Aduceţi cafele şi trabucuri în salon, spuse el, sec.

Apoi i se adresă contelui, oarecum surprins, ca şi cum i-ar fi venit subit o idee salvatoare:

— Dragă prietene, ce-ai zice de o mică plimbare prin grădină?

Apoi, ca să fie clar pentru toată lumea că dorea să discute între patru ochi cu oaspetele său, îi zise preotului:

— Părinte, aşteaptă-ne în salon, n-are rost să ieşi în ger.

Şi, după ce-i spuse majordomului să aibă grijă de părintele Mihal, se îndreptă spre uşă, urmat de musafirul mirat.

În pragul uşii din spatele conacului ce dădea spre grădină, aşteptau servitori care-i încotoşmăniră pe cei doi în blănuri scumpe, pufoase şi călduroase.

Jan Potocki coborî treptele, apoi îl conduse pe conte pe aleile curăţate de zăpadă. În jurul lor, neaua de pe straturile cu flori şi de pe peluză sclipea ca argintul şlefuit.

Era noapte, dar luna mare, aproape plină, împăştia o lumină puternică. Cerul se înseninase, norii dispăruseră, mânaţi cine ştie unde de vântul serii, iar velurul negru al boltei era presărat din belşug cu luminiţe sclipitoare care clipeau cu oarecare şăgălnicie.

Cei doi merseră un timp, fără să spună nimic. Se auzea doar zăpada care scârţâia sub tălpile lor. Apoi Potocki zise, cu un glas plin de resemnare:

— Asta e ultima noapte. Mâine va fi lună plină. Şi atunci se va termina totul.

Contele rămase un timp tăcut. Nu înţelegea nimic, nu-şi dădea seama ce ar fi trebui să spună. În acelaşi timp însă bănuia că era pe cale să afle ceva important, mai mult ca sigur ceva îngrozitor sau ceva ce gazda sa considera că este îngrozitor.

— Am beneficiat de zece ani de graţie, zece ani în care am reuşit să termin Manuscrisul găsit la Saragosa şi am căutat fără încetare o soluţie, dar n-am găsit niciuna...

— Dragă prietene, îl întrerupse contele, ce-ar fi să-mi explici totul, începând cu începutul?

Potocki oftă.

— Începutul? Cine mai ştie care este, de fapt, începutul acestei poveşti, mai complicată şi mai macabră decât aventurile lui Alfons van Warden? Nu mai ştiu nici eu dacă toate peregrinările mele prin lume n-au fost decât o căutare a unui sfârşit ce-mi era destinat de multă vreme...

Apoi tăcu, iar contele aşteptă răbdător.

— Să nu complicăm lucrurile, zise după un timp Jan Potocki. De fapt, totul poate fi spus în câteva cuvinte. După cum ştiţi prea bine, ambasada rusă condusă de contele Golovkin n-a fost primită imediat de împăratul Chinei şi a fost obligată să aştepte un timp în Mongolia. De fapt, după un timp, Golovkin a fost informat că împăratul nu-l va primi şi că trebuie să se întoarcă acasă. Dar misiunea moscovită a zăbovit destul de mult în aşteptarea răspunsului imperial. Eu, care însoţeam ambasada în calitate de consultant, eram mai puţin supravegheat de chinezi decât membrii oficiali ai

misiunii. Golovkin m-a rugat, având în vedere călătoriile mele prin Asia, să cercetez zona, să iau legătura cu conducătorii nomazilor mongoli şi să aflu ce părerea aveau despre Rusia, despre o eventuală colaborare cu împărăția moscovită... Aşa că am colindat pustietățile mongole, am dormit sub cerul liber sau prin iurtele nomazilor, am împărțit daruri, am discutat cu şefi de triburi... Călătoream aproape singur, ca să nu atrag atenția spionilor chinezi. Eram însoțit, de obicei, doar de o singură călăuză, un kazah pe care-l cunoscusem în timpul drumului prin Siberia şi care avea rude şi prieteni printre mongoli.

Potoki se opri, iar pe buze îi apăru un zâmbet ciudat. Polonezul părea că ar vrea să se bucure de amintiri, dar amintirile acelea plăcute, despre momentele în care îşi manifestase talentul de diplomat prin pustietăți, erau legate de altele, mai puțin plăcute...

— Vă scutesc de alte amănunte, care n-au nicio relevanță. Într-o seară, în timp ce mă întorceam singur de la vânătoare – împuşcasem o căprioară pentru cină – am fost atacat de un lup imens. Am tras în el cu puşca şi sunt sigur că l-am nimerit de două ori, dar gloanțele nu l-au oprit. Fiara s-a repezit la mine, să mă înhațe de gât. Am dus mâna stângă în față, să-mi apăr beregata, iar animalul şi-a înfipt colții în ea. Eu am scos cu mâna dreaptă pumnalul din teacă şi i l-am înfipt în burtă. I-am spintecat măruntaiele, iar bestia nu s-a sinchisit, mă sfâşia cu ghearele şi încerca să mă apuce de gât. Cu un gest disperat am tras pumnalul din rană şi, neputând să răsucesc mâna, am lovit fiara cu mânerul armei, în bot. Lupul cel imens a scos un urlet înfiorător, plin de furie şi de durere, apoi a sărit de pe mine şi s-a pierdut în beznă. Mi-am oblojit rănile cum am putut şi m-am împleticit până în tabără, unde kazahul meu aprinsese focul şi pusese apa la fiert. S-a îngrozit când m-a văzut. Mi-a spălat rănile,

mi le-a bandajat, apoi mi-a cerut să-i povestesc, amănunțit, tot ce mi se întâmplase. Când a auzit cum l-am făcut pe lup să fugă, a vrut să-mi vadă pumnalul. I l-am arătat. Era o armă scumpă, primită în dar de la un muntean din Caucaz. Avea mânerul din argint. Atunci călăuza mea a clătinat îngrijorată din cap şi mi-a spus:

— Ăla n-a fost lup. O singură făptură se teme într-atât de argint încât îşi lasă prada şi fuge.

— Şi ce-a fost, dacă zici că nu era lup?

— Vârcolac, a spus kazahul. Şi nu ştiu cum te poți vindeca de muşcătura lui.

Şi de atunci, adică de acum zece ani, tot încerc să aflu ce trebuie făcut ca să scapi de urmările muşcăturii de vârcolac. Şi n-am reuşit, încheie Jan Potocki, cu glasul plin de-o sumbră resemnare.

Contele îşi aminti că Potocki era renumit pentru cercetările sale în domeniul ocultismului şi se întrebă dacă polonezul făcuse acele cercetări din cauza pe care abia i-o povestise sau dacă cercetările sale îl duseseră la nebunie şi la concluzia falsă că fusese muşcat de un vârcolac şi că era damnat. Oricare dintre cele două ipoteze era la fel de probabilă, dar contele, spirit pragmatic, nu credea în vârcolaci sau alte făpturi supranaturale, credea însă în urmările sifilisului netratat...

Dar vedea limpede că Potocki credea sincer în povestea cu vârcolacul şi că era îngrozit. Aşa că încercă să-l liniştească:

— Dragă prietene, când voi ajunge la Veneția o să iau legătura cu un cunoscut al meu, care a studiat în mod

deosebit tot ce se ştie despre vârcolaci. Şi sunt convins că o să găsim o soluție.

— Nu mai avem timp, îi replică fără vlagă polonezul. Mâine seară va fi lună plină. Cei zece ani de grație au trecut. Iar în clipa în care luna plină va răsări pe cer, mă voi transforma în vârcolac. Pentru totdeauna.

Contele rămase un timp pe gânduri. Apoi se hotărî şi spuse:

— Cred că există o soluție. Una care poate fi pusă în practică în noaptea asta.

Potocki îl privi surprins, neîndrăznind să spere.

— Să mergem în casă şi să discutăm. Apoi, dacă o să hotărâm ce trebuie să facem, o să folosesc nişte aparate care se află printre bagajele mele. Şi o să schimbăm trecutul.

Se întoarseră şi se îndreptară spre castel, prin zăpada care scârțâia sub tălpi. Contele îşi făcuse deja un plan şi era convins de reuşita acestuia.

Lăsară blănurile în grija servitorilor şi merseră în salon. Părintele Mihal se ridică de pe scaun când îi văzu intrând şi-şi ceru scuze:

— Domnule conte, mă văd silit să vă părăsesc, trebuie să țin slujba de la miezul nopții...

— Sigur, părinte, înțelegem, noi ne cerem scuze că te-am reținut atâta timp...

După alte fraze curtenitoare, dar nu foarte sincere, rostite de toți cei prezenți, preotul plecă şi-i lăsă pe cei doi să-şi vadă de treburi.

— Ce trebuie să facem? întrebă nerăbdător Potocki, care părea că începuse să creadă în şansa care se ivise din senin.

— Dragă prietene, spuse contele, mai întâi cere servitorilor să ne aducă multă cafea, un clondir cu votcă, pentru că s-ar putea să avem nevoie de ceva tărie, trabuce... şi să ne lase în pace, să nu mai calce niciunul pe aici până nu terminăm tot ce avem de făcut.

Potocki se grăbi să dea ordinele necesare, iar când vânzoleala servitorilor încetă şi cei doi rămaseră singuri, contele spuse:

— Deci totul s-a petrecut în 1805, în Mongolia. Dacă, ipotetic vorbind. ne-am putea întoarce în timp şi am face astfel încât să nu fii numit consilier al ambasadei contelui Golovkin, deci să nu mai ajungi în Mongolia, crezi că am rezolva problema?

Jan Potocki se gândi un timp, apoi răspunse:

— Nu cred că întoarcerea în 1805 ar fi de folos. Ţarul Alexandru m-a chemat la Petersburg şi m-a numit consilierul contelui Golovkin pentru că mă cunoştea de multă vreme şi ştia despre călătoriile mele printre tătari. Dar nu numai aceste lucruri l-au decis să apeleze la serviciile mele, ci şi faptul că se străduise să respecte, întru totul, opiniile bunicului său. După cum prea bine ştii, ţarul Petru al III-lea – fie-i ţărâna uşoară, a fost un duşman al Poloniei, dar nu pot să nu recunosc că a fost un mare om de stat – nu dorise să-l lase ca moştenitor al tronului imperial pe fiul său Pavel, în care nu avea încredere, ci îl pregătise ca urmaş pe nepotul său Alexandru. Îl instruise, îl învăţase arta guvernării şi-i destăinuise secrete de stat. Printre altele, îi făcuse liste cu oamenii pe care se poate bizui şi în ce domenii îi puteau fi aceştia de folos. Am aflat acest lucru

chiar de la țarul Alexandru, care mi-a mărturisit că ar fi avut încredere în mine şi mi-ar fi încredințat sarcini importante chiar dacă n-aş fi fost înscris într-o asemenea listă. Deci o întoarcere în timp ar trebui să se facă mult mai devreme, astfel încât să nu mai am de-a face nici cu țarul Petru al III-lea, nici cu nepotul său Alexandru. Poate ar fi fost mai bine dacă mi-aş fi părăsit țara şi m-aş fi stabilit în America, aşa cum au făcut alți concetățeni ai mei...

— Sau, poate, te-ai fi stabilit în Franța, îi sugeră contele.

— Nu, nici vorbă, îl contrazise sec Potocki. Acum, când ştiu în ce s-a transformat revoluția, nu mai vreau să am de-a face cu Franța. Revoluția asta n-a fost ceea ce am visat noi. Iar faptul că în urma ei a fost înscăunat un împărat dovedeşte că am greşit alegând țara aceea...

Contele îşi stăpâni zâmbetul. Auzise nişte zvonuri privitoare la motivele antibonapartismului violent al lui Potocki, dar nu apucase să le verifice.

Potocki se încinsese.

— Nu mă poate acuza nimeni că n-am fost un bun patriot. Am luptat cu arma în mână împotriva ruşilor, în două rânduri. Dar dacă Europa întreagă a complotat împotriva țării mele şi a împărțit Polonia între vecinii ei puternici şi hulpavi, am decis, în cele din urmă, să accept situația şi să mă supun chemării țarului Petru, care a dorit să-i cunoască pe cei mai valoroşi dintre noii săi supuşi. De fapt, familia mea e bine cunoscută în această parte a Europei, iar țarul a fost dornic să mă numere printre apropiații săi. Deşi Petru a murit în anul următor împărțirii Poloniei, a apucat să mă cheme la el, să discutăm îndelung şi să mă prezinte nepotului său, actualul țar. În timpul scurtei domnii a țarului Pavel am fost lăsat în pace, pentru că fiul lui Petru

n-a vrut să aibă de-a face cu cei apreciați de răposatul său părinte. Iar Alexandru s-a grăbit să găsească o modalitate de a mă folosi, în ciuda războaielor cu Napoleon, care îi lăsau puțin timp pentru alte probleme. Da, oftă Potocki, dacă ar fi să mă întorc în timp, ca să-mi schimb soarta, ar trebui să mă întorc înainte de împărțirea Poloniei... şi să fac astfel încât să nu mai am de-a face nici cu țarul Petru al III-lea, nici cu nepotul său.

— Am impresia că ar fi şi mai bine dacă n-ar avea loc împărțirea Poloniei, îşi dădu cu părerea contele. În felul ăsta, țarul n-ar avea niciun motiv să te cunoască şi să-ți încredințeze o misiune care să te ducă tocmai în Mongolia.

Potocki se uită curios la oaspetele său.

— Presupunând, prin absurd, că am putea să ne întoarcem în timp şi să schimbăm mersul lucrurilor, cum am putea să împiedicăm împărțirea țării mele?

— Hmmm... mormăi contele. Dacă e să ne luăm după ce zice lumea, atunci împărțirea Poloniei este, în primul rând, opera țarului Petru al III-lea. A avut o domnie lungă, din 1762 până în 1796. A reformat imperiul şi l-a modernizat, transformându-l într-o mare putere. A valorificat la maximum moştenirea bunicului său, Petru I, cel Mare. Mă gândesc că dacă am reuşi să-l înlocuim cu un țar mai slab, mai puțin ambițios şi mai puțin dispus să înfăptuiască reforme... să-l detronăm chiar la începutul domniei sale, înainte să apuce să traseze Rusiei drumul către modernizare... atunci Rusia n-ar mai ajunge o putere atât de mare încât să impună modificarea granițelor existente.

Potocki părea că se amuză suficient de mult ca să uite de temerea sa şi să se lase atras în jocul contelui.

— De acord. Să-l înlocuim pe Petru cu un țar mai slab. Care să fie acela?

— Dacă mă gândesc bine, îi răspunse contele, singurul candidat ar fi Ivan al VI-lea, nepotul şi fiul adoptiv al împărătesei Ana, care a domnit un an, pe când era prunc. E interesant că Petru l-a vizitat în închisoare şi i-a îmbunătățit condițiile de viață. Se zice că voia să-l elibereze, dar sărmanul Ivan s-a îmbolnăvit şi a murit... Unii zic că, de fapt, ar fi fost ucis de nişte curteni ai țarului, convinşi că stăpânul lor greşeşte eliberând un candidat atât de periculos. Şi ar mai fi Avgusta Tarakanova, fiica nelegitimă a împărătesei Elisabeta...

— Niciunul dintre cei doi candidați nu a fi avut vreo şansă de succes, îl contrazise Potocki. Ambii au zăcut prin închisori, n-aveau relații, n-aveau prieteni, n-aveau sfătuitori... Cum să cucerească puterea? Şi, mai ales, cum s-o păstreze? Gândeşte-te că Ivan a fost pe tron, a fost răsturnat, iar cei care au ajuns la putere au beneficiat de nenorocirea sa. Eşti convins că nu se temeau că o întoarcere pe tron a fostului țar ar fi însemnat deposedarea de tot ce agonisiseră pentru că îl sprijiniseră pe cel care l-a înlăturat pe Ivan?

— Ai dreptate, răspunse contele, încântat, de fapt, că Potocki părea să fi acceptat jocul pe care i-l propusese. Petru trebuie înlocuit de cineva din apropierea sa, de cineva care e cunoscut la curte, care are un grup de simpatizanți şi de pe urma căruia ar profita o parte din cei care se învârt în jurul puterii şi nu sunt mulțumiți de porția care le-a fost repartizată. Însă cine să fie persoana aceea? Care, în plus, trebuie să aibă şi drept la tron...

— Răspunsul e simplu, îl întrerupse Potocki. Fiul său, Pavel, s-a născut în 1754. Deci în 1762 când, după planul nostru, Petru urma să fie detronat, prinţul moştenitor avea opt ani. Abia am discutat despre Ivan al VI-lea, care a fost uns ţar deşi nu împlinise măcar un an. Deci prinţul Pavel ar fi avut toate şansele să fie acceptat ca ţar de toate facţiunile curţii, care s-ar fi aşteptat să guverneze în numele lui...

Polonezul rămase gânditor un timp, iar contele îşi dădu seama că-l frământa ceva şi decise să-l lase să mediteze în linişte.

— Mă întreb dacă înlocuirea ţarului Petru cu fiul său Pavel ne va folosi la ceva, spuse Potocki, iar contele remarcă faptul că vorbise ca şi cum ar fi fost vorba de ceva realizabil, nu de o chestie ipotetică. Pavel a fost un om decis şi încăpăţânat, care şi-a impus voinţa fără nicio dificultate. A fost un om de stat competent. Ca urmare, e posibil ca atunci când o să preia personal puterea, adică la cel mult cinci, şase ani după detronarea tatălui său, să încerce să continue visurile imperiale ale primului Petru... Pavel cel real n-a înfăptuit prea multe pentru că a ajuns pe tron târziu, când avea peste patruzeci de ani, şi n-a apucat să domnească decât vreo cinci ani. Nu putem să ştim dacă în situaţia în care va domni suficient de mult nu se va dovedi un ţar la fel de capabil ca şi tatăl său – aşa cum a fost acesta în realitate, nu în situaţia în care nu a fost lăsat să domnească vreme îndelungată. Nu, concluzionă polonezul, ţareviciul Pavel nu-i candidatul potrivit. Ne trebuie cineva fără ambiţii, cu o inteligenţă medie, care să fie marioneta curtenilor şi care să se mulţumească să joace rolul conducătorului autocrat fără să se implice în guvernarea efectivă a imperiului.

— Cred că am găsit persoana care întruneşte toate aceste calităţi, rânji contele. Ce-ai zice de ţarina Ecaterina, soţia ţarului Petru al III-lea?

— N-am cunoscut-o, recunoscu Potocki. A murit prin 1780, cu mult înainte să ajung la curtea ţarului. Din câte am auzit, era cam proastă. Şi beţivă. Şi curvă. Era grasă şi vulgară. Se spune că vorbea prost limba rusă, ştia prea puţin franceza şi discuta într-o germană dialectală. Ţarul o dispreţuia şi a avut grijă să apară cât mai puţin la curte. Spunea că-l face de râs. Dar sunt de acord cu tine, este prima candidată la tron. În calitate de mamă a prinţului moştenitor, adică a noului ţar, minor încă, va fi regentă şi va conduce imperiul în numele fiului său până la majoratul acestuia sau până când funcţia îi va fi răpită de un alt puternic al zilei. Din câte ştiu eu, nu avea prieteni, şi nici adepţi. Pentru că nu dispunea de avere sau putere, nu putea să împartă favoruri materiale, iar favorurile ei trupeşti avuseseră valoare în tinereţea sa, înainte de a deveni o butie de grăsime. Din zvonurile pe care le-am auzit, se pare că în tinereţe îşi făcuse de cap cu ofiţeri tineri şi frumoşi, dar că sfârşise mulţumindu-se cu grăjdari şi argaţi.

— Atunci este clar că detronarea ţarului Petru trebuie să aibă loc cât mai devreme – parcă am stabilit că ţarul Petru trebuie înlăturat la scurt timp după ce ajunge pe tron, nu? Adică în timpul în care ţarina putea avea amanţi care să ţină la ea şi să fie şi atât de pătimaşi încât să fie dispuşi să-şi rişte libertatea, chiar şi capul, pentru ea

— În regulă, râse Potocki – dar cu un râs nervos, încordat, fără pic de veselie. Am găsit rezolvarea problemei mele. Facem astfel încât Petru al III-lea să fie detronat de soţia sa, Rusia nu va ajunge atât de puternică încât să împartă Polonia, eu nu voi ajunge la curtea ţarilor şi nu voi fi trimis

în Mongolia... Hai să bem, să ne îmbătăm zdravăn şi să visăm că istoria s-a modificat...

Contele zâmbi, se ridică de pe scaun şi turnă în pahare.

— Nu-i cazul să ne îmbătăm. Dar ne-ar prinde bine un pic de votcă, să ne potolim puțin nervii prea încordați... Trebuie să-ți mărturisesc că dețin un mijloc, sigur şi verificat în nenumărate cazuri, de a transmite mesaje în trecut.

Potocki dădu paharul peste cap, îl umplu din nou, îl goli imediat, apoi îşi aprinse un trabuc şi rămase gânditor un timp. Apoi întrebă, cu o teamă evidentă:

— Chestia asta... implică un târg cu puterile întunericului? Pentru că în cazul acesta afacerea nu mă interesează. Oricum sunt damnat – dar fără vina mea, deci sper că la Judecata de Apoi se va ține seama de asta.

Contele îşi dădu seama că trebuia să țină seama de spusele polonezului. Ştia că Potocki studiase ocultismul şi presupunea că nebunia acestuia, obsesia că urma să se transforme în vârcolac, provenea, măcar în parte, din înțelegerea greşită a unor învățături la care avusese acces doar parțial. Aşa că se grăbi să-l liniştească:

— Dragă prietene, n-ai niciun motiv de teamă. Nu am nicio legătură cu întunericul. Vom apela la magia albă, vom implora puterile luminii să ne vină în ajutor. Şi vom face acest lucru numai dacă eşti de acord. Îți jur pe ce am mai sfânt că sufletul tău nu va fi în pericol. Şi nici al meu.

— Dacă aşa stau lucrurile, atunci sunt de acord, zise polonezul.

Se vedea însă că nu-i trecuse teama, iar contele îşi zise că trebuia să creeze un pic de atmosferă, ca să-l liniştească.

— Îmi trebuie anumite lucruri, îi spuse el gazdei sale. În primul rând, să-mi aducă cineva o valijoară din piele albastră, care se află în cufărul meu.

Potocki sună din clopoţelul aflat lângă el, iar majordomul se ivi de îndată în prag, ca şi cum ar fi aşteptat în spatele uşii, gata să îndeplinească ordinele stăpânului său.

Contele îi dădu o cheie mică, argintată, îi explică unde şi ce să caute, apoi adăugă:

— După ce-mi aduci valijoara, o să-ţi cer şi alte lucruri – cu acordul stimatei mele gazde, bineînţeles.

După ce majordomul se întoarse cu valijoara – mai degrabă o geantă de voiaj din piele de vită, vopsită într-un albastru închis, cu o încuietoare complicată – contele o deschise, îi verifică iute conţinutul, apoi, liniştit în privinţa ei, se apucă să născocească nişte cerinţe necesare unei şedinţe de magie albă.

Nu practicase niciodată magia, nici albă, nici de altă culoare, pentru că nu credea în niciun fel de magie, nici nu citise cărţi legate de aşa ceva. Însă trebuia să inventeze ceva care să fie credibil, ceva care să-l convingă pe Potocki că puteau să modifice trecutul fără să-şi pună sufletul în pericol.

Aşa că îi spuse servitorului, care aştepta respectuos lângă uşă:

— Vreau să-mi aduci cinci lumânări albe, în sfeşnice de argint. Nişte tămâie şi un vas în care s-o ard. O biblie şi un crucifix, dacă se poate din argint.

Se mai gândi un pic, apoi adăugă:

— O bucată de cretă albă... o cană de argint cu apă proaspăt scoasă din fântână... nişte apă sfinţită, dacă se găseşte...

— Avem în capela castelului, îşi permise să-l întrerupă majordomul.

— Foarte bine.

Servitorul se pregăti să plece, dar contele îi făcu semn să mai zăbovească o clipă.

— Am putea să găsim şi nişte icoane? Dacă se poate, ferecate în argint...

După o jumătate de oră, majordomul se întoarse, însoţit de câţiva servitori. După mutra lui satisfăcută, contele îşi dădu seama că găsise tot ce i se ceruse.

— Poţi să-mi aduci şi o măsuţă din lemn? Dar complet din lemn, fără niciun cui din fier sau din alt metal? întrebă oaspetele, căruia îi mai venise o idee.

Majordomul discută ceva cu servitorii, apoi dădu din cap şi plecă în grabă, însoţit de unul dintre oamenii săi. Se întoarseră curând cu obiectul cerut, o placă de lemn aşezată pe o capră din scânduri negeluite. Se uită întrebător la conte, acesta se declară mulţumit, apoi Potocki le făcu semn să-i lase singuri.

De îndată ce servitorii închiseră uşa în urma lor, oaspetele se grăbi s-o zăvorască, apoi trasă cu creta pe podeaua de scânduri bine şlefuite o pentagramă mare, în care să încapă măsuţa abia adusă şi două scaune.

După aceea stropi cu apă sfinţită interiorul pentagramei, mută mobila în ea, plasă câte un sfeşnic în fiecare colţ al pentagramei şi aprinse lumânările.

În cele din urmă aşeză pe măsuţă biblia şi crucifixul, iar între ele cana de argint cu apă proaspătă. Alături de aceasta aşeză vasul cu tămâie, pe care tocmai o aprinsese, iar încăperea se umpluse de mirosul răşinii arse. Puse pe marginea mesei icoanele, lăsând în mijloc un spaţiu gol în care aşeză cu grijă un obiect pe care îl scosese din valijoara sa.

Obiectul respectiv semăna cu o oglindă dreptunghiulară, cu ramă neagră.

Contele se aşeză pe unul dintre scaune, îi făcu semn şi lui Potocki să se aşeze, îşi împreună mâinile şi, cu capul plecat, rosti Pater noster, pe care îl învăţase în copilărie şi pe care îl ţinuse minte. Polonezul i se alătură în rugăciune părând, de data asta, liniştit şi convins că nu i se putea întâmpla nimic rău.

— Bine, acum putem să începem, spuse contele. Vom vedea în această oglindă imagini din trecut – din anul şi ziua pe care le vom stabili împreună – şi vom putea transmite gânduri celor pe care vrem să-i influenţăm. Li le vom transmite în timp ce dorm, dar gândurile acelea vor fi atât de intense, încât subiecţii noştri se vor trezi convinşi că au căpătat informaţiile respective în stare de trezie. Hai să stabilim ce avem de făcut, adăugă contele, care îşi făcuse

deja planul, dar voia să lase impresia că deciziile vor fi luate de comun acord, împreună cu gazda sa.

— Păi... bâigui Potocki, să o convingem pe Ecaterina să-l detroneze pe soțul ei şi să urce ea pe tron.

— Da, dar cum s-o convingem? Deocamdată ei îi e bine, are tot ce-şi doreşte: bani, amanți tineri şi frumoşi, nicio grijă, nicio responsabilitate... Ar trebui să existe o amenințare, care s-o facă să acționeze...

— Când am fost la Petersburg, am auzit un zvon... Se zicea că țarul Petru ar fi vrut să divorțeze de Ecaterina ca să se însoare cu amanta sa, Elisabeta Voronțova. Până la urmă nu s-a mai despărțit de nevastă-sa, dar se spune că soții s-au certat zdravăn din cauza asta.

— Excelent! se bucură contele, care se gândise şi el să folosească zvonul respectiv.

Scoase apoi din valijoară o cutie dreptunghiulară, argintie, pe care erau desenate litere şi cifre, moşmondi ceva la ea, iar oglinda din centrul mesei se întunecă, de parcă ar fi reflectat o noapte fără stele. După câteva secunde, imaginea se limpezi şi cei doi văzură o femeie tânără care dormea. Contele o recunoscu pe Ecaterina şi începu să rostească vorbe în dialectul pomerian, cel pe care îl vorbise prințesa germană în copilărie.

Țarina se zvârcoli, spuse ceva în somn, apoi adormi la loc, liniştită şi fără să dea semne că s-ar trezi. Imaginea din oglindă se tulbură şi se întunecă, apoi dispăru complet.

— Asta a fost tot? se minună Potocki, căruia nu-i venea să creadă că putea să scape atât de uşor de coşmarul său.

— Ca să fim siguri că nu dăm greş, ar fi bine să-l contactăm şi pe amantul Ecaterinei, Grigori Orlov. E unul dintre ofiţerii Gărzii Imperiale şi e foarte apreciat de camarazii săi. Fratele lui, Alexei, face şi el parte din Gardă. Hai să-i convingem pe cei doi că ţarul vrea să facă modificări importante în statutul Gărzii, întărind disciplina şi reducând avantajele ofiţerilor. Mai mult, să-i strecurăm lui Grigori informaţia că ţarul ştie de relaţia sa cu ţarina şi că vrea să profite de reformarea Gărzii – care, de fapt, e doar un pretext – ca să-i lichideze pe fraţii Orlov şi pe alţi prieteni ai lor care ştiau de ruşinea adusă autocratului rus.

Apoi contele mai trebălui la cutia sa argintie. În oglindă se ivi imaginea unui tânăr blond care dormea pe spate, cu capul proptit de-o pernă mare şi moale. Sforăia de zor. Contele spuse ceva în moscovita secolului al XVIII-lea, tânărul încetă pentru o clipă să sforăie, apoi se întoarse într-o parte şi-şi reluă concertul la ferăstrău.

— Bine... Etapa asta am încheiat-o, zise contele. Hai să vedem ce efect a avut intervenţia noastră.

Îşi făcu din nou de lucru la cutia argintie, iar în oglindă începură să se perinde imagini pe care Potocki le urmărea cu uimire. Şi cu oarecare speranţă.

Scenele de pe suprafaţa argintie arătau cum un grup de ofiţeri năvălea în dormitorul ţarului, cum acesta era scos, sub ameninţarea armelor, din încăpere şi urcat într-o caleaşcă neagră, cu uşi zdravene, şi dus într-o fortăreaţă, unde era încuiat într-o celulă.

Apoi se vedea sala tronului, unde o femeie tânără, blondă, înconjurată de un grup de ofiţeri din Garda Imperială, primea simbolurile împărăteşti şi se aşeza pe tron...

— În regulă, oftă contele, se pare că treaba a mers aşa cum ne-am dorit. Acum ar fi bine să tragem un pui de somn, să lăsăm timpul să se aşeze...

Strânseră obiectele de pe masă, şterseră pentagrama de pe podea, apoi chemară servitorii, să ducă lucrurile înapoi.

— În mod normal, trecutul ar trebui să fie deja modificat, îi explică oaspetele lui Potocki. Însă mintea noastră ştie lucrurile aşa cum au fost şi nu acceptă prea uşor o modificare atât de fundamentală. Cu timpul, le va accepta, va începe să le uite pe cele vechi şi, în curând, nu-şi va mai aduce aminte că au fost cândva altfel.

Se duseră la culcare, contele liniştit şi convins că a rezolvat problema polonezului, Potocki plin de speranță.

Contele se cufundă imediat în somn, dormi fără vise şi se trezi odihnit şi gata să înceapă treburile ce-l aşteptau în ziua aceea.

Îşi făcu toaleta în grabă, ajutat de servitorul care-i adusese o cană imensă cu apă fierbinte şi îi turna cu grijă şi îndemânare. Se spălă, se rase , se îmbrăcă în haine potrivite drumului lung pe care urma să-l facă, apoi îşi strânse bagajele şi dădu ordin să-i fie cărate în sanie. După care îi strecură servitorului în mână o monedă de argint şi coborî sprinten în salon, unde era sigur că-l va găsi pe Potoki, liniştit şi fericit.

Gazda sa îl aştepta în sufragerie, dar nu părea nici liniştit, nici fericit.

Masa fusese pregătită pentru un mic dejun consistent, pentru trei persoane. După cum se aşteptase, contele îl

revăzu pe preot, părintele Mihal, ce părea că-i nelipsit de la mesele castelanului.

Plăcinţele de post cu ciuperci, praz sau cartofi, salate de legume, măsline şi pâinici proaspete, prăjituri de post şi castronaşe cu dulceţuri erau aşezate pe platouri în centrul mesei, iar într-o parte se găsea un samovar pântecos de argint.

Potocki îi turnase ceai preotului, iar în momentul intrării contelui se juca nervos cu capacul samovarului, trăgând de bila lipită deasupra acestuia.

— Bună dimineaţa, spuse contele, încercând să pară vesel, deşi voioşia îi dispăruse în clipa în care văzuse mutra mohorâtă a gazdei sale.

— Nu-i cu nimic mai bună decât a fost ziua precedentă, mormăi Potocki. Diseară va fi lună plină şi totul se va termina...

Contele rămase cu gura căscată.

Apoi amintirile noi năvăliră ca un torent de munte, aruncând din calea lor amintirile vechi... şi contele îşi dădu seama că istoria se modificase... fără a se modifica.

Ţarul Petru al III-lea fusese înlocuit, aşa cum îşi doriseră ei doi, de ţarina Ecaterina. Numai că Ecaterina a II-a făcuse exact ceea ce făcuse ţarul Petru, aceleaşi reforme, aceeaşi politică de cuceriri şi de modernizare a imperiului rus. În realitate, se modificase doar numele conducătorului statului, nu şi faptele acestuia.

— Cine ar fi crezut că femeia aia proastă, da, o curvă proastă, se poate transforma într-un conducător lucid şi

priceput? mormăi Potocki. Am întâlnit-o după împărțirea Poloniei... şi pot să-ți spun, dragă prietene, că nu era cu nimic inferioară țarului Petru al III-lea, cel pe care l-am cunoscut într-o altă viață, într-o altă istorie. Cred că ştii şi tu că muierea aia, incultă şi bețivă în cealaltă istorie, a corespondat cu Voltaire, cu Diderot şi cu alți gânditori de frunte ai lumii, a dominat Europa şi şi-a impus ideile celor mai puternice state. Şi ştii ce-i mai interesant? Oamenii care au ajutat-o să guverneze – Orlov, Potemkin, Nikita Panin – erau cei care au fost alături de țarul Petru, în cealaltă istorie...

Polonezul oftă, apoi adăugă:

— Cu toate că l-am înlocuit pe Petru cu Ecaterina, țarul Alexandru m-a trimis în Mongolia, iar vârcolacul m-a muşcat exact ca şi în cealaltă istorie... Iar în noaptea asta, chinul meu va lua sfârşit...

— Dragă prietene, spuse contele, cuprins de milă, vino cu mine. Îmi voi termina foarte iute treburile din Varşovia, apoi vom merge împreună la Veneția, la acel prieten al meu care a studiat vârcolacii. Te asigur că vom găsi o soluție pentru problema ta.

— E prea târziu, oftă din nou Potocki. Dragă prietene, te rog să mănânci şi să nu-mi refuzi ospitalitatea, chiar dacă gazda ta nu-i atât de bine dispusă pe cât ar trebui să fie atunci când o vizitează un vechi şi bun prieten.

Contele începu să mănânce, nu numai pentru că nu voia să-l refuze pe Potocki, ci şi pentru că i se făcuse foame şi-l aştepta un drum lung. De fapt, ar fi fost suficient să-l privească mâncând pe părintele Mihal, ca să fie şi el cuprins de poftă de mâncare.

— Să-ți torn nişte ceai? întrebă polonezul, iar contele se mulțumi să dea din cap, având gura plină.

După ce Potocki umplu cana cu lichidul aburind, continuă să se joace cu bila de pe capacul samovarului, un gest automat, menit să-i potolească nervozitatea. La un moment dat, bila se desprinse, iar Potocki o privi uimit, ca şi cum n-ar fi priceput cum de ajunsese obiectul acela în mâna sa.

Apoi se lumină la față, ca şi cum ar fi primit un răspuns neaşteptat şi lămuritor la o întrebare care-l chinuia de multă vreme.

Întoarse bila pe toate părțile şi păru nemulțumit să vadă că nu era o sferă perfectă, pentru că într-o parte rămăsese puțin din metalul cu care fusese lipită de capacul samovarului.

Îi făcu un semn servitorului care aştepta lângă perete, iar acesta se grăbi să răspundă chemării stăpânului său, se apropie şi-şi plecă urechea spre gura acestuia, să-i audă ordinul. Potocki şuşoti ceva, sluga dădu din cap şi plecă imediat. Se întoarse după câteva minute, timp în care Potocki se jucase cu bila de argint răsucind-o pe toate părțile şi privind-o cu multă atenție. Contele şi preotul mâncau în tăcere, fără să îndrăznească să spună nimic.

Servitorul adusese o pilă şi o bucată de gresie fină, de lustruit săbiile.

Potocki le luă mulțumit şi, fără să se sinchisească de faptul că era la masă, fără să-i pese de fața de masă din brocart alb, fără să acorde cea mai mică atenție oaspeților săi, se apucă să îndepărteze bucățica de metal ce împiedica bila de argint să fie o sferă perfectă. După aceea, o lustrui cu gresia, făcând metalul să lucească, înviorându-l,

revigorându-l, întinerindu-l. Bila reflecta lumina, sclipea, părea să conțină în ea un soi de viață.

Potocki o privi încântat de ceea ce ieşise din mâinile sale, îi măsură diametrul şi păru şi mai încântat de rezultat, apoi i se adresă preotului, cu o voce plină de-o veselie bizară:

— Nu-i aşa că-i frumoasă? Părinte, nu ți se pare că-i un lucru binecuvântat?

Părintele Mihal se grăbi să-l aprobe, neînțelegând ce dorea castelanul de la el.

— Dar, părinte, oricât de binecuvântat ar părea că este un lucru, nu este cu adevărat binecuvântat decât dacă a fost binecuvântat de biserică. Nu-i aşa?

— Aveți perfectă dreptate, excelența voastră, zise preotul, nedumerit. Vreți să binecuvântez bucata asta de argint?

— Este împotriva legilor bisericii? întrebă Potocki.

Tonul său sugera că ar fi fost bine ca preotul să nu-i dea un răspuns negativ.

Părintele Mihal nu şi-ar fi contrazis castelanul nici dacă acesta n-ar fi avut dreptate, cu atât mai puțin într-un caz în care dreptatea era de partea sa. Aşa că se grăbi să-i răspundă:

— Nici vorbă, excelența voastră. Doriți să binecuvântez bila acum?

— Cu cât mai devreme, cu atât mai bine, se mulțumi să-i răspundă Potocki şi aşează bucata de argint pe masă.

Preotul se mulțumi să facă semnul crucii deasupra sferei sclipitoare de metal, spunând câteva cuvinte în latină. Apoi îi spuse lui Potocki, mulțumit de sine:

— Acum această bucată de argint este binecuvântată de biserică şi îmbină puterea argintului cu puterea bisericii, transformându-se într-o amuletă ce poate izgoni puterile răului.

Potocki se lumină la față. Dacă avusese vreo îndoială, aceasta fusese înlăturată de cuvintele părintelui Mihal. Contele se întrebă dacă preotul acela de țară era mai deştept decât părea şi pricepuse mai multe decât se aşteptase Potocki sau dacă avusese o intuiție întâmplătoare.

Oricum, nu era treaba lui. Treburile sale, importante şi grabnice, îl aşteptau în Varşovia. Nu mai avea de ce să zăbovească în castelul din Uladowka.

Se ridică de la masă, îi mulțumi lui Potocki pentru găzduire, îşi exprimă regretul că trebuia să-l părăsească... în fine, spuse tot ce trebuia spus în asemenea împrejurări. Polonezul îi răspunse la fel de politicos, dar părând preocupat de alte probleme. Îl conduse până la sanie şi, înainte ca oaspetele să fie înfăşurat în blănuri şi urcat în vehicul, păru a reveni pentru o clipă cel care fusese cândva. Îl îmbrățişă pe conte şi îi spuse, cu glasul încărcat de emoție:

— Soarta mi-a oferit totuşi o bucurie, permițându-mi să am alături, într-un asemenea moment, un prieten adevărat. Îți mulțumesc pentru tot ce ai făcut pentru mine şi, mai ales, pentru ce ai dorit să faci.

Contele, cuprins şi el de-o emoție de obicei străină firii sale, răspunse strângându-l puternic în brațe. Apoi cei doi se

despărțiră, contele fu instalat în sanie, vizitiul pocni din bici, caii se puseră în mişcare şi vehiculul alunecă iute pe zăpadă, îndepărtându-se de conacul lui Potocki.

Polonezul rămase nemişcat în fața scărilor, având pe chip o expresie de resemnare.

Contele îl privi până când sania coti pe drumul mărginit de copaci, iar castelul nu mai putu fi zărit.

Ştia ce intenționa să facă prietenul său.

Ştia că nu avea cum să-l facă să se răzgândească.

Încercase tot ce-i stătuse în putință, dar lumea nu putea fi schimbată întotdeauna. Uneori lumea se schimbă doar ca să rămână neschimbată.

Nu avea nevoie să audă împuşcătura ca să ştie că bila de argint avea să-i zdrobească țeasta lui Potocki, punând capăt vieții unui mare scriitor... şi temerii acestuia că se va transforma în vârcolac.

Sania trecu din nou prin fața crângului de mesteceni. Zăpada lucea în bătaia soarelui ca un strat de diamante proaspăt şlefuite, mestecenii se ridicau deasupra ei ca nişte lumânări de ceară albă... Totul părea a fi aşa cum fusese cu o zi înainte, totul părea neschimbat... însă lumea nu poate fi la fel după ce ai pierdut un prieten...

ALLEZ LA FRANCE!

Totul începuse frumos. Stadionul Yves-du-Manoir din Colombes era plin de spectatori, englezii la tribuna a doua, francezii la tribuna întâi, loja oficială era plină de persoane importante, printre care se remarca maiestatea sa George al V-lea, regele Angliei, al Franței, al Scoției, al Irlandei şi al dominioanelor, împărat al Indiei. Regele, cu barba sa, era un bărbat plin de prestanță, iubit de supuşi, iar prezența sa la un meci de rugby nu făcea decât să-i mărească popularitatea. Echipele erau aliniate la centru, francezii în bluze albastre, cu şort alb şi jambiere roşii, englezii cu bluze şi şorturi albe, cu jambiere bleumarin.

Fanfara începuse imnul şi toată lumea se ridicase în picioare, iar corul alcătuit din marinari – un mic omagiu adus regelui şi carierei sale în marină – intonase prima strofă în engleză, God Save the King, apoi, la strofa a doua, continuase în franceză, Dieu garde le roi, în cinstea gazdelor.

Da, totul începuse frumos, într-o atmosferă sărbătorească.

Şi se terminase aşa cum se terminase.

La ce se aşteptase? se întreba Marcel Montbleu, uitându-se cu scârbă la halba de bere.

Franța terminase întotdeauna Turneul celor cinci națiuni pe ultimul loc, lingura de lemn părea rezervată cocoşului galic...

În plus, ce putea să se întâmple în ziua de 1 aprilie, ziua nebunilor, ziua păcălelilor?

Doar o păcăleală. Nimeni nu trebuia să se aştepte la ceva serios în ziua de 1 aprilie.

Însă, îşi zise cu obidă Marcel, una e să te bată englezoii la ei acasă şi alta e să te bată chiar în Parisul tău, ca nişte mitocani şi nişte nesimțiți ce erau.

Sorbi din bere şi i se păru teribil de amară.

Amară ca fierea.

Făcu un semn chelneriței, iar femeia dolofană se grăbi să vină la masa lui, pentru că bistroul era aproape pustiu.

— Nu mai vreau bere, bombăni Marcel, căruia începuse să i se împleticească limba în gură. Berea nu-i pentru francezi, berea e numai pentru englezoi! Mie, drăguțo, să-mi aduci un vin roşu, unul franțuzesc, un vin fără pretenții, de-al nostru, din podgoriile nostre renumite! sughiță Marcel.

— Darling, îi spuse femeia, zâmbind amuzată, fii mai clar, că-s obosită şi pricep mai greu. Vrei un vin fără pretenții sau unul dintr-o podgorie renumită?

Întrebarea i se păru teribil de dificilă lui Marcel. Se uită uluit la femeie şi încercă să găsească răspunsul potrivit. Avea senzația că răspunsul acela era o lighioană zglobie care alerga fără încetare într-un cerc, iar el trebuia s-o apuce de coadă însă mâinile începuseră să nu mai răspundă comenzilor transmise de creier. Aşa că încercă să vadă dacă mâinile răspund totuşi comenzilor şi se strădui să apuce halba care rămăsese în fața sa.

Reuşi s-o înhațe şi se pomeni cu halba în fața gurii.

Aşa că, dacă tot avea berea la îndemână... adică la îndegură... sorbi din ea, goli halba şi o aşează cu grijă pe masă.

— Ce facem, întrebă chelneriţa. Îţi mai aduc o bere sau te-ai lămurit ce fel de vin vrei?

Marcel se simţi copleşit de responsabilităţi. Da, trebuia să bea vin, nu bere ca englezoii. Asta era o chestie limpede, fără pic de îndoială. Dar ce fel de vin? Un vin de ţară, aşa cum avea bunicul lui, un vin roşu uşor, rece şi plăcut... Însă cum să explici toate astea unei persoane care nu-l cunoştea pe bunicul lui? Şi, mai ales, cum să explici toate astea atunci când nu-ţi poţi găsi cuvintele?

— Fac eu cinste, se auzi o voce clară, de om care ştie ce vrea. Domniţă, uite ce să ne aduci...

Bărbatul îi explică nişte chestii chelneriţei, femeia dădu din cap şi-şi notă grijulie comanda în carnet, după care plecă în grabă.

— Pot să mă aşez la masa dumneavoastră? întrebă bărbatul, iar Marcel îşi zise că nu mai pricepea nimic, individul comandase nişte chestii, şi abia după aceea întrebase dacă putea să se aşeze la masa lui...

Îşi ridică privirea – cu greu, pentru că trebuia să-şi mişte capul – şi văzu în faţa sa un bărbat de vreo patruzeci de ani, brunet, plin de prestanţă, îmbrăcat ca un profesor de liceu din provincie; asta fu imaginea ce i se ivise în minte lui Marcel când îl văzu.

— Puteţi, bâigui el. Numai că nu-s un companion plăcut în seara asta... Marcel Montbleu, mormăi el apoi, simţindu-se doborât de efortul de a se prezenta.

— José Bálsam, se recomandă bărbatul cel arătos, aşezându-se.

Între timp, chelneriţa cea dolofană se întorsese, aducând o tavă pe care se afla o sticlă cu vin şi două pahare. Scoase dopul şi le turnă din vinul rubiniu.

— Hai să gustăm licoarea asta franţuzească, să vedem dacă este ceea ce vă doreaţi, îl îndemnă bărbatul cu nume de spaniol, dar care vorbea o franceză fără cusur; ei, nici chiar fără cusur, ci cu un pic de accent din sud.

Marcel făcu efortul supraomenesc de a apuca paharul şi a-l duce la buze. Nu se simţea în stare să ciocnească, cu atât mai puţin să ţină vreun toast. Vinul, rece şi parfumat, păru a i se scurge singur printre buze. I se prelinse apoi pe gât, purtând cu el o aromă de fructe de pădure, de raze de soare strivite în teasc şi de răcoare de pivniţă, îmbuteliată.

Aroma aceea avea un soi de farmec liniştitor care dădea putere, pentru că Marcel simţi că oboseala îl părăseşte subit. Nu era încă în deplinătatea puterilor, nu avea mintea complet limpede, dar putea să se mişte, să converseze cu bărbatul care se aşezase la masa lui. Adică era în stare să se poarte ca un om normal, un pic abţiguit după cum era normal să fie, într-o zi de meci.

— Asta da, băutură franţuzească, exclamă el fericit. Asta trebuie să bea toată lumea în Franţa, nu porcării englezeşti. Domnule, îi zise el barmanului, care se uita curios la el, aveţi calvados, absint, coniac, armaniac şi alte băuturi franţuzeşti?

— My dear sir, îi răspunse politicos şi cu un soi de respect individul din spatele tejghelei, asemenea băuturi scumpe sunt căutate numai de cunoscători şi n-au ce căuta într-o prăvălie ca a noastră. Clienţii noştri obişnuiţi nu-şi pot permite aşa ceva. Dar avem o mulţime de băuturi

franțuzeşti: whiskey, gin şi brandy, o mulțime de sortimente de cea mai bună calitate şi toate produse în Franța.

Marcel dădu dezamăgit din mână şi se întoarse la vinul lui răcoros şi gustos. Sorbi din nou din el, păru a se trezi şi mai mult din toropeala blegoasă în care îl aruncase berea, suficient de mult pentru a-l privi din nou pe bărbatul care stătea zâmbind dincolo de masă.

Între timp, chelnerița cea dolofană se întorsese cu tava plină cu gustări pe care se apucă să le aşeze în fața celor doi. Un platou cu brânzeturi, o farfurie cu cârnăciori şi felii de jambon afumat, o farfurioară cu sardele, una cu o bucată de unt proaspăt, un coş împletit din nuiele, încărcat cu cornuri ce păreau proaspete. Oricum, miroseau îmbietor, îmbătător, ademenitor... iar mâna lui Marcel se îndreptă singură către coşuleț şi apucă un corn şi-l duse la gură... iar gura muşcă şi mestecă aluatul cald încă...

Ca într-un vis, Marcel se pomeni comentând în minte scena la care asistase – da, asistase ca şi cum n-ar fi fost implicat – şi-şi spuse că dacă mâna aceea îndrăzneață ar fi avut şi minte (dar de unde să aibă minte o mână lipsită de creier?) ar fi tăiat cornul în două, adică l-ar fi despicat în lungime, l-ar fi uns cu unt şi ar fi vârât între cele două jumătăți o felie de jambon sau măcar o bucățică de brânză plină de mucegai albastru... adică nu i-ar fi dus la gură o bucată de pâine goală. Dar mâna aceea, aparent lipsită de minte, păru a-i spune: dacă eşti atât de deştept, atunci de ce nu te hrăneşti singur? Iar chestia asta i se păru atât de distractivă, încât începu să chicotească.

Individul cu nume de spaniol se uită amuzat la el, apoi renunță la politețuri şi-l întrebă ca şi cum ar fi discutat cu un copil tâmpit:

— Nu crezi că ți-ar prinde bine o cafea?

— Ba da, oftă Marcel.

Chelnerița cea dolofană aduse şi un platou cu cartofi prăjiți – cartofi franțuzeşti, subțiri, crocanți, nu chestiile alea englezeşti groase, înecate în grăsime, care se mâncau împreună cu peşte pane şi care erau foarte sățioase, dar aveau un gust groaznic. Probabil că domnul acela cu înfățişare de om din sud îi ceruse în mod special un meniu franțuzesc – brânzeturi, jambon, cornuri calde – pentru că altfel ar fi avut parte de un mic dejun britanic, cu ceai, bacon, rinichi prăjiți, heringi sărați, marmeladă şi toate celelalte. Dacă se gândea bine, cârciumioara aceea era mai degrabă ceea ce în provincie se numea bistrou, nu un pub ca în oraşele mari...

Imediat veni şi cafeaua, Marcel o sorbi mai întâi cu nasul, îmbătându-se şi scăldându-se în aroma ei puternică, apoi sorbi o înghițitură, o lăsă pe limbă, să pătrundă în toate papilele gustative – îl fripse un pic, dar merita – după care înghiți lichidul, îl simți încălzindu-l până în stomac, apoi mai luă o înghițitură... Mâinile începură să se pună în mişcare, să ungă cornuri cu unt, să aleagă bucăți de jambon, de cârnat, de brânză, să îndoape gura, iar aceasta se puse şi ea în mişcare, mesteca de zor, înghițea...

După un timp, Marcel începu să se simtă aşa cum ar fi trebuit să se simtă un om în starea sa: relativ lucid, dar cu o durere de cap înfiorătoare. Putea însă să discute, să acționeze... iar cafeaua şi mâncarea îl făceau să se simtă tot mai bine.

— Pot să aflu care este motivul supărării tale? întrebă domnul care arăta a profesor de liceu şi se exprima ca un profesor de liceu.

Marcel se uită mirat la el, pentru că nu exista decât un singur motiv de supărare, unul atât de evident, încât ar fi trebuit să-l ştie oricine. Aşa că răspunse destul de ţâfnos, fiind convins că individul îşi bătea joc de el:

— Întrebaţi astăzi, 1 aprilie 1929, care este motivul supărării unui francez?

— Îmi cer scuze, dar nu-mi dau seama...

— N-aţi aflat rezultatul meciului de rugby?

Individul cu nume spaniol părea picat din nori.

— Ce meci de rugby?

Marcel hotărî să dea dovadă de răbdare, pentru că era evident că individul îşi bătea joc de el.

— Meciul de rugby dintre Franţa şi Anglia. Din cadrul Turneului celor cinci naţiuni...

— Da, da... parcă am auzit ceva... Şi cât a fost scorul?

— 16 la 6 pentru englezi. La pauză era 8 la 3... Mai puteam spera... Dar dup-aia ei au mai înscris opt puncte, iar ai noştri doar trei... Adică a fost o chestie de-o simetrie deplină... Bineînţeles, în defavoarea noastră... Noi am înscris două eseuri, prin Ribere şi Houdet, iar măgarii ăia au înscris patru eseuri şi au mai avut şi două transformări... Vreţi să vă spun cine a marcat pentru Anglia? întrebă Marcel, fără prea mult entuziasm. Aarvold şi Periton câte un eseu, Gummer două eseuri, Stanbury două transformări.

— Sincer vorbind, nu mă interesează foarte mult chestiile astea, mărturisi Bálsam. Nu mă pricep la rugby. În tinereţea mea se practicau alte sporturi, oamenii se uitau mai puţin

la alții şi preferau să se implice chiar ei... Dar, mă rog, lumea se schimbă, gusturile sunt altele...

— Englezoii ne-au bătut... Ne-au bătut la noi acasă... Aşa ceva nu se face, se plânse Marcel.

— Te consolează cu ceva dacă o să-ți spun că o să vină vremea când Franța o să-i bată pe englezi la ei acasă? întrebă foarte calm individul cu înfățişare de profesor de liceu din provincie.

— M-ar consola dacă aş avea garanția că acest lucru se va întâmpla şi că nu-i vorba doar de o încercare a dumneavoastră de a mă consola, mărturisi Marcel. După cum merg lucrurile în acest moment, nu-s mari şanse ca Franța să aibă o echipă mai bună. Suntem o provincie de mâna a doua a Marii Britanii, din toate punctele de vedere. În primul rând, din punct de vedere economic. Iar dacă nu-s bani, dacă afacerile nu merg bine, cine să finanțeze sportul, cine să finanțeze cultura, cine să finanțeze tot ce trebuie finanțat? Franța, domnul meu, e doar o sursă de oameni care să slujească imperiul în colonii. Doar atât. Câți francezi fac parte din Camera lorzilor? Câți francezi – francezi ca origine, nu indivizi care locuiesc în Franța – fac parte din Camera comunelor? Cine ține seama de spusele francezilor? se înflăcără Marcel. Francezii sunt buni să-şi verse sângele în India, în țările arabe, în Noua Zeelandă sau oriunde în lume îi trimite regele lor. Da, francezii sunt supuşi loiali, îşi iubesc regele şi sunt gata să-şi dea viața pentru el... dar imperiul ce face pentru ei? În afară de faptul că Anglia îşi trimite echipa de rugby la Paris ca să-i bată pe amărâții de francezi la ei acasă?

Bálsam păru mirat de izbucnirea lui Marcel. Se uită în jur, văzu că barmanul îşi vedea de paharele lui, iar chelneriţa era ocupată cu alţi clienţi.

— Eşti foarte afectat de înfrângere, comentă el. Totuşi, ceilalţi compatrioţi ai tăi nu par a se sinchisi la fel de mult...

— Bineînţeles că nu se sinchisesc, şuieră plin de furie Marcel. S-au obişnuit atât de mult să fie slugile englezilor, încât nu-i mai deranjează înfrângerile sportive, nu-i mai deranjează nimic. Am venit după meci aici, în cartierul ăsta mărginaş, ca să nu asist la manifestaţiile de bucurie ale englezoilor – care, la ora asta, defilează pe Bulevardul Londrei, plini de entuziasm, sărbătorindu-şi victoria şi râzându-ne în nas. Ai noştri nici măcar nu aruncă în ei cu pietre sau cu sticle goale, aşa cum ar merita. Pentru că, dacă ar face aşa ceva, poliţiştii i-ar umfla şi i-ar trimite în colonii, să muncească pentru binele Marii Britanii. Da, bine ne-au făcut englezoii că ne-au bătut la noi acasă! Nici nu meritäm altceva, dacă acceptăm să fim sclavi. Of, of, descendenţii lui Carol cel Mare au ajuns sclavii englezoilor! Ruşine! Ruşine! Dacă aş putea să întorc istoria pe dos, să fac astfel încât să fim liberi, să nu mai fim sclavii supuşi ai englezoilor, aş face-o fără pic de ezitare!

Barmanul ieşi repede de după tejghea şi-i şuşoti ceva la ureche lui Bálsam. Acesta îi strecură câteva bancnote în mână şi-i spuse:

— Un pic de răbdare, dragă domnule. Prietenul meu o să mănânce ceva, o să mai bea o cafea, apoi o să plecăm. Vă făgăduim să nu mai spunem nimic care să vă poată aduce necazuri.

Marcel înțelese că vorbele îi erau adresate mai degrabă lui, decât patronului cârciumii. Se bosumflă şi se ridică de pe scaun.

José Bálsam îi făcu semn să se aşeze la loc.

— Dragul meu, trebuie să mănânci, trebuie să-ți revii, să-ți recapeți luciditatea şi puterile. Îți făgăduiesc că vom avea o conversație interesantă după ce vom pleca de aici. Trebuie să recunoşti că o cârciumă nu-i locul cel mai potrivit pentru un anumit fel de discuții. Mănâncă, mai bea nişte cafea, mai bea un pahar, două, din vinul ăsta minunat...

Marcel înțelese că nu avea altceva de făcut, aşa că se supuse. Încetă să-şi verse amarul şi se apucă să mănânce de zor, ca şi cum supraviețuirea sa ar fi depins de asta. Treptat, îşi reveni suficient ca să poată aprecia calitatea mâncării şi să se poată bucura de răcoarea liniştitoare a vinului.

Barmanul se lămuri că nu avea niciun motiv de îngrijorare şi reveni la paharele lui. Se pare că ştergerea paharelor, lustruirea lor, este un gest care calmează nervii, îşi spuse Marcel, altfel barmanii n-ar insista atât de mult asupra acestei activități şi şi-ar găsi altceva mai bun de făcut... Şi ce altceva ar putea să găsească un barman de făcut? Să stea de vorbă cu beții care zac pe scaunele din fața tejghelei... sau să se uite după fundul chelnerițelor, în timp ce duc băuturile la mese... să boteze băuturile fără să-l vadă clienții... Da, îşi zise el remarcând că mintea îi începuse să funcționeze, cea mai liniştitoare şi mai plăcută activitate pe care şi-o poate permite un barman este să şteargă paharele...

Între timp, cu ajutorul binevoitor al domnului Bálsam, Marcel golise farfuriile şi platourile, golise şi cana cu cafea,

reuşise să dea gata şi sticla cu vin... aşa că spaniolul, sau ce va fi fost, ceru nota, plăti alegând câteva bancnote dintr-un teanc de lire cu mutra suveranului pe ele, apoi îi făcu semn lui Marcel că puteau să plece.

— După cum vedeți, n-ați avut niciun motiv de îngrijorare, îi spuse el barmanului în timp ce se îndreptau spre uşă. Vă dorim o seară bună în continuare!

Părăsiră localul în timp ce chelnerița şi barmanul le mulțumeau de zor, ceea ce îl făcu pe Marcel să creadă că Bálsam nu se zgârcise la bacşişuri.

Strada era liniştită, întunericul se întinsese ca o pată de cerneală; ici, colo, felinarele întrerupeau cu timiditate bezna. Foarte puține ferestre mai erau luminate, probabil că era târziu şi lumea se culcase, pregătindu-se să se scoale devreme a doua zi, să se ducă la slujbă... De undeva se auzea muzică de acordeon şi râsete de fete. Ascunşi la umbra unui copac – de parcă n-ar fi fost destul de întuneric peste tot – doi tineri se sărutau de zor. Da, oricât de târziu era, unora nu li se făcuse încă somn...

Bálsam mergea repede, de parcă ar fi văzut prin beznă, ca pisicile. Marcel se ținea după el, dar reuşea să se împiedice de toate pietrele, de toate denivelările caldarâmului. În cele din urmă spaniolul coti prin întuneric, târându-l pe Marcel după el. Acesta simți pietriş scrâşnind sub picioare şi-şi dădu seama că intraseră pe o alee. Simțea în jur miros de flori şi de verdeață şi presupuse că pătrunseseră într-un parc.

— Unde suntem? întrebă el, fără să se teamă, de parcă ar fi fost într-un vis.

De fapt, se întrebă cu o bizară detaşare, ar fi trebuit să se teamă? Da, într-o lume normală ar trebui să se teamă, îşi răspunse tot el, cu o înțelepciune pe care nu şi-o recunoştea.

Stând strâmb şi judecând drept, aşa stau lucrurile. Avem de-a face cu un individ beat mort, rătăcit singur undeva la periferia Parisului, fără prieteni, fără să ştie nimeni unde s-a dus după ce a plecat de la meci. Avem de-a face cu un străin ciudat şi risipitor, care aruncă în dreapta şi-n stânga cu banii, care are grijă ca bețivul nostru să nu ajungă în mâinile poliției – chiar dacă ar fi vorba de un delict minor, pentru care ar fi eliberat a doua zi de dimineață, când s-ar trezit. Iar acest străin ciudat îl conduce pe bețiv – care s-a trezit un pic, dar nu complet, şi nu ştie dacă nu cumva străinul i-a strecurat cine ştie ce drog în mâncare sau în băutură – undeva, prin întuneric, pe o alee şi mai întunecoasă decât bezna oraşului... adică undeva unde îi poate tăia gâtul fără nicio teamă, undeva unde n-o să-i poată auzi nimeni țipetele şi unde n-o să-i poată veni nimeni în ajutor...

Numai că lumea nu era normală, iar lui nu-i era pic de teamă. Poate că se baza pe straniul noroc al bețivilor, poate pe faptul că intuiția îi spunea că i se întâmpla ceva bizar, dar care nu-l punea în pericol...

Sau, poate, adevărul era mult mai simplu: era atât de curios să afle ce o să se întâmple în continuare, încât nu-i păsa de pericol sau de riscuri.

Ochii începură să i se adapteze la întuneric, începu să vadă aleea pe care mergeau ca un soi de dungă alcătuită dintr-o beznă ceva mai deschisă la culoare. Auzi un clipocit de apă în dreapta, simți umezeală în aer, miros de umezeală, şi-şi

dădu seama că se aflau în vecinătatea unei fântâni, probabil o chestie cu un delfin din gura căruia curgea apă. Străinul cel elegant şi bizar se opri şi se aşeză pe o bancă de la marginea aleii. Probabil că era o bancă din beton, pentru că Marcel o văzu destul de bine, o pată dreptunghiulară de-un cenuşiu liniştitor.

— M-am gândit că un parc e locul cel mai potrivit pentru o discuţie, zise Bálsam. Ia loc, dragă prietene. Ştii, păreai cam nervos şi foarte întărâtat. Nu mi s-a părut înţelept să stăm de vorbă într-un local. În general, cârciumarii au înţelegerile lor cu poliţia... nu vreau să insinuez nimic... dar... îşi apără şi ei dreptul la existenţă, nu pot permite ca toţi nebunii, anarhiştii şi terorştii să-şi stabilească în cârciumile lor cartierul general...

— Da, sigur, aveţi dreptate, recunoscu Marcel, întrebându-se în ce categorie îl încadra pe el străinul acela arătos.

Probabil a nebunilor, pentru că nu făcuse nimic ca să dea de bănuit că ar fi anarhist sau terorist.

— Şi nici nu puteam să te invit la mine acasă, pentru că nu ştiu ce idee ţi-ar fi trecut prin cap...

Evident, îşi spuse Marcel, nu inviţi la tine acasă un străin decât dacă ai anumite gusturi... sau dacă eşti cu adevărat un tip bizar... Oricum, individul dăduse dovadă de multă atenţie în tot ce făcuse; asta putea să însemne că nu avea de gând să-i facă vreun rău... sau avea să-i facă abia după ce şi-ar fi luat toate măsurile de precauţie ca să nu fie prins...

Se aşeză pe bancă. Betonul era cald, probabil că înmagazinase căldura zilei şi nu apucase încă s-o înapoieze aerului nopţii.

— Ştii, dragă prietene, ai spus la un moment dat că ai dori să schimbi cursul istoriei, să faci astfel încât Franța să nu mai facă parte din Marea Britanie.

— Am spus, oftă Marcel. Şi ce dacă am spus? Istoria nu poate fi schimbată, ceea ce s-a întâmplat s-a întâmplat şi gata!

— În locul tău n-aş fi atât de sigur, rânji Bálsam. Istoria poate fi schimbată. Totul e să ştii cum. Iar eu ştiu.

Marcel rămase tăcut. Lucrurile începeau să se lămurească. Avea de-a face cu un nebun... sau cu un tip care îl credea tare prost. Trebuia să rămână liniştit, să nu-l contrazică pe străin, să vadă cum evoluau lucrurile, apoi, văzând şi făcând... Scăpase el din încurcături mai mari, avea să scape şi de data asta.

— După opinia mea am avea două opțiuni, spuse străinul după ce tăcuse un timp ca şi cum ar fi vrut să vadă ce opinie avea Marcel şi, pentru că acesta nu spusese nimic, ajunsese la concluzia că trebuia să continue tot el. Prima ar fi să facem astfel încât uniunea dintre Anglia şi Franța să nu fi existat niciodată. A doua opțiune ar fi să descoperim un moment în care această uniune este în pericol şi să acționăm astfel încât s-o desființăm. Ce zici?

Marcel îşi spuse că nu putea să rămână tăcut – nu de alta, dar i-ar fi putut sugera străinului să-l amuțească pentru totdeauna. Soluția era să accepte jocul spaniolului, să pară că s-a prins în el şi să aştepte o ocazie favorabilă pentru a întoarce lucrurile în favoarea sa. Aşa că se gândi iute şi răspunse:

— Nu cred că uniunea dintre cele două regate a fost vreodată în pericol. Sau nu a fost într-un pericol vizibil, uşor

de detectat de cineva care nu cunoştea secretele curţii. Aşa că, după părerea mea, singura soluţie este să facem astfel încât uniunea dintre cele două ţări să nu fi existat, să nu se fi realizat niciodată.

Străinul păru încântat de faptul că Marcel îşi exprimase o opinie, pentru că se grăbi să vină cu o nouă sugestie:

— După cum ştii, drepturile casei regale engleze la tronul Franţei au apărut în două etape. Prima dată a fost vorba de Eduard al III-lea al Angliei, care era fiul Isabelei, fiica lui Philippe cel Frumos, regele Franţei...

— Nu erau nişte drepturi foarte clare, se grăbi să-l contrazică Marcel. Au existat alţii, cu drepturi mai mari.

— A doua oară a fost vorba de tratatul de la Troyes, din 1420, prin care se stabilea că fiica lui Charles al VI-lea, regele Franţei, urma să se mărite cu Henric al V-lea al Angliei. La moartea lui Charles, tronul Franţei urma să revină lui Henric sau urmaşului acestuia.

— Da, zise Marcel. Tratatul de la Troyes a pus bazele uniunii dintre cele două regate. N-a mai fost vorba de nişte drepturi ipotetice, ca în primul caz, drepturi care puteau fi negate de oricine, ci de o înţelegere între doi regi. O înţelegere finalizată printr-o alianţă de familie. Catherine, fiica lui Charles şi moştenitoarea tronului Franţei, se căsătorea cu Henric al Angliei şi devenea şi regină a Angliei. Fiul lor, Henric al VI-lea, a moştenit cele două tronuri de la părinţii săi, iar această moştenire fusese consemnată printr-un tratat între cele două ţări. Sincer vorbind, nu prea văd ce s-ar fi putut face pentru ca acest tratat să nu fie pus în practică. Acest tratat punea capăt unui război care durase foarte mult timp şi făcuse foarte mult rău oamenilor de rând. Tratatul era în interesul ambelor regate, era în

interesul tuturor, nu exista nimeni care să nu fie mulțumit de prevederile lui, nu era nimeni care să fi avut ceva de câştigat dacă acest tratat n-ar fi fost valabil.

— Aşa ai învățat la şcoală, spuse calm Bálsam.

— Da, aşa am învățat la şcoală, recunoscu Marcel, dar aşa a fost şi în realitate. Credeți că n-am dreptate? Credeți că a existat cineva care ar fi dorit ca acest tratat să nu fi fost încheiat?

— Da. Delfinul Charles, fiul lui Charles al VI-lea.

— Păi delfinul nu era fiul regelui, râse Marcel. Dacă ar fi fost fiul regelui, n-ar fi fost dezmoştenit. De fapt, regina Isabeau, mama sa, recunoscuse în mod cvasioficial că delfinul nu era fiul regelui. Această recunoaştere a fost cauza principală a tratatului de la Troyes, prin care regele Franței îşi lăsa regatul moştenire unui descendent al său, nu unui bastard cu tată nemenționat în documente.

— Dacă ne luăm după documente, n-am cum să te contrazic, îi răspunse liniştit spaniolul. De fapt, delfinului i se lua dreptul la tron datorită crimelor înfiorătoare pe care le săvârşise, fără ca în tratat să fie menționate respectivele crime. Să nu uităm însă că regele Charles al VI-lea era nebun, iar logica nebunilor este alta decât cea a oamenilor normali. Hai să presupunem că ai dreptate şi că delfinul nu avea dreptul să moştenească tronul Franței. Atunci moştenitorul ar fi trebuit să fie cea mai apropiată rudă pe linie bărbătească a regelui. Frații mai mari ai delfinului muriseră, regele nu avea alți băieți. În lipsa unui fiu al lui Charles, atunci tronul ar fi revenit altei ramuri a familiei Valois, probabil vreunui descendent al ducelui de Orléans, dacă răposatul frate al regelui avea vreun fiu, sau vreunui unchi al regelui, adică ducelui de Burgundia sau ducelui de

Berry. Crezi că burgunzii, atât de puternici în momentul semnării tratatului de la Troyes, ar fi renunțat la tron dacă ar fi avut dreptul la el?

— Nu prea cred, recunoscu Marcel.

Îl durea capul, îl cuprinsese un soi de amețeală, îi venea să se întindă pe bancă şi să doarmă, să uite de tot, de înfrângerea umilitoare la rugby, de întrebările fără sens ale străinului aceluia insistent şi, după toate aparențele, nu prea întreg la minte...

— Adică în momentul tratatului existau oameni care considerau că delfinul era, totuşi, moştenitorul de drept al tronului Franței, concluzionă Bálsam.

— Tot ce se poate, mormăi Marcel, dar, din ce-mi aduc aminte că am învățat la şcoală, delfinul nu era foarte convins că are vreun drept. Era un om foarte credincios, pe care nu-l atrăgea viața publică. Nu a luat titlul de rege după moartea tatălui său, dacă regele îi fusese tată, şi, la scurt timp după aceea, când englezii ai cucerit Orléansul, adică principalul oraş care îl sprijinea, s-a călugărit şi s-a retras într-o mănăstire din domeniul papal, renunțând în mod oficial la orice pretenția asupra tronului Franței. Din acel moment, regii Angliei au fost şi regi ai Franței, aşa cum sunt şi în ziua de azi. Şi nimeni nu le-a pus vreodată la îndoială dreptul de a conduce destinele Franței, care a stat de atunci alături de celelalte state care alcătuiesc Marea Britanie.

— Foarte frumos, zise Bálsam. Însă trebuie să recunoşti că, dacă ai vrea să modifici istoria Franței şi să faci astfel încât aceasta să nu mai fie unită cu Anglia, l-ai sprijini pe delfin, l-ai convinge că are dreptul la tron şi l-ai ajuta să-şi mobilizeze oamenii şi să lupte împotriva englezilor. Am dreptate?

— Aveți dreptate, recunoscu Marcel, pe care nu-l costa nimic să-i cânte în strună nebunului; măcar până își revenea cât de cât, să poată s-o ia la goană și să scape de el.

— Da, dar întrebarea este: cum să-l convingi pe delfin că are dreptul la tron?

— Da, da, bună întrebare, mormăi Marcel.

— Având în vedere că delfinul era un om foarte credincios, intervenția divinității, care să-i transmită în mod direct că avea dreptul la tron, ar fi fost foarte convingătoare...

— Atunci problema e rezolvată, rânji Marcel. Discutați cu Dumnezeu și explicați-i că e cazul să se ostenească un pic, să apară în fața preasupusului său rob, delfinul, și să-i spună acestuia că el e adevăratul și singurul rege al Franței...

— Din nefericire, oftă Bálsam, am mai făcut lucrul ăsta o dată și efectele nu au fost cele dorite, așa că nu sunt sigur că merită să-l mai încercăm. Având în vedere că tatăl delfinului era nebun, mi-e teamă că supușii delfinului nu vor crede că acesta a discutat cu Dumnezeu, ci că a luat-o pe urmele tatălui său...

— Și atunci?

— Atunci soluția e simplă: divinitatea trebuie să se manifeste în fața unei persoane care n-are nicio legătură cu curtea regală, care nu poate fi bănuită că are vreun interes în sprijinirea delfinului...

— Adică un călugăr dintr-o mănăstire pierdută în munți...

— Da... Asta ar fi o idee... Numai că un călugăr e supus disciplinei mânăstirii... Și stareții nu au foarte multă

încredere în viziunile monahilor... Nu, ar trebui să fie cineva liber şi de capul lui, cineva respectabil, care să fie băgat în seamă de cei de la curte, dar nu atât de important încât să fie bănuit că urmăreşte cine ştie ce interese.

— Adică un cavaler, un senior mai mic, dar nu chiar un sărăntoc, se grăbi să spună Marcel, ca să arate că-l urmărea pe Bálsam şi că înțelegea ce dorea acesta.

— Exact, dragă prietene. Un senior mai mic, unul independent. Da, ce idee bună! Iar acest senior să fie înştiințat de Dumnezeu – ei, nici chiar aşa, Dumnezeu nu intervine personal în treburile oamenilor, hai să zicem că-i vorba de arhanghelul Mihail – că va prelua conducerea oştilor delfinului, pe care le va conduce spre victorie, iar după ce-i va înfrânge pe englezi îl va încorona pe delfin rege al Franței... Ce zici?

— O idee grozavă! Mai trebuie doar ca acest cavaler să-l convingă pe delfin să-i încredințeze bruma de oameni pe care îi mai are, să-i convingă pe soldați că au şanse de victorie şi, după toate acestea, să-i învingă pe englezi...

— Dragul meu, să nu uităm că povestea pe care vrem s-o transpunem în realitate urmează să se petreacă într-o perioadă din trecutul nostru în care oamenii mai credeau încă în miracole şi în divinitate. Pe vremea aceea, dacă Dumnezeu spunea cuiva că va învinge în luptă, atunci persoana aceea nu se îndoia că o să învingă, după cum cel căruia i se spunea că divinitatea vrea să piardă nu-şi făcea iluzii că are vreo şansă să câştige.

Marcel dădu din cap, prefăcându-se convins. Toată treaba căpătase un aer ireal: o discuție în beznă, într-un parc pustiu, despre modalitatea de a face astfel încât uniunea dinastică dintre Anglia şi Franța, care dura de vreo cinci

sute de ani... Ba stai puțin, de exact cinci sute de ani, pentru că tratatul de la Troyes, din 1420, a devenit activ după căderea Orléansului, adică la începutul lui aprilie 1429... Stai un pic, stai un pic, gândeşte-te bine, Marcel, în ce-ai intrat, nu cumva avem de-a face cu o grupare teroristă a naționaliştilor francezi – că există şi din ăştia, nu numai irlandezi sau scoțieni – care vrea să săvârşească vreun atentat cu ocazia celor cinci sute de ani de uniune dinastică... Şi dacă ținem seama de faptul că maiestatea sa se află la Paris... Ar trebui să anunțe poliția, să dea alarma în vreun fel... şi, în acelaşi timp, era groaznic de conştient că risca să se facă de râs în mod iremediabil. Ce să spună poliției, astfel încât polițiştii francezi, celebri pentru simțul umorului, ca să zicem aşa, să nu-l bage la închisoare pentru ultraj?

Între timp, spaniolul – sau ce va fi fost, pentru că Marcel nu era deloc convins că accentul individului era spaniol, catalan, basc sau ceva care să aibă cât de cât legătură cu Spania – părea că se gândise la planul lui ireal, sau la unul foarte real, pentru că se cufundase în gânduri şi tăcuse.

Apoi undeva, la capătul aleii, apăru un strop de lumină ce se mişca încet. După care se auzi un claxon.

— Gata, plimbarea noastră noaptea prin Paris s-a terminat, zise Bálsam. A venit un prieten al meu, cu maşina. O să te ducem acasă, să te odihneşti... şi în timp ce vei dormi, noi vom face schimbarea trecutului, aşa cum am discutat.

Spaniolul tăcu o clipă, apoi spuse cu glas vesel, de om căruia tocmai i-a venit o idee minunată:

— Ce-ai zice dacă o să te întoarcem un pic în timp, să vezi din nou meciul de rugby? De data asta va fi un meci între Anglia şi Franța independentă...

Marcel, dornic să se termine odată povestea aceea şi dorindu-şi să scape cu bine din mâinile nebunului, nu văzu niciun motiv să-l contrazică:

— Da, bineînțeles că-mi doresc să văd din nou meciul. Sunt sigur că de data asta o să câştigăm...

— Bine, dragul meu. Atunci, să mergem...

Străbătură din nou parcul, pe aleea care era o dungă cenuşie în negreala nopții, păşind pe pietrişul ce scrâşnea sub tălpile lor şi ajunseră în stradă, unde îi aştepta o maşină cu portierele deschise. Un individ stătea rezemat de capotă, fumând.

— Gata? V-ați înțeles ce trebuie să faceți? întrebă el, fără să-i salute.

Individul era îmbrăcat elegant, în haine de seară, cu joben şi pantofi de lac.

— Oh, da, ne-am înțeles de minune, zise spaniolul. Să-l lăsăm pe prietenul nostru acasă, pentru că-i obosit, apoi să ne apucăm de treabă. Urcă în maşină, dragul meu, i se adresă el lui Marcel, iar acesta nu găsi niciun motiv să nu-i dea ascultare.

Individul cel elegat aruncă chiştocul trabucului în rigolă, apoi se instală la volan şi porni maşina fără să-l întrebe pe Marcel unde locuia. Chiar dacă l-ar fi întrebat, Marcel nu i-ar fi spus unde se afla locuința sa, convins – nu se ştie de ce – că ascunzându-şi adresa, teroriştii n-ar fi îndrăznit să-i facă vreun rău. Dar, în timp ce maşina gonea pe străzile pustii, iar aerul rece care pătrunde pe fereastra deschisă îi biciuia fața, se mai trezi un pic, cât să-şi dea seama că

pericolul în care se afla era mai mare în cazul în care era dus către o destinație necunoscută.

Începu să privească atent în jurul maşinii, sperând să vadă vreo patrulă de jandarmi. Era decis ca în momentul în care ar fi zărit vreuna să înceapă să țipe după ajutor, să încerce să sară din maşină, riscând să-şi rupă vreo mână sau un picior, dar mai bine vătămat un pic decât mort definitiv, îşi zise el...

Numai că jandarmii, de care, altfel, te împiedicai toată ziua, păreau să fi dispărut cu desăvârşire din Paris...

Şi tocmai când se decisese să sară din automobilul ăla macabru, vehiculul se opri lângă trotuar, iar Bálsam îi spuse binevoitor:

— Gata, dragul meu, plimbarea cu maşina s-a terminat, ai ajuns acasă. Deci ne-am înțeles, când o să te trezeşti o să te pomeneşti înainte de începerea meciului, da?

— Da, zise Marcel, care descoperise – nici cu bucurie, nici surprins – că se afla exact în fața clădirii în care locuia. Da, ne-am înțeles, adăugă el, nedorind să-l contrazică pe străinul cel misterios.

Apoi se grăbi să ajungă în camera sa şi se aruncă în pat, trăgându-şi pătura peste cap, să nu mai vadă nimic, să nu mai ştie nimic...

În urma sa, străinul cu joben zâmbi, ca şi cum şi-ar fi imaginat ce era în mintea lui Marcel, apoi îl întrebă pe Bálsam:

— Ce soluție ați ales, până la urmă?

— Domnule conte, după cum era de prevăzut, individul n-a fost în stare să propună vreo soluție. A acceptat cam tot ce i-am sugerat eu. Nu, nu e prost, chiar dimpotrivă. Şi ştie destul de multe, a ținut minte tot ce se predă la şcoală, ba chiar a mai completat informațiile ici, colo, cu deducții proprii. Dar e tributar mediului în care a trăit şi faptului că anumite lucruri n-au fost puse la îndoială timp de sute de ani.

— Şi ce i-ați sugerat, domnule conte?

Bálsam se uită cercetător la individul cu joben, ca şi cum ar fi bănuit că folosise titlul în mod ironic. Fiind însă obişnuit cu stilul rece şi uneori arogant al colegului său, preferă să nu se enerveze şi răspunse liniştit:

— După cum vă aşteptați, i-am sugerat să găsim un personaj neimplicat în vreuna dintre taberele ce roiesc în jurul delfinului şi să-i transmitem acestui personaj un mesaj din partea arhanghelului Mihail, un mesaj care să-l convingă atât pe el, cât şi pe toți ceilalți...

— Adică să pregătim o hologramă însoțită de un mesaj audio...

— Exact.

— Mi se pare cea mai rezonabilă soluție. Mai rămâne să găsim un individ potrivit...

Maşina încetini, iar individul cu joben trase de volan spre dreapta, vehiculul coti şi pătrunse pe o alee îngustă, printre două clădiri, apoi parcurse un drumeag mărginit de arbori ce păreau că dansează ca nişte umbre negre în lumina farurilor.

Peste o jumătate de oră, după ce cei doi folosiseră programe specializate de căutare, identificaseră un candidat care părea ideal pentru rolul pe care urma să-l joace. Între timp, celor doi li se alăturase un bătrân îmbrăcat într-un halat de brocart vişiniu, cu guler de blană de vulpe.

Era vorba de căpitanul din Vaucouleurs, domnul de Baudricourt. Un senior mărunt, dar independent, destul de bogat ca să nu asculte de nimeni şi cu oarecare experienţă militară ca să poată fi luat în seamă când avea să susţină că, ajutat de arhanghelul Mihail, avea să-i alunge pe englezi din Franţa.

Evident, lucrurile nu merseseră tocmai şnur. De exemplu, nu reuşiseră să afle numele domnului de Baudricourt. Slugile îi spuneau „stăpâne", după cum era de aşteptat, soţia îi spunea „dragul meu senior" sau, în intimitate, „vrăbioiul meu", dar nimeni nu părea a şti cum fusese botezat viteazul căpitan din Vaucouleurs. Ca urmare, cei trei deciseră să nu mai piardă vremea răscolind prin arhive şi să conceapă un mesaj cât mai neutru, pentru că un arhanghel nu ţi se adresează cu „domnule de Baudricourt", adică un mesaj de genul „tu, care eşti supus credincios Domnului şi-i respecţi cuvântul, ai fost ales pentru o misiune nobilă".

— Trebuie să-i arătăm o imagine a delfinului, să-l poată recunoaşte din mulţimea curtenilor, le atrase atenţia celorlalţi maestrul Michel, bătrânul în halat de brocart. Pe vremea aceea nu existau fotografii, nici ziare, aşa că figura unui om era cunoscută doar celor din jurul său. Iar un străin care vine de departe şi-l recunoaşte pe prinţ printre toţi cei îmbrăcaţi cam la fel... poate să pară cu adevărat trimisul lui Dumnezeu...

Trebăluiră îndelung, dar în cele din urmă se declarară mulțumiți de imaginile pe care le concepură şi de textul care urma să le însoțească. Apoi dezbătură la fel de îndelung cu privire la locul în care domnul de Baudricourt urma să aibă viziunea care avea să schimbe soarta Franței. Studiară un timp obiceiurile acestuia şi descoperiră că, după ce încheia treburile căpităniei, seniorul obişnuia să se întoarcă singur la castel, pe un anumit drumeag izolat. Concluzionară că locul acela pustiu era cel mai potrivit apariției arhanghelului Mihail – fiindcă ar fi fost destul de riscant să arate hologramă mai multor oameni. Poate că treaba s-ar fi terminat cu o criză de isterie general, care ar fi scăpat de sub control... sau cu bănuiala că era vorba de o ispită a necuratului...

Pregătiseră totul cu grijă, iar acum cei trei stăteau în fața ecranului, gata să intervină. Îl urmăreau pe căpitanul din Vaucouleurs cum se întorcea spre casă, moțăind în timp ce calul mergea agale de-a lungul drumului plin de praf, îndreptându-se spre o cotitură ce se strecura între două dâmburi acoperite cu iarbă deasă...

— Acum e momentul! decise cel căruia ceilalți îi spuneau „domnul conte”, iar Bálsam apăsă pe un buton.

În clipa aceea se întâmplară simultan două lucruri.

Deasupra cărării dintre cele două deluşoare se ivi imaginea plină de lumină şi de slavă a unui înger care ținea în mâna dreaptă o spadă ce lucea orbitor, ca miezul soarelui. În timp ce aripile sale albe tremurau uşor, îngerul rostea ceva, adresându-se cuiva care ar fi trebuit să se afle pe cărare sau în apropierea acesteia.

În fața calului care mergea agale, moțăind toropit de căldură ca şi stăpânul său, dintr-un tufiş de pe marginea drumului

apăru deodată iepure. Probabil şi el toropit de căldură, pentru că păru extrem de surprins dând nas în nas cu calul, dacă se poate spune astfel. Cele două lighioane se priviră doar un sfert de secundă, timp prea scurt ca să-şi dea seama că nu le pândea niciun pericol, apoi iepurele păru să înţeleagă că un cal înseamnă de multe ori şi călăreţ, iar călăreţ înseamnă aproape întotdeauna vânător, drept urmare făcu un salt disperat, dându-se peste cap şi reuşind să aterizeze înapoi în tufişul din care abia ieşise. Mişcarea aceea bruscă, violentă şi fără nicio logică, combinată cu starea de somnolenţă anterioară a bidiviului, avu ca urmare o spaimă necontrolabilă a calului seniorului de Baudricourt, care, din motive doar de el ştiute, se întoarse şi o luă la goană înapoi de unde venise, fără să ţină seama de urletele şi de pintenii călăreţului.

— Am dat greş, bombăni supărat contele.

— Iată cum roata istoriei se învârte altfel decât am sperat, din cauza unui iepure speriat, comentă vesel maestrul Michel.

— Dacă mai adaugi încă două versuri, poţi să mai adaugi un catren la celelalte, se hlizi Bálsam.

— Staţi un pic! zise contele. Am impresia că lucrurile s-au încurcat rău de tot...

Apăsă pe nişte butoane, modifică unghiul de privire şi imaginea de pe ecran se schimbă. Holograma cu arhanghelul ce ţinea în mână spada de foc plutea la vreo doi metri deaspra drumului prăfos de ţară.

Numai că în faţa ei, îngenuncheată pe bălăriile de la marginea drumeagului, stătea o ciobăniţă de vreo paisprezece, cincisprezece ani, care asculta cu capul plecat

ce-i spunea arhanghelul. Câteva oi păşteau liniştite iarba de pe marginea cărării.

Când discursul înregistrat se termină, ciobănița îşi ridică fruntea şi se adresă hologramei care începuse să devină transparentă, gata să dispară:

— Doamne, n-am înțeles de ce m-ai ales pe mine, nevrednica, pentru o asemenea misiune, dar nu-mi voi găsi odihna până n-o voi duce la capăt!

Cei trei se priviră, fără să le vină să creadă.

— Cine e fetița asta? reuşi să bâiguie Bálsam.

Puseră în funcțiune programe de căutare şi reuşiră s-o identifice: o oarecare Jeanne D'Arc, o fată cu oarecari probleme psihice, care pretindea că vorbise cu Sfânta Catherine şi Sfânta Marguerite.

— Cred că am încurcat bine lucrurile, bombăni contele.

— N-a fost vina nimănui, se grăbi să-l consoleze maestrul Michel. Şi, la urma urmei, putem repara totul. Intervenim cu o zi înainte, avem grijă ca holograma să fie văzută doar de seniorul de Baudricourt, ştergem din mintea ciobăniței ce nu trebuia să vadă... Adică o să trebăluim un pic, dar totul o să fie în ordine până la urmă.

— Da, bine, bine, mormăi contele. Ai dreptate, dragă maestre, putem repara totul...

— Dacă tot am declanşat o aiureală, spuse cu nonşalanță Bálsam, ce-ar fi să vedem ce-a ieşit din aiureala asta? Înainte de a ne apuca s-o reparăm, bineînțeles...

— Să vedem, zise şi contele, amuzat.

Şi văzură, şi nu le veniră să creadă.

Totul începuse frumos. Stadionul Yves-du-Manoir din Colombes era plin de spectatori, englezii la tribuna a doua, francezii la tribuna întâi. În centrul lojei oficiale, printre persoanele importante, se aflau George al V-lea, regele Angliei, al Scoției, al Irlandei şi al dominioanelor, împărat al Indiei, şi gazda sa, Charles al VII-lea, împărat al Franței. Între cei doi fusese rezervat un fotoliu pentru o doamnă iubită în Franța şi respectată în toată lumea pentru actele sale de caritate, o veche şi nobilă tradiție de familie. Doamna aceea, singura din toată nobilimea franceză al cărui titlu se transmitea prin femei, era ducesa de Rais-Darc.

Echipele erau aliniate la centru, francezii în bluze albastre, cu şort alb şi jambiere roşii, englezii cu bluze şi şorturi albe, cu jambiere bleumarin.

Fanfara începuse imnul şi toată lumea se ridicase în picioare, iar corul alcătuit din marinari – un mic omagiu adus regelui oaspete şi carierei sale în marină – intonase God Save the King, apoi continuase cu imnul gazdelor, Marseilleza.

Da, totul începuse frumos, într-o atmosferă sărbătorească.

Şi se terminase aşa cum se terminase.

La ce se aşteptase? se întreba Marcel Montbleu, uitându-se cu scârbă la paharul cu vin roşu din fața sa.

Franța terminase întotdeauna Turneul celor cinci națiuni pe ultimul loc, lingura de lemn părea rezervată cocoşului galic...

În plus, ce putea să se întâmple în ziua de 1 aprilie, ziua nebunilor, ziua păcălelilor?

Doar o păcăleală. Nimeni nu trebuia să se aştepte la ceva serios în ziua de 1 aprilie.

Însă, îşi zise cu obidă Marcel, una e să te bată englezoii la ei acasă şi alta e să te bată chiar în Parisul tău, ca nişte mitocani şi nişte nesimțiți ce erau.

Dar ce-l frământa cel mai mult era sentimentul ciudat şi inexplicabil că făcuse ceva ieşit din comun, ceva foarte important – cum ar fi, de exemplu, schimbarea sorții întregii lumi – ca să evite înfrângerea aceea ruşinoasă.

Şi că schimbase de pomană istoria lumii, pentru că englezii tot învinseseră...

— Mon petit, îi zise chelnerița dolofană, nu mai pune atât de mult la suflet. La urma urmei, nu-i decât un meci, o să se mai joace unul şi la anul, poate atunci o să câştige ai noştri...

La urma urmei, e doar un meci, o să se mai joace unul şi la anul, îşi spuse Marcel şi zâmbi...

— Frumoasă poveste, zise Jean Amvroise. Frumoasă şi interesantă. Însă trebuie să mărturisesc că n-am auzit

niciodată de ducesa de Rais-Darc, nici de operele ei de caritate.

— Nu-i de mirare, oftă maestrul Michel. Nu aveai cum să auzi, pentru că această familie ducală n-a existat decât într-o singură variantă a istoriei. După ce Jeanne D'Arc i-a izgonit pe englezi, iar delfinul a fost uns ca rege al Franței, tânăra păstoriță a rămas la curtea regală. Charles al VII-lea i-a dăruit domenii întinse şi, la sugestia papei, a căsătorit-o cu cel mai nobil dintre tovarăşii ei de arme, Gilles de Rais, mareşal al Franței şi membru al celor mai de frunte familii ale regatului. A dăruit celor doi un titlu ducal care se transmitea pe linie feminină, unicul de acest fel din întreg regatul, descendenții masculini ai perechii moştenind titlurile tatălui lor. Ducesele de Rais-Darc au mai moştenit ceva de la păstorița Jeanne: un suflet nobil şi compasiune pentru cei sărmani. Beneficiind de o avere imensă, s-au dedicat, generații de-a rândul, operelor de binefacere.

— Interesant, mormăi Jean. Dar de ce ați spus că familia asta a existat doar într-o singură variantă a istoriei?

— Pentru că, după cum e normal, au apărut multe persoane care-şi doreau modificarea acestei desfăşurări a evenimentelor, îi explică îndatoritor maestrul Michel. Bineînțeles, erau cu toții englezi care țineau morțiş ca Franța să fie unită cu Anglia, iar pentru asta, ciobănița Jeanne trebuia să dispară înainte de a-şi duce misiunea până la capăt. Variantele care implicau uciderea tinerei în luptele din jurul Orléansului n-au avut efectul scontat, pentru că moartea ei i-a întărâtat şi mai mult pe admiratorii ei. Atunci, un tânăr poet englez din secolul al XIX-lea, nu-ți spun numele, pentru că de n-ar fi fost el s-ar fi găsit un altul care să aibă aceeaşi idee, ne-a propus să aranjăm astfel lucrurile încât Jeanne şi căpitanii ei – La Hire, Jean

Dunois, Gilles de Rais, Xaintrailles – să fie declarați vrăjitori care au uneltit împreună cu puterile întunericului, să fie excomunicați şi arşi pe rug, astfel încât Fecioara din Orléans să nu mai aibă adepți, să nu mai existe nimeni care să lupte pentru cauza ei şi a delfinului.

— Evident, treaba asta a avut ca urmare renunțarea delfinului la orice pretenții asupra tronului Franței, se vârî în vorbă domnul Germain. Nu pentru că se convinsese că puterile întunericului fuseseră cele care îi vârâseră în cap că ar trebui să fie rege, ci pentru că papa îl amenințase cu excomunicarea. Iar delfinul chiar era un tip credincios...

— Bineînțeles, după aceea au apărut alți poeți, de data asta francezi, care ne-au cerut să facem astfel încât Jeanne să nu ajungă pe rug, iar noi le-am făcut pe plac, zise José Bálsam.

— Adică trebuie să înțeleg că varianta actuală a istoriei, cea pe care o cunosc eu – adică aceea în care Fecioara îl încoronează pe delfin, dar moare în cele din urmă pe rug – este rezultatul unor îndelungi negocieri şi a unor modificări succesive? întrebă Jean, fără să-i vină să creadă. Vreți să-mi spuneți că s-au găsit oameni care să spună bine, dacă nu se poate altfel, hai s-o ardem pe Fecioară pe rug, dar numai după ce-l încoronează pe delfin?

— Ce bine ar fi fost ca lucrurile să fie atât de simple, oftă domnul Germain. Din nefericire, nu sunt... Ştii, ți-am prezentat acest caz pentru că, spre deosebire de celelalte două despre care am vorbit, în el apar nişte lucruri ciudate... De exemplu, cu toate că Franța nu mai face parte din Marea Britanie, există un Turneu al celor cinci națiuni, turneu care avea sens în cazul în care la el participau țările care alcătuiau o uniune...

— Bine, spuse Bálsam, nu mai complicăm lucrurile povestindu-ți că peste vreo cincizeci de ani turneul va deveni „al celor şase naţiuni”, fiind acceptată şi Italia. Justificarea unei asemenea decizii este dificil de explicat celor care nu cunosc anumite evenimente dintr-un anumit trecut. Să sperăm că o să avem timp să-ți povestim şi despre ele...

— Dar cel mai ciudat lucru este faptul că, deşi varianta finală a modificărilor făcute de noi implicau doar încoronarea delfinului, totuşi evenimentele, cu de la sine putere, au evoluat astfel încât atât Jeanne, cât şi Gilles de Rais au sfârşit pe rug.

— Ca şi cum diferitele variante istorice s-ar fi împletit între ele, ajungând la o variantă stabilă, care nu mai poate fi modificată fundamental, spuse cu oarecare resemnare maestrul Michel.

— De fapt, cred că e cazul să încercăm să-ți explicăm în câteva cuvinte ce urmărim noi, zise domnul Germain.

— Păi cred că mi-ați explicat deja asta, spuse oarecum mirat Jean. Modificați istoria, după cum vă cer diferite persoane.

— Dar de ce facem asta? insistă domnul Germain.

Jean se mulțumi să ridice din umeri.

— Dragul meu, istoria e ca apa care curge de-a lungul unei albii săpate în stâncă. Uneori, albia e adâncă şi bine trasată. Orice ai face, apa trebuie să curgă doar de-a lungul ei. Adică în unele cazuri istoria nu poate fi modificată în niciun fel, nu poate exista decât o singură variantă a ei. Sigur, în asemenea cazuri avem de-a face cu personaje tragice şi personaje de succes. Cei care simt încotro se îndreaptă lucrurile şi dau o mână de ajutor pentru ca evenimentele să

se scurgă în direcția respectivă, vor fi eroii vremurilor lor. Cei care încearcă să se opună unui curs ireversibil al istoriei...

— Şi cum poate cineva să ştie care-i cursul ireversibil al istoriei? întrebă Jean.

— Dacă nu-i unul dintre noi, nu are cum să ştie, spuse sentențios domnul Germain, iar ceilalți doi dădură din cap.

— Oricum, de chestia cu personalitățile şi rolul lor în istorie se ocupă alții, mărturisi maestrul Michel. Poate o să-ți povestim cândva, poate o să-ți facem cunoştință cu nişte prieteni ai noştri...

— Da, zâmbi Bálsam, ar fi interesant să-l cunoşti pe un amic al nostru care s-a ocupat într-un timp cu omorârea lui Mahomed...

— Şi ce s-a întâmplat? întrebă Jean, căscând ochii mari.

— Nimic deosebit, răspunse sec domnul Germain. Totul a rămas la fel, numai că religia pe care noi o cunoaştem sub numele de mahomedanism s-a numit aliism sau bekrism... sau, în majoritatea cazurilor, islam. Dragul meu, nimic nu apare din senin, ca lucrare a unui singur om. Fiecare viitor profet are prieteni cu care discută îndelung şi care îi vor fi primii adepți. După răstignirea lui Iisus, învățătura sa a fost răspândită de apostoli... Dar, după cum am spus, de treburile astea se ocupă alt departament. Hai să revenim la albiile noastre.

— Să revenim, oftă plin de regret Jean, pe care l-ar fi interesat mai mult poveştile de care nu voia să pomenească domnul Germain.

Acesta abia aştepta să-şi continue prelegerea:

— Avem situația în care albia este alcătuită, de fapt, din două sau mai multe albii paralele. Şi, indiferent pe care drum ar lua-o evenimentele, vor ajunge în cele din urmă în acelaşi loc. Acesta e cazul celor mai multe variante istorice – se pot desfăşura pe trasee oarecum diferite între ele, dar finalul va fi acelaşi. Şi mai avem o situație, cea mai interesantă dintre toate, în care albiile nu sunt bine definite, sunt prea puțin adânci, evenimentele pot trece dintr-o albie în alta, adâncind unele, umplându-le cu aluviuni pe altele, rupând malul dintre unele şi transformând mai multe albii în una singură...

Domnul Germain tăcu, iar Jean se uită la el, nedumerit. Apoi îndrăzni să întrebe:

— Bine, am înțeles chestia cu albiile. Şi dumneavoastră ce faceți?

— Noi modificăm cursul istoriei, încercând să-l abatem de pe albia în care se află. Ai un pic de răbdare, că-ți spun de ce facem asta. Ca să forțăm lucrurile şi, în a treia situație, cursul să se stabilizeze, să capete un echilibru şi un debit normal. Evident, nu putem face modificările istorice după cum considerăm noi pentru că noi judecăm lucrurile din perspectiva viitorului, nu putem fi obiectivi. Aşa că acceptăm sugestiile oricui.

— Ştii, mormăi maestrul Michel, există ceva ce se numeşte subconştient colectiv. Nici nu-ți imaginezi cât de eficient este...

Nu, îşi spuse Jean Amvroise. Nu-şi imagina cât de eficient era subconştientul colectiv, nici nu ştia ce este acesta. Nu ştia multe, dar devenise atât de dornic să afle, încât era

convins că viața printre modificatorii istoriei nu putea fi decât plăcută şi interesantă.

DESPRE AUTOR

Liviu Radu s-a născut la 20 noiembrie 1948, în Bucureşti. Tot aici a absolvit Facultatea de Automatică a Politehnicii, secția calculatoare. A debutat cu povestirea „Fața reală a planetei Marte" în revista Quasar nr.5/1992. A publicat proză scurtă, romane, recenzii, eseuri. A tradus peste 50 de cărți. A obținut numeroase premii, cel mai important dintre ele fiind cel al Convenției Europene de SF din 2000 (Gdansk, Polonia). Este membru al Uniunii Scriitorilor.

Romane: Trip-Tic (1999), Opțiunea (2004), Spaime (2004), Waldemar (2007), Blocul câș (2008), O după-amiază cu bere și zâne (2009), Lumea lui Waldemar (2010, volum omnibus – Premiul Ion Hobana 2011 pentru literatură fantasy).

Proză scurtă: Spre Ierusalim (2000), Constanța 1919 (2000), Babl (2004), Cifrele sunt reci, numerele-s calde (2006), Povestiri fantastice (2009), Modificatorii (2010), Ghicit de seară (2010), Singur pe Ormuza (2011).

Non-ficțiune: Manipularea maselor – cazuri celebre din ultimul mileniu (2005).

Este prezent în antologiile: Nemira '96, Plaja nudiștilor (1999), Don Quijote, prostituata şi alte personaje (2000), Timpul eroilor (2001), Romania SF 2001, Alte lumi, alte

legende (2002), AtelierKult: povestiri fantastice (2005), Dansând pe Marte și alte povestiri fantastice (2009), Millennium 1: Fantasy & Science Fiction (2009), Millennium 2: Șase ani de ficțiuni (2009), Pangaia (2010), Premiile Galileo 2011 (2011).

CUPRINS

LUMINA TREBUIE SĂ VINĂ DINSPRE RĂSĂRIT

DOSARUL „HANNIBAL ANTE PORTAS”

MESTECENII

ALLEZ LA FRANCE!

DESPRE AUTOR